٥٥٧

قۇربان بارات

يېشىل هايات

(شېئىرلار توپلىمى)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۈرۈمچى - 1981

مەسئۇل مۇھەررىرى: تۇرسۇن مەھەممەت پەخرىدىن

يېشىل هايات

(شېئىرلار توپلىمى)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپخانىسى تارقىتىدۇ

شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

1981 - يىل 6 - ئاي 1 - نەشرى

1981 - يىل 6 - ئاي 1 - بېسىلىشى

كىتاپ نومۇرى: M10098·523

باھاسى: 0·39 يۈەن

نەشرىياتتىن

يولداش قۇربان بارات 1946 - يىل 1 - ئايدا ئاتۇش ناھىيىسىنىڭ ئاغۇ رايونىدا دىخان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. 1952 - يىلدىن 1955 - يىلغىچە ئاغۇ مەركىزىي باشلانغۇچ مەكتىۋىدە، 1955 - يىلدىن 1958 - يىلغىچە ئاتۇش 1 - تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە، 1958 - يىلدىن 1962 - يىلغىچە شىنجاڭ پېداگوگىكا ئىنستىتۇ - تىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىدا ئوقۇغان.

قۇربان بارات 1962 - يىلدىن 1970 - يىلغىچە «شىنجاڭ گېزىتى» ئىدارىسىدە مۇخبىر ۋە تەھرىر بولۇپ ئىشلىدى، 1970 - يىل 3 - ئايدا كورلىدىكى شىنجاڭ شىنخۇا 2 - باسما زاۋۇدىغا ئالمىشىپ بېرىپ، ئۇ يەردە 1980 - يىل 10 - ئايغا قەدەر نابور بولۇمىدە كورروبكا - تور بولدى. 1980 - يىل 10 - ئايدىن باشلاپ شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىنىڭ ئۇيغۇر تەھرىر بولۇمىدە ئىشلەپ كېلىۋاتىدۇ.

قۇربان باراتنىڭ شېئىر مەشقى باشلانغۇچ مەكتەپ - لىك 2 - سىنىپىدا ئوقۇۋاتقان ۋاقتىتىن تارتىپ باشلانغان. ئۇنىڭ شېئىرلىرى 1957 - يىلدىن باشلاپ مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ ئىجادىيىتى قوشۇنىغا كىرىپ كېلىشى 50 - يىللارنىڭ ئاخىرى ۋە 60 - يىللارنىڭ بېشىغا توغرا

كېلىدۇ. ياش شائىرنىڭ شۇنىدىن تارتىپ ھازىرغا قەدەر مەتبۇئاتتا 200 پارچىدىن ئارتۇق شېئىرى، 9 باللادىسى، 4 پارچە داستانى ۋە برمۇنچە ئەدەبىي - نەزەرىيەۋى ماقالىلىرى ئېلان قىلىندى.

«يېشىل ھايات» ناملىق بۇ شېئىرلار توپلىمىغا ئاپتورنىڭ بىر قىسىم شېئىر، باللادا ۋە داستانى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

مۇندەرىجە

شېئرلار

كاككۇك 1
قىزىل بايراق 2
باھار 4
گۈزەل يىلار 5
دوستلۇق ناخشىسى 7
پامىر يايلاقلىرىدا 9
ئايدىك كېچىدە 11
تومۇرىول بويىدا 13
ئوستەك ناخشىسى 15
گۈلشەن قىز 20
ئوما سېكىلى 22
چىمەن دوپپا 25
پوچتالىيون 28
كەچكۈز لىرىكىسى 30

مالچی یىگىت 32
تۇققانلار 38
گۈل ۋە تاللار 39
ئىلى دەريا سى 41
يېشىل هايات 43
كۈز دالاسى 46
جەمىله 48
لەگلەك 51
دىخان ئاتا 53
سېنى كورۈپ 56
ۋەتەن توغرىلىق ناخشا 59
رەڭ ئالدى 61
ئەل مۇقاملىرى 63
سەهرا تەبىئتى 65
گۈل چىچەك - گۈلگۈن چىچەك 68
تۇمەن دەريا سى بويىدا 71
سازەندە 73
تۇغۇلغان يېزام 76
مېنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىم 78
گۈل يوپۇرماقلىرى 80
تۇن كېچە — دىلبەر كېچە 83

تاغ بۇلاقلىرى 85
ئىبا 88
مەن كوتىنلۇندا 90
شېنياڭ ئىشچىسىغا 92
جەرىم دېخىنىغا 95
تاغ - دەريالار 97
پەسىل قوشىغى 99
يىللار توغرىلىق ناخشا 100
ئاي قارايدۇ دەرىزىدىن 102
ئادەت 104
دالا مەشقى توغرىلىق ناخشا 107
كېسىلگەن توغراق 112
دىۋانىنىڭ ھەيكىلى 116
ئامىنە 119
دەريا شاقىرايدۇ قاراڭغۇلۇقتا 124
يىغا قوشىغى 129
قىزنىڭ ئولۇمى 133
ئويغىنىش 139
ئۇيمىت توغرىلىق ناخشا 144
كوك يانتاق چىچەكلەپتۇ 149
چىچەك جۇدۇنى 152

داستان ۋە باللادىلار

گۈدۈك 155

گۈلدۈرماما 161

گۈرۈلدەيدۇ غالىپ بورانلار 166

يىپەك يوللىرىدا يېڭى سەھىپە 173

قىزىلگۈل 184

شیپلار

كاككۇك

كاككۇگۇم، چىرايلىق كوكلەم مەۋسۇمى
يۇرتۇمنى سېغىنىپ كەپسەن يىراقتىن.
تەبىەت ياپ - يېشىل، نەپەس ئالسەن —
گۈللەردىن ئۇرغۇغان شىرىن پۇراقتىن.

بوستانلار ئارىلاپ، باغلاردا سايراپ،
زىمىنگە تاشلايسەن مەپتۇن بىر نەزەر.
كوزۇڭگە چېلىقماي قالغاندۇ تايلىق،
قەدىمىي سايلىقلار، يانتاقلىق يەرلەر.

ھە، بۇگۇن يۇرتۇمدا ئوزگىرىشلەر چوڭ،
ۋادىغا ئايلاندى قاغجىراق تاشلىق.
دېخانلار ئوم بولۇپ كوپسىراتمىتا،
ئويغانغان دەشتلەردىن ئالماقتا ئاشلىق...

1956 - يىل ئىيۇل، ئاغۇ.

قەزىل بايراق

قەپ - قەزىل رەڭ بېرىپ پايانسىز كوككە،
لەپىلدەر قولۇمدا بايرىغىم مېنىڭ.
ئەڭ گۈزەل نۇر تامار ئۇنىڭ ھوسنىدىن،
كورىمەن ئەكسىنى مەرتلەر قېنىنىڭ.
شۇ بايراق ئازاتلىق سەپەرلىرىدە،
مىليون دىللارنىڭ تارتقان زوقىنى.
قەدىمىي بېيجىڭدا،
شۇ بايراق بىلەن
ياڭرىغان ياشلارنىڭ ئەرك چۈقىنى:

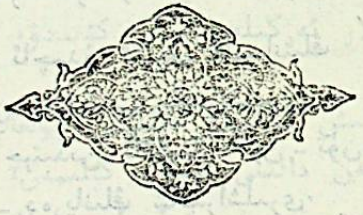
"قوزغال!
قۇل بولۇشنى خالىمىغانلار"
مارشىنى ياڭرىتىپ قوزغالدى ياشلار.
"بۇ مۇدھىش ھاياتتىن نە كېرەك بىزگە،
كۈزەش قىل،
زۇلمەتنى ئاغدۇرۇپ تاشلا!"
يېپىلىپ ئۇلارغا تۇن قۇزغۇنلىرى،
تىترەك ئەجەللەر توستى يولىدىن.

دەريادەك ئاقتى قان،
ئەمما چۈشمىدى
بۇ يېڭىش بايرىغى ئۇلار قولىدىن...

× ×

قۇربانلار قېنىدا بويالغان بايراق
قەزىل تاك كوكسىدە پارلايدۇ مانا.
يەتكۈزدۇق كۈرەشتە تاڭلارغا ئۇنى،
ئەبەتكە ۋارىسلىق قىلىمىز يانا.

1957 - يىل ئاپرىل، ئاتۇش.

باهار

ئېخ، باهار!
ئېخ، باهار! پەسىل ئەركىسى،
دىللارغا شىرىن زوق بەخش ئېتىسەن.
تەبىئەت هوسنىگە هوسۇنلەر قوشۇپ،
دۇنيانى چىرايلىق ياساپ ئوتىسەن.

ئېدىر ۋە قىرلاردا چىچەك ئۇندۇرۇپ،
غۇقۇراپ ئۇچىدۇ ئىللىق شامالىلار.
بەرگىدە شىلدىرلاپ كۆمۈش يوپۇرماق،
قۇياشقا ئەركىلەر نوتىلار - تاللار.

زېھنىڭنى ئاچىدۇ تىنىق ئاسماننىڭ
نۇر بىلەن تاۋلىنىپ پاقىراشلىرى...
يېزىنىڭ چېتىدىن ئاڭلىنار كۈن - تۇن،
ئوستەڭۇ - دەريانىڭ شاقىراشلىرى.
دېخانلار دالىدا...
قاينايدۇ تېرىم
ئەمگەك ناخشىلىرى كوڭۇللۇك ياڭراپ.
ئاشقىتەك تەلپۈنىدۇم ئېتىزلار تامان،
يىراقتىن تىراكتۇر ئۇنىنى ئاڭلاپ.

1959 - يىل ئاپرېل، ئۈرۈمچى.

گۈزەل مايسىلار

غەرپتە قاتمۇ - قات تاغلار كەينىگە،
گۈزەل نۇر دېڭىزى شۇڭغۇپ ئاقىدۇ.
ئالتۇن رەڭ بۇلۇتلار ئەگىشىپ ئاستا،
مايسىزار دالىغا كۆلۈپ باقىدۇ.

دالىنى سىپىلاپ سەھەر شامىلى
مايسىلار ئۈستىدىن يەلپۈپ ئوتىدۇ.
كەل مانا باغرىمغا دېگەندەك قىلىپ،
مايسىلار ئەركىلەپ مېنى كۈتىدۇ.

زوقلىنىش شاتلىغى دىلىمنى چۈلغاپ،
مانا مەن دالىنى تويلاپ كېلىمەن.
مەرۋايىت تەرىمنى توكمەكچى بولۇپ،
كۆمۈش ئېرىقلارنى بويلاپ كېلىمەن.

تېرەمگە سىغمايمەن، شوخ شىلدىرلاشلار
ئىلهامىم تارىنى چېكىپ ئوتكەندە.
شاتلانماي قانداقمۇ چىدىسۇن يۈرەك،
مايسىلار "ئىشلە" دەپ مېنى كۈتكەندە.

ئۇيۇقتا تۇتاشقان بۇغداي دېڭىزى،
مىسلىسىز ھوسۇلدىن بېرىدۇ دېرەك.
مەيسلار پىچىرلار: تەييارلان يىگىت،
تەييارلان بىز ئۇچۇن ئوغىنىڭ كېرەك!...

تەييارمەن، سېغىنغان دىلىنى كۆلدۇرۇپ،
باغرىڭدا غۇلاچلار ئاتقۇم كېلىدۇ.
كۆمۈشتەك پارقىراق ئايدىڭ كېچىدە،
باغرىڭدا قوشاقلار قاتقۇم كېلىدۇ:

"ئىشلەيمەن كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلاپ..."
ئېيتتىم بۇ ناخشامنى تۇنجى تويۇڭغا.
مەن مېھنەت ئوغلانى مەپتۇن بولىمەن،
توقچىلىق ياغدۇرۇپ تۇرغان بويۇڭغا.

1959 - يىل ماي، ئۇرۇمچى.

دوستلۇق ناخشىسى

ئاسماندا پارلىدى تۇنجى يۇلتۇزلار،
كېچىنى كۇتمەكتە چەكسىز باياۋان.
ئۇيۇقتا يېيىلغان يېڭى ئېتىزلار
ئوملۇكىڭ كۇچىنى قىلىدۇ ئايان.

بىر كۈنلۈك قايناق جەڭ ئاياقلاشتى - دە،
يىگىتلەر بىر - بىرلەپ قايتىشتى ئىشتىن.
ئېتىزدا جىم بولدى تىراكتۇرلىرى،
توختىشپ كۇن بويى گۇرۇلدىشىدىن.

باياۋان باغرىدا بىرلا تىراكتۇر،
دولقۇنلۇق نەپەستىن توختىماس لېكىن.
سەھرانى جان بېرىپ گۇرۇلدەر موتور،
(كېچىچە يەر ئېچىپ چىقىشى مۇمكىن!)

ئىككى تۇز نۇر يولى ئالغا سوزۇلغان،
ئارقىدا تۇپراقنىڭ قارامتۇل ئىزى.
ئۇستىدە ئىككى دوست ئولتۇرۇۋالغان،
چاقنايدۇ كوكسىدە كۇمۇش يۇلتۇزى.

ئايرىلماس دوستلار ئۈچۈن
شۇنچە قەدىردان،

بىر يىگىت شەھەردىن،
يېزىدىن بىرسى.
ئىككىسى بىر خىلدا كېيىشكەن بادام،
دىللاردا قاينايدۇ مېھنەت ھەۋىسى.

1959 - يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

پامىر يايلاقلىرىدا

بۇلۇتقا باش قويۇپ ياتىدۇ پامىر
باغرىدا كوز يەتمەس چىمەن يايلاقلار.
ياپ - يېشىل جىلغا ۋە ئورمانلىرىدىن
شىرقىراپ ئاقىدۇ كۆموش بۇلاقلار.

شۇنچىلىك بىپايان، شۇنچىلىك گۈزەل،
چارۋىلار ئۈينىقلاپ يايلىغان ۋادا.
ھەر تاڭدا چوپاننىڭ قومۇش نېيىدە،
گۈزەللىك كۈيىگە سايرىغان ۋادا.

شەھەرلىك ياش يىگىت ئاتىنىڭ ئۈستىدە
پايانسىز يايلاققا كۆلۈپ باقىدۇ.
شۇ ئانا دىيارغا —
يېڭى يۈرتىغا،
قەلبىدىن دەريادەك مېھرى ئاقىدۇ.

يىراق تاغ - يايلاقتا بولسىمۇ يىگىت،
يەنى ئۈز شەھرىدىن شۇنچە يىراقتا؛

يالقۇندەك تاۋلىنىپ ئوتلۇق قەلبىدە،
ئەڭ گۈزەل ئارزۇلار يانار شۇ تاپتا:

"ئېخ، گۈزەل يايلاقلار،
سۈيۈملۈك ئولكە!...
مېھرىگىدىن ئالەمچە غەيرەت ئالمەن.
ھەر كۈنى كوكسۈڭگە گۈل - چەچەك تاقاپ،
ھوسنۇڭنى مەڭگۈگە سۈيۈپ قالمەن!"

1959 - يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

ئايدىك كېچىدە

گۈزەللىك باغرىدا يايرايدۇ كېچە،
يۇلتۇزلار ئاسمىنى گويا بىر دېڭىز.
يېقىملىق شامالنىڭ ئەللەيلىشىدە
ئۇگىدەپ ياتىدۇ پايانسىز ئېڭىز.

كېچىنىڭ سالقىنى يېپەكتەك يۇمشاق،
يۈزۈڭنى سىپايدۇ، ئاھ قانداق ھوزۇر!
چوققىلار كەينىدىن كوتىرىلىپ ئاي،
بۇغدايزار ئۈستىنى ياپتى كۈمۈش نۇر.

قىر بويلاپ كېلىشتى بىر توپ يىگىتلەر،
قولىدا ئوغىغى، پارقىرار بىسى.
يەڭلىرى تۇرۇلگەن، ھەر ئىشقا تەييار،
دىلىدا ئەمگەكنىڭ قاينىق ھەۋىسى.

— چۈشەيلۈق يىگىتلەر! — دىدى باشلىغى،
تاڭغىچە نالاي يەر تۇگەيدۇ تېزدىن.
ئەمگەكنىڭ شۇ كوركەم قىزىل بايرىغى
كەتمىسۇن ھەرگىزمۇ گۈرۈپپىمىزدىن!

ئوغاقلار شارتىلداپ قىزىپ كەتتى ئىش،
يىگىتلەر سول يېرىپ كەتتى يىراقلاپ.
«لەيلى گۈل» ناخشىسى باشلىنىپ بىردىن،
بۇغدايزار ئارىلاپ كەتتى ئۇزاقلاپ...

1959 - يىل ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

تومۇرىيول بويىدا

ئۈيقۇلۇق كوزىنى ئاچماقتا ئاستا
بۇلاقنىڭ سۈيىدەك سۈپ - سۈزۈك ئاسمان.
ئاخىرقى يۇلتۇزلار پىلىلدار كوكتە،
ئۈپۈقتىڭ لېۋىنى قىزىللىق باسقان.

سەھەر سالقىندا دالا تەرەپتىن
گۈللەرنىڭ پۇرىغى ئۇردى دىماققا.
شۇ پەيتتە ياڭرىدى تومۇرىيول بويلاپ —
ئەمگەكنىڭ ناخشىسى، كەتتى يىراققا.

تورغايلار سايرىشىپ قىر بويلىرىدا،
كۈيلەشتى دالانى، گۈلشەن ئويىنى.
قارايا‌غاچ شېخىدا ئەنە بىر تورغاي
ھەيران بوپ باشلىدى شاتلىق كۈيىنى:

"يېڭىچە ياشنىتىپ سەھەر پەيزىنى،
كىملەر بۇ، مېنىڭدىن بۇرۇن تۇرۇشقان؟
كىملەر بۇ چاقماقتەك ئېتىلىپ ھەر يان،
چوللەرگە ھەيۋەتلىك يوللار قۇرۇشقان؟"

ئانچىلىك تاك قالما دالا كۆيچىسى،
كۆزلۈگى كەم ئىكەن بىلمۇالىسەن.
پويىزلار گۈدۈگى ياڭرىغان چاغدا،
ئاشىق بوپ بۇ يەردە مەڭگۈ قالىسەن.

1959 - يىل ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

ئوستەك ناخشىسى

سوزۇلۇپ ياتىدۇ بىپايان دالا،
ئۇپۇقتىك گىرۋىگىگە باغرىنى ياققان.
قار باسقان تاغلاردىن يول ئالغان سۈلار،
ئۇنىڭ باغرىدا ئورىكەشلەپ ئاققان.

سوزۇلغان تاش ئوستەك، بولغان راۋان يول،
دالانىڭ يۈگەنسىز ئېقىنلىرىغا.
چومۇلكەن بۇ دالا تاغ سۈلىرىنىڭ
ئوستەكىدىن ئۇرغۇغان سالقىنلىرىغا.

كۆمۈشتەك پارقىراپ ئوستەكىدىكى سۇ
چاپىدۇ پايانسىز ۋادىنى بويلاپ.
شاقىراپ يول بويى ئېيتىدۇ ناخشا،
دولقۇنلاپ، شوخلىنىپ، ئېقىپ ئوينىقلاپ.

تەبىئەت هوكمىنى بۇزۇپ شۇ ناخشا،
قىلماقتا دالانىڭ تەقدىرىنى هەل.
ئوتمۇشنىڭ چىرايى كەلدى ئالدىمغا،
پىشقەدەم بىر دېخان سوزلىگەن مەهەل...

بىر چاغلار بىز ئۇچۇن تىلسىمات بولۇپ،
ۋەھىمىلىك جىملىققا چوككەن بۇ قاقاس.
تەشنالىق دەستىدىن ئوسمەيتتى مايسا،
بورىلەر پادىسى سالاتتى قىقاس.

شۇ دالا تىرنىغى قانچە دىللارغا،
قايغۇدىن - ئەلەمدىن ئىز سىلىپ ئوتكەن.
قانچىلار چاڭقاقلىق دەردىدىن ھۇشسىز،
بورىلەر توپىغا يەم بولۇپ كەتكەن.

نە مۇندا ئاقىدۇ ھايات سۇلىرى،
نە بەزەن بۇلۇتتىن تامچىلايدۇ ياش؟!
ئەتراپنى كويدۇرۇپ پۇركەپ تۇتەككە،
يالقۇنلۇق نۇرىنى چاچىدۇ قۇياش!...

سولاتتى ئاز ئوتمەي، ئويلىساڭ بىر چاغ،
باھاردا بوي تارتقان نازۇك چىچەكلەر.
بىزنىمۇ سارغايتقان شۇ مايسىلاردەك،
ھاياتقا يامىشىپ ھەشقىپىچەكلەر.

سەھەردە ئويغىنىپ چولگە ماڭاتتىم،
بايلارنىڭ مېلىنى باقاتتىم ھامان.
پادىچى كۇنىنى سالغان بېشىمغا،
بىر بۇردا نان ئۇچۇن شۇ ئېغىر زامان.

باراتتى مەن بىلەن مەرھۇم دادامۇ،
چېچىغا ئومۇرنىڭ قىروسى چۇشكەن.
(كوزۇمدىن كەتمەيدۇ تا شۇ كەمگىچە
ئۇستىدە يىرتىق تون، رەڭگى بەك ئوچكەن).

ئاچلىقتىن قىينىلىپ پادا باقاتتۇق،
كويۇپ تومۇزدا، يېزىلار يىراق،
ھاياتقا ئۇمىتتە باقسىمۇ دادام،
كۇنسېرى ئاجىزلاپ باراتتى بىراق.

روزىنىڭ بىر كۇنى شۇ ئاي دالادا،
تۇيۇقسىز كەتتى ئۇ ئەجەل قوينىغا.
"جان دادا قايانقا، ئوغلۇڭنى تاشلاپ؟..."
ھوكىرەپ ئېسىلدىم ئۇنىڭ بوينىغا.
.....

ئازاپلار ئىلكىدە دادامىلا ئەمەس،
قانچىلار ئاشۇنداق ئولمىگەنمىدى؟
ئەلەمدىن بوغۇلۇپ پەريات ئەيلىسەك
غوجاملار زاڭلىق قىپ كۇلمىگەنمىدى!؟

× ×

ئۇلۇغۋار گۇرۇلدەپ ئوستەڭ ناخشىسى
يىراق - يىراقلارغا قانات قاقىدۇ.

دالانى ئويغاتقان ساداللرنغا،
جوتۇلار جاراڭلاپ ئاۋاز قاتىدۇ.

ئەمگەك قاينىمىدىن بىرئاز يىراقتا،
تۇرىمىز ھەۋەستە تىكىلىپ ئاڭا.
ياشانغان ئەمگەكچى ئەخمەتجان ئاكا،
دالا تەقدىرىنى سوزلەيدۇ ماڭا...

× ×

ھە، ئۇكا!
خوشاللىق سىغماي دىللارغا،
يۇرەكتە ئويناپدۇ ئوتلۇق ھاياجان!...
تەقدىرمۇ ئوزگەرگەن، بىز ئومۇر بويى —
بوندىاق زور ئىشلارنى كورگەنتۇق قاچان!؟

.....

چولگە سۇ چىقىرىش سوزى بولغاندا،
شاتلىقتىن بوۋايلار كوزىن ياشلىدى.
ئىلھام ۋە غەيرەتكە تولۇپ ئەزالار،
دالاغا شىددەتلىك ھوجۇم باشلىدى.

كوردىڭىز، بۇ چولدە بولدى ئويغىنىش،
ئۇنىڭدىن زور ئۇمىت كۇتمەكتە ھەر كىم.
بۇگۇن بىز سوزلەشكەن مۇشۇ دالاغا،
كېلەر يىل كورگىلى كېلەرسىز بەلكىم.

ئۇ چاغدا...
دالاغا دەريا سۇلىرى
ئوستەك - ئوستەڭلەردە تولۇپ ئاقىدۇ.
ئاق ئالتۇن گۇللىرى ۋادىنى بويلاپ،
ئېتىزنى ياپ - يېشىل مايسا ياپىدۇ.

ھاياتنىڭ جۇشقۇنلۇق ئىلھاملىرىدىن،
پايانسىز ۋادىدا ياسايمىز گۇلشەن.
ئەنە، ئالدىمىزدا پارلاق كەلگۈسى
قۇباشتەك نۇرچېچىپ تۇرىدۇ روشەن.

1959 - يىل نويابىر، ئۇرۇمچى.

گۈلشەن قىز

ئايدىڭغا كومۈلگەن دالا ئاخشىمى،
پايانسىز ئېتىزلار كورۈنەر روشەن.
ئاي نۇرى ئوينىغان ئېرىقلار بويلاپ،
ئېتىزغا سۇ باشلاپ كېلىدۇ گۈلشەن.

ئوملۇكتىن نۇرلانغان قەلبىدە ئۇنىڭ
شات ئەمگەك هېسلىرى قانات قاقىدۇ.
يېڭى ئېرىقلاردا شىرقىراپ ئاققان
سۇ بىلەن قوشۇلۇپ مېهرى ئاقىدۇ.

شۇ مېهىر كۆچ بېرىپ سانسىز يىلتىزغا،
قوينى كەڭ تۇپراقتىن ئالىدۇ بايلىق.
شۇ مېهىر قۇدرىتى يارىتار شۇنچە،
خامان - خامانلارغا سىغمىغان ئاشلىق.

سۆزۈلدى گۈزەل تاك:
سۇغا قانماقتا
ياپ - يېشىل ۋادىلار، پايانسىز ئېتىز.

دىلىدا هاياجان، لېۋىدە كۈلكە،
مول هوسۇل ئىشقىدا ئىشلەر گۈلشەن قىز.

ئانارىڭ مەڭزىدەك رەڭ ئالدى ئۇپۇق،
جىرالار، تاغلارغا سىڭىپ كەتتى تۈن.
كورۈشكە يېزىنىڭ داڭلىق قىزىنى،
چوققىلار كەينىدىن چاچراپ چىقتى كۈن!

1960 - يىل ئىيۇن، ئاغۇ.

ئوما سېكىلى

دالمدا

دولقۇنلايدۇ كوز يەتكۈسىز بۇغدايزار،
ئاي نۇردا يالتىرايدۇ يىراقلار.
باشاقلارنى سۈيۈپ ئوتكەن شامالدا،
ئۇچۇپ كېلەر ئەجەپ ئىللىق پۇراقلار.

هوزۇرلىنىپ گۈزەل كېچە پەيزىدىن،
كوكرەك كېرىپ قىرلار ئارا ماڭغاندىم؛
چەكسىز - كەڭرى ئېتىزلارغا يەتكەندە،
يوشۇرماستىن ئېيتىش كېرەك، تاڭ قالدىم:

شارتىلدىغان ئوغاقلارغا تەڭكەش بوپ،
ناخشا - كۈلكە سادالىرى ياڭرايدۇ.
بەس - بەس بىلەن سول يانىدۇ يىگىتلەر،
چۆمۈر قىزلار ئۈنچە توشۇپ قالمايدۇ.

قۇياش

قۇياش چىقتى قاتار تاغلار كەينىدىن،
ئېتىزلارغا ئالتۇن نۇرى قۇيۇلدى.

گويا ماڭا كېچىككىنىنى سېزىپ ئۇ،
خىجالەتتىن قىزارغاندەك تۇيۇلدى.

كومبايىن

بۇغدايزاردا كومبايىنلار گۈرۈلدەپ،
يېرىپ بارار كەڭ ئېتىزنىڭ كوكسىنى.
تازىلانغان ئالتۇن دانلار پارقىراپ،
كۈن نۇردا كوز - كوز قىلار هوسىنىنى.

پەيزى،— دىدى يېنىمدىكى بىر يىگىت،—
قانداق ياخشى زامانىڭ گاڭ يورغىسى.
دالىمىزنى ياڭراتقان بۇ زور نەرسە،
ئىشچىلارنىڭ يېزىمىزغا سوغىسى.

كەچكى شەپەق

چارچاپ قۇياش پېتىپ كەتتى غەربكە،
چۈشتى كەچنىڭ راهەتبەخش سالقىنى.
ئالتۇن جىمەك تۇتۇپ تىنىق ئۇپۇققا،
چىراي ئاچتى گۈزەل شەپەق يالقۇنى.

ئىشتىن چۈشۈپ قاراپ ماڭدۇق يېزىغا،
چاخچاقلىشىپ چەكسىز شاتلىق ئىلكىده.

يۇزلىرىمىز شەپەقسىمان قىزارغان،
لەۋلىرىمىز تىنىم تاپماس كۆلكىدە.

ۋۇجۇدۇمدا بىر روھلىنىش سېزىمەن،
گويا شەپەق قەلبىمدىمۇ يانغاندەك.
بىر كۈن ئىشلەپ چارچاش دېگەن قەيەردە،
ئەمەسمەنغۇ ئومىغا ھېچ قانغاندەك.

ئىش كۈتمىدۇ تېخى ئايدىك كېچىلەر،
زوقۇم بىلەن ئوغاق سېلىپ قاينايمەن.
باشلانماقتا قىزغىن ئوما چاغلىرى،
دوستلار بىلەن بەس-بەسلىشىپ قالمايمەن.

1960-يىل ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

چىمەن دوپپا

ئانا ھەيران خىلىدىن بېرى،
قۇندۇز چاچلىق ئوماق قىزىغا.
"ئوزگىرىشىڭ نىمىكىن سېرى
كىم كەلگەندۇ بىزنىڭ يېزىغا؟"

تاڭ پورىگى ئاچقاندا غۇنچە،
باغدا كۆرەر قىزى لەيلىنى.
دوپپا تىكىش ئىلگىرى مۇنچە
تارتمايتتىغۇ ئۇنىڭ مەيلىنى؟

كىچىك يىڭنە، رەڭمۇ-رەڭ يىپەك،
ئاق خەسىگە ياسايدۇ نەقىش.
چىمەن دوپپا... كىمگىدۇ دىمەك
پات ئارىدا بولغۇسى بەخىش.

ئويلار ئانا: ئۇ بەختى يار كىم؟
(ئانا قەلبى ھەممىدىن زىرەك).
ياخشى يىگىت كۆيوغۇل بەلكىم،
ئانا ئۇنى بىلىشى كېرەك.

سوئاللىرى قالار جاۋاپسىز،
كۆلۈپ يەرگە قارايدۇ قىزى.
گۈل تىكىدۇ بەزەن ئۈيقۇسىز،
كوز ئاچقىچە چولپان يۇلتۇزى.

دوپپا پۈتتى، قۇندۇز چاچلىق قىز
ئۇنى ياغلىق قىتىغا ئالدى.
كورۈپ تەكچىدە دوپپىنى ئانا،
كوز ئۇزەلمەي قاراپلا قالدى.

ئۇ دوپپىدا گۈزەل سەنئەتنىڭ
ئەجەپ نەپىس يەلپۇنۇشى بار.
ئۇ دوپپىدا پاك مۇھەببەتنىڭ
ئىنتىزارى — تەلپۈنۇشى بار.

چىدالمىدى ئانا ئاخىرى،
قىز تۇيغۇسى بولغاندا ئايان.
— جېنىم قىزىم، كەلگىنە بېرى،
يۈرەك سىرىڭ ئەيلىگىن بايان.
.....
كۆلۈمسىرەپ بۇ ئۇياتچان قىز،
قول تاشلىدى ئانا بوينىغا.
شەپەقسىمان رەڭ ئالدى يۈزى،
ئانا ئالدى ئۇنى قوينىغا.

"جېنىم ئانا، ئاڭلىدىڭمۇ سەن،
غەرپكە قاراپ كەلمەكتە پويىز.
پات يېقىندا تەنتەنە بىلەن،
ئۇرۇمچىگە يېتىپ كېلەر تېز.

تومۇرىيولدا ياخشى ئىشلەپتۇ،
يېزىمىزدىن كەتكەن يىگىتلەر.
ئەمۇنچى، زەربىدار بوپتۇ،
تاغنى تالقان ئەتكەن يىگىتلەر

تەڭتۇش قىزلار تەشكىللىنىپ بىز،
هال سوراشقا قىلىشتۇق قارار.
سوغا - سالام: ئۇرۇڭ ۋە مېغىز...
مېنىڭ چىمەن دوپپامۇ بارار.

قايتىپ كەلدى يىگىتلىرىمىز
شەرەپ گۈلى تاقاپ كوكسىگە.
جېنىم ئانا، شۇ چىمەن دوپپام،
ياراشمامدۇ باتۇر هوسىنگە!"

1960 - يىل ئاۋغۇست، ئۇرۇمچى.

پوچتالىيون

گۈلدۇرماما دەھشەت سالىدۇ،
ئالتۇن خەنجەر ئۇرۇپ پەلەككە.
چوڭ يول بىلەن يېزىغا قاراپ،
پوچتالىيون كەلمەكتە يەككە.

مىنۇتسېرى ئالدىرايدۇ ئۇ،
يامغۇر بىلەن تېزلىك تالىشىپ.
ئاخىر يامغۇر ئاستىدا قالدى،
زاراڭ-زىلىق ئىچىدىن ئېشىپ.

چاپىنىنى يەشتى ئۇ دەررۇ،
سومكىسىنى ئوردىدى چاققان.
مەجنۇنتالغا ئوخشاپ قالدى ئۇ،
يامغۇر سۈيى تامچىلاپ ئاققان.

يۈز-كۆزىگە ئۇرۇلار يامغۇر،
ساۋۇغاندەك ئىپەك قامچىلار.
يېپىشتۇرۇپ بۇدرە چېچىنى،
ئېقىپ چۈشەر يىرىك تامچىلار.

پوچتالىيون كۆلۈمسىرەيدۇ،
دۇنيا گۈزەل، تەبىئەت گۈزەل.
سومكىسىغا باقىدۇ مەمنۇن،
خەتنىڭ قۇرۇق قالغىنى ئەۋزەل.

خەتلەرى بار چۈنكى سومكىدا
يېزىدىكى مەرتلەر ئەھلىنىڭ.
سالامى بار دىخان ئاتىغا
ئوقۇۋاتقان ئەزىز ئوغلىنىڭ.

ئېتىز گۈلى — ئالما يۈز قىزلار
خەت كۈتىدۇ ئىشچى يارىدىن.
ئۇ خەتلەردە ئوتلۇق سېغىنىش
نەقىشلەنگەن يۈرەك تارىدىن.

خەتلەر قۇرۇق قالسا يامغۇردىن
دەرمان بولۇپ بارىدۇ دەرتكە.
يىگىت خوشال،
مەغرۇرلۇق بىلەن
كوز قىسىدۇ بۇلۇتلۇق كوككە.

1961 - يىل ئاپرىل، ئۈرۈمچى.

كەچكۈز لەرىكىسى

سۈيۈملۈك يۇرتىمىزغا كەچكۈز كەلدى،
شۇدىكەر ئېتىزلاردا ياتار داڭگال.
پايانسىز ئېكىنزارلار بوشاپ قالدى،
ئالتۇن رەڭ بولۇپ قالدى يېشىل جاڭگال.

قورۇلۇپ قالدى باغدا گۈل - چېچەكلەر،
كېپىنەك ئېتىلمايدۇ پۇراقلارغا.
قالىغاچ پىشايۇانغا ئۇگا سالماس،
تۇرنىلار ئۇچۇپ كېتەر يىراقلارغا.

ئىغاڭلاپ سوغ شامالدا مەجنۇن تاللار
يوپۇرماق تاشلىشىدۇ بۇلاقلارغا.
ئانىلار ئەللەي ئېيتىپ كېچىلەردە،
يېڭىدىن پوسما تىكەر بوۋاقلارغا.

كوچىدا تۇرۇپ قالدىم يارىم بىلەن،
بىر نەپەس يەلكىسىگە تىرەپ يەلكە.
ئۇنىڭ شوخ كوزلىرىدەك ياندى چولپان،
گۈزەل تاڭ سۈيىمىسىدىن بېرىپ بەلگە.

× ×

خەير! دەپ يارىم كەتتى پاختىزارغا،
ئادالقى قوزىلارنى ئاتقۇزغىلى.
مەن ماڭدىم كەتمىنىمنى ئوينىاقلىتىپ،
دالاغا سۇ قويۇپ
توك ياتقۇزغىلى.

× ×

ئېخ هايات!
هاياتىمىز قانداق گۈزەل،
كەچكۈز هەم ئەمگەك زوقى ئېتەر بەخش.
كەچكۈزنىڭ ئارقىسىدىن قىش كېلىدۇ،
دەرىزە ئەينىگىگە ياساپ نەقىش.

1961 - يىل نويابىر، ئۈرۈمچى.

مالچى يىگىت

چوتكا تۇتقان،
خۇشخۇي
مالچى يىگىت
ئاتلىرىنى سىلاپ-سىپاپ
ئەركىلىتىپ تارايدۇ.
ئوزى باققان،
ئوزى سەمرىتكەن،
بۇ ۋاپادار دوستلىرىغا
زوقى بىلەن قارايدۇ.
قارايدۇ ئۇ،
خوشاللىغى
ئىچ-ئىچىگە پاتمايدۇ.
بۇرۇت قويغان
بۇغداي ئوگلۈك يۈزىدە،
تۇم قارا
مېھىر تولغان كوزدە
گالەم-تالەم
نۇر شولىسى چاقنايدۇ.

— تورۇقلىرىم...
جانىۋارلىرىم...
شامال قانات دۇلدۇللار،
كىشنىسەگلار شوخلىنىپ.
دالىلاردا، بوستاندا،
جور بولىدۇ
ياز كۈيچىسى بۇلبۇللار.

× ×

قەھرىتان قىش...
سايلار، ۋادىلار
بىر كۈندىلا
قېلىن قارغا پېتىپ قالدى...
ھەتتا
ئاداققى سەپەر قۇشلىرىمۇ
يالىڭاچ دەرەخلەردىن
يىراقلارغا كېتىپ قالدى.
قاراڭغۇ تۇن...
ئاچچىق،
سوغاق نەيزىسى
قىرىق گىرادۇسقا يانداشتى،
يېرىم كېچە...

قارلىق شۇبرغان
بوران بىلەن ئالماشتى.
ئىسسىق ئۆيدە ياش كېلىن
خىيال بىلەن
ئاق چۈشەككە باقىدۇ.
مومای ئەنسىز...
ئاچچىقى بىلەن
توختىماستىن سوزلەۋاتىدۇ:
— قانداق گەپ بۇ؟
يېرىم كېچىدە
كىگىز ئېلىپ
چىقىپ كەتتى تالاغا!
بوراندا،
شۇبرغاندا،
ئىسسىققىنا
ئۆز ئۆيىدە ئولتۇرماي
ھەيرانمەن —
بۇ بالىغا.....

بۇگۈن ئىككى كۈن بولدى
بىر ئات
ئاغزىپ قالدى.
ئەنە — ئۇ
ئېغىر تىنىپ تىترەۋاتىدۇ.
يىگىتنىڭ ھارارەتلىك مېھرى

ھە ئۇنىمۇ
ئوز باغرىغا تارتىدۇ.
يېڭى ئۆينىڭ كىگىزىنى
ئويلاپ تۇرماي
ئات ئۈستىگە ياپىدۇ.
بالىنى زاكىلىغان ئاندەك،
ئاۋايلاپ
كوكۈل قويۇپ ئورايدۇ.
ئۇنىڭدىن
ئىخلاس بىلەن سورايدۇ:
— ئېخ جانۇار!
بۇگۈن قانداقسەن؟
چىداش بەرگىن!
ساق چىق مۇشۇ سەھەردىن.
ئەتىگە
ھايال قىلماي
ئاق خالاتلىق دوستۇمنى
باشلاپ چىقاي شەھەردىن.
تورۇقلىرىم،
جانۇارلىرىم...
شامال قانات دۇلدۇللار،
ئاز قالدى...
ئىللىق كۆلۈپ باھار كېلەر،
باغلاردا
سايراپ كېتەر بۇلبۇللار!

× ×

چىرايلىق كۆلۈمسىرەپ
كۆمۈش رەڭلىك تاڭلار ئاتقاندا،
ئەزالار
ناخشىلارنى
سوزۇپ - سوزۇپ ياڭرىتىپ
دالىدا يەر ھەيدەۋاتقاندا؛
ياكى
قارىغاي باسقان چانىلار،
قار - مۇز قاپلىغان
تىك داۋانلاردىن
ئوقتەك ئوتۇپ كەتكەندە،
ياكى
ئالاقچى چەۋەندىز
بىر كۈنلۈك بوزلارغا
بىر سائەتتە يەتكەندە،
مەلىنىڭ
ئاتباقارى
كامىلجاننى ماختايدۇ:
— تومۇردىن چىڭ يىگىت بۇ،
ئۇنىڭ باققان ئاتلىرى
قاراڭلار!
نەمە دېگەن ئىسىل ئاتلار بۇ!
تورۇق ئاتلار

يايلىلىرى
خۇددى توزدەك يالتىرايدۇ.
سېمىزلىكتە
تېپچەكلىشىپ،
شوخلۇق قىلىپ،
دالىلارغا، ئېتىزلارغا ئالدىرايدۇ.

1962 - يىل يانۋار، ئۈرۈمچى.

تۇققانلار

تۇققان سوزى يېقىنلىقنىڭ سىماسى،
تۇققان دەيدۇ بىر ئۇرۇقتىن تارالسا.
رازى بولماس مېھرىۋانلىق دۇنياسى،
تۇققانلىققا مۇنداق ئاددى قارالسا.

بالىنىتسدا بىللە بولدۇق توت كېسەل،
ئىككى تاتار، بىر قازاق چال، بىرى مەن.
ھەمرالىرىم ئەجەپ ئىسسل كىشىلەر،
ھەممىسىنى ئۇز ئاكامدەك كۇرىمەن.

باش ئۇستۇمدە بولۇپ كېتەر پەرۋانە،
ئېغىرلىشىپ قالسا ھالىم ئاغرىقتا.
ئىسسىق ئۇراپ قويسا بىرسى يوتقانىنى،
بىرسى بېشىم تېگىپ قويار ياغلىقتا.

غەمخور بولۇپ ئاسرايدىكەن ئۇزئارا،
ھەممە يەردە بىر بىرىنى ئۇققانلار.
بىر ئۇرۇقتىن تارالمىغى شەرت ئەمەس،
بىزنىڭ خەلق مانا شۇنداق تۇققانلار.

1962 - يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

گۇل ۋە تاللار

قۇياش نۇرى توكۇلەر مول - مول،
تەكچىدىكى گۇل قاچىسىغا.
تاۋلىنىدۇ ئۇندىكى گۇللەر،
ئىشقىنىڭ چۇشەر ھەر دانىسىغا.

دەرىزىنىڭ ئالدىدا سوگەت،
چوكانلىرى يېشىلگەن تال - تال.
سويۇپ ئوتەر كوكلەم شامىلى،
تاغ باغرىدىن كەلگەندە خوشال.

تىكىلىدۇ ئاڭا بىر دوستۇم،
(گۇزەللىكنىڭ نوناق مەپتۇنى).
چوكانتالدىن سۇندۇرۇپ ئېلىپ،
گۇل قاچىغا سېپ قويدى ئۇنى.

قارايدىكى مانا گۇزەللىك!...
گۇل ۋە تاللار ياراشتى زەمىنگە.
مۇنداق لەززەت ئالالمىغان ئۇ،
لېنتا بىلەن گۇلنى بىزەمىگە.

قۇرۇپ قالدى تاللار كەچكەچە،
لېكىن گۈللەر تۇرار جانلىنىپ.
بېشىنى تاتىلاپ قارايدۇ دوستۇم،
پەرۋانىدەك ئۇنى ئايلىنىپ.

ئەپسۇسلانما، ئەمدى ئاغىنە،
گۈللەرمىدى يىلتىزى يوق تال!
ئانا تۇپراق قۇۋۋىتىنى بەرمىسە،
ھەممە نەرسە بولىدۇ قاخشال.

1962 - يىل ئاۋغۇست، ئۇرۇمچى.

ئىلى دەرياسى

چىرايلىق ساھىللار ياڭزا - ياڭزا گۈل:
قىپ - قىزىل چوغلۇقلار، لەيلىگەن لالار...
ۋادىلار قىپ - قىزىل، توقايلار قىزىل،
ياپ - يېشىل مەخمەلدۇر ئۇزاق - ئۇزاقلار.
قۇياش شۇڭغۇماقتا، ئۇپۇق قىزارغان،
سۇدا ئەكس ئېتەر شەپەق يالقۇنى.
يىراق - يېقىنلاردا ياڭرار ناخشىلار،
يۇزۇمگە ئۇرۇلىدۇ دەريا سالقىنى.
يىلقىلار كىشنەيدۇ، پادىلار قايتقان،
كېمە ئالدىرايدۇ قارشى قىرغاققا.
بۇلبۇل ئاۋازلىرى، مېھنەت شاۋقۇنى،
جاراڭلاپ كېلىدۇ باقساڭ قاياققا.
لېۋىمدە كۈلكىدۇر
— زامان ئوغلىنىڭ
مەمنۇن تەبەسسۇمى، مەغرۇر كۈلكىسى.
قانچىلىك ياشارغان بۇ ئۇلۇق دەريا،
قانچىلىك ياشىنغان ئالما ئولكىسى...
ئوتكەننى ئەسلىدىم:

يامراپ كەلدى ياش،
ئېغىر قارا يللار چۈشتى يادىمغا.
مۇڭلۇق خاتىرىلەر يۈزىنى ئاچتى،
ھەسرەتلىك بىر ھايات كەلدى ئالدىمغا.....
ئۇ كۈنلەر ئوتۇپ كەتتى،
ئاڭلانماس ئەمدى
دىخان قىزلىرىنىڭ مۇڭلۇق قوشىغى،
ئوڭكۈرلەر ئىچىدە قالدۇرمايدۇ كۆل،
قاچقۇن ئاشقلارنىڭ غېرىپ ئوچمىغى.
كوز ياشلار سېلىندە تاشمايدۇ دەريا،
قان بىلەن تولمايدۇ ئالتۇن پىيالە.
ۋادىلار قىپ - قىزىل، توقايلار قىزىل،
قۇربانلار قېنىدىن ئۇنۇپتۇ لالە.
شاقىراپ ئاقىدۇ ئىلى دەريا‌سى،
ياڭراق ئەكس سادا بېرەر تاغۇ - تاش.
دەريا بويلىرىدا ئايلىنىپ تەنها،
شەھرىي تۈيغۇلارغا بولمەن يولداش.

1962 - يىل ئاۋغۇست، تىكەس.

يېشىل هايات

كۆمۈشتەك يالتىرايدۇ قارلىق تاغلار،
يېشىللىق دۇنياسىدۇر ئىتەكلىرى.
ئېدىرلار نار توگىنىڭ ئورىكىشىدەك ...
باغرىدا يەلپۇنىدۇ چېچەكلىرى.
قاپتال ۋە جىرالىرى يېشىل جاڭگال،
قارىغايلار ساما بىلەن بوي تالاشقان.
ئېدىرلار ئارىلىغى قويۇق چاتقال.
ياپ - يېشىل توقايلىقلار قۇچاقلاشقان.
تاغ سۇيى ئېقىپ ئوتۇپ توقايلىقتىن،
تاشتىن - تاشقا ئۇرۇلىدۇ، شاقىرايدۇ.
بىپايان يىراقلىقلار يېشىل يايلاق،
كوزۈڭنى قاماشتۇرۇپ پاقىرايدۇ.
قايانقا كوز تاشلىسالا يېشىل هايات،
يېشىلدەك كورۈنىدۇ بار كائىنات.

شىشىدەك سۈزۈك ئاسمان، تىنىق ئاسمان،
ئاۋۇلنىڭ ئويلىرىدىن چىقار تۈتۈن.
تام ئويلەر، كىگىز ئويلەر سان - سانا‌قسىز
ئارىلاش ئورۇنلاشقان ئۇلار پۈتۈن.

ئاتلىرى چۈشەلگەندۇر ئوي ئالدىدا،
سىيرلار ئۇزاپ كەتكەن توقايلارغا.
توخۇلار قاقاقلايدۇ، ئىتلار ھاۋشار،
بالىلار سىنىپ يۈرەر مۇزايلارغا.
مومايلار ئىشلەپ يۈرەر كوكاتلىقتا،
بوۋايلار ھەر خىل كوكتات تېرىپ بەرگەن.
كېلىنچەك سوزۇپ - سوزۇپ ئولەن ئېيتار،
بوۋىغى ئانىسىغا كۈلۈپ بەرگەن.
قاياقتا كوز تاشلىساڭ گۈزەل ھايات،
گۈزەلدەك تۇيۇلىدۇ بار كائىنات.

ئومىنىڭ ناخشىسىدىن يايراپ كېتەر،
دادا باي، مۇنبەت تۇپراق — ئىسىل تاغلار.
ئۇيۇرلۇق بىيلەرنىڭ مەنزىلگاھى،
سۇت - قىمىزى دەريا - دەريا يېشىل تاغلار.
ئۇن يەتمەس ئىگىزلىكتە ئۇچار بۇركۇت،
كەڭ يايلاق ئاسمىندا قانات قاققان.
ئاقىرىپ كورۇنگىنى قوي پادىسى،
چوپانى ئات ئۈستىدە كۈلۈپ باققان.
ئايغىرلار چاڭ چىقىرىپ چېپىپ ئوتەر،
ئويلايسەن مەردۇ - مەردان جەڭدە گويا.
ئوتلاقتا ئۇنچە - ئۇنچە چوپ ياتىدۇ،
ئاراللار تولۇپ كەتكەن يېشىل دۇنيا.
قاياقتا كوز تاشلىساڭ يېشىل ھايات،

يېشىلدەك كورۇنىدۇ بار كائىنات.

يەر بىلەن خەيرلىشىپ كۈن پاتىدۇ،
ئۇپۇقلار قىزىرىدۇ يالقۇن بولۇپ.
سۈيۇملۇك كىشىلەرگە ئاچار قۇچاق،
ئاۋۇللار، دەريا بويى سالقىن بولۇپ.
تىنچىماس ئانا ئاۋۇل، ئويغاق دەريا،
سىر ئېلىپ ئاشقىلارنىڭ كۈلۈشىدىن.
تىنچىماس ئاي پارلىغان گۈزەل دۇنيا،
جىر - جىرلاپ، گارمون تارتىپ يۇرۇشىدىن.
كېچىكىپ قالغانمىكىن شوپۇر يىگىت،
نەدىدۇ تىراكتورى تاتىلدايدۇ.
كۈلۈپتا قويۇلماقتا يېڭى فىلىم،
ئاپارات رېتىم بىلەن تاقىلدايدۇ.
تىڭشىساڭ قەدىردان يەر نەپەسىنى،
دىلىڭنى چۈلغاپ ئالار خوشال سېزىم.
مېھماندوس چەكسىز ياياق—يېشىل ياياق،
شۇنچە كەڭ، شۇنچە يېشىل، شۇنچە ئەزىز.
قاياقتا نەزەر سالساڭ گۈزەل ھايات،
گۈزەلدەك تۇيۇلىدۇ بار كائىنات.

1962 - يىل ئاۋغۇست، تىكەس.

كۆز دالاسى

ئەتراپتا چىرايلىق كۆز مەنزىرىسى،
گويا كى ئالتۇن بويۇق بەرگەن بىرو.
چوپلەردە پارقىراپ ئۇچاق شەبنەم،
يالپاق ئاي - دالاغا چۈشەر قەرو.
قۇياشقا تازىم ئەتمەس ئاپتاپپەرەس،
كوز يەتمەس ئېكىنزارلار سولۇپ كەتكەن.
لېكىن دالا سەھىنىسىدە جانلىق ھايات...
ھور مېھنەت شاتلىغىغا تولۇپ كەتكەن.

گىگانت تىراكتۇردىن چىققان تۈتۈن،
تواغىنىپ ئەگىشىدۇ بۇلۇتلارغا.
سوقىلار تىلىپ ئوتكەن قارا تۇپراق،
سوزۇلغان ئۇپۇقلاردىن - ئۇپۇقلارغا.
قوينى كەڭ مۇنبەت يەرلەر تۇيۇلىدۇ،
گويا كى قاھ - قاھ سېلىپ كۈلۈپ كەتكەن،
بىپايان يىراقلارغا تىكىلىمەن،
قۇۋۇتىم باھادىرىدەك تولۇپ يەتكەن.

ئېسىمدە بالىلىغىم، مەزلۇم ئاتام...
بىر پارچە ئېتىزلىقتىن كېتەلمەيتتۇق.
جان ئىدى، جانان ئىدى ئىككى مو يەر،
ھېچقاچان ئىككىنى ئۇچ ئېتەلمەيتتۇق.
يوقسۇللۇق يامانىدىن — زامانىدىن
ئاتىنىڭ يۈرەك - باغرى كويۇپ كەتكەن.
ئارمان بىلەن تىكىلىپ ئۇ كەڭ ۋادىغا،
ياش تۆكۈپ ھەسرەت بىلەن ئولۇپ كەتكەن.

ئوملۇك كۆچ - قۇۋۋىتىدىن — قۇدرىتىدىن
گۈل ئاچتى ئەزىز ئاتام ئارمانلىرى.
تۇنۇگۈن شۇاق ئوسكەن بۇ ماكاندا،
دان ئېكەر خوشال مېھنەت كارۋانلىرى.
يالپاق تالادا كۆز، دالادا كۆز،
پايانسىز ئېكىنزارلار سولۇپ كەتكەن.
لېكىن دالا سەھىنىسىدە جانلىق ھايات
ھور مېھنەت شاتلىغىغا تولۇپ كەتكەن.

1962 - يىل ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى.

جەمىلە

(«ئالجىرىيە قىزى» ناملىق كىنونى كورۇپ)

ئانىسى يوقمىكىن مۇنۇ جاللاتنىڭ،
يوقمىكىن يە ياري، يوقمۇ سىڭلىسى؟
قىزنىڭ كوكرىگىگە يېقىنلاشقان دەم،
نىمىشقا تىترىمەس جازا يىگىنسى؟

ئېلىكتىر مېھنەتنى تېزلىتەر قورال،
ئىنسان مېھنەت ئۈچۈن ئۇنى ياراتقان.
ئۇ ياشاش يولىنى ئاسانلاشتۇرغان،
قاراڭغۇ كېچىدە يورۇق تاراتقان.

نىمىگە ئىشلەتمەكتە ئۇنى جاللاتلار،
قان تامغان كوزلىرى پارقىراپ هسسىز؟
ئەنە، توك ئارقىلىق قىزنىتىپ يىگىنە،
قىزنىڭ كوكرىگىگە تىقار رەهىمسىز!

ئۇ كوكرەك —
ياش قىزنىڭ مەسۇم كوكرىگى،

ئالەمچە ئىرادە ساقلىغان كوكرەك.
ئۇ كوكرەك دۇشمەنگە نەپرەت ياغدۇرۇپ،
ئەڭ ئالى بۇرچىنى ئاقلىغان كوكرەك!

جاللات توك يىگىنسى تىقىدۇ ئاڭا،
جەڭ ئوقلىرىدەك ئېتىلىدۇ قان.
دەھشەتلىك جازاغا ئېگىلمەيدۇ قىز،
ئوت يانغان كوزلىرى غەزەپلىك باققان!

ئۇنى سوتلىماقتا ئەنە فرانسۇز
بورە قوزىچاقنى سوتلايدۇ گويا.
جاهاننى تىترىتەر ۋىجدان بومبىسى،
غەزەپلىك داۋالغۇيدۇ ئاق كوڭۇل دۇنيا.

قوللاش - همايىگە پۇركىلىپ كېتەر،
جەمىلە قەلبىنىڭ غەزەپ نىداسى.
ئالجىرنى قاپلايدۇ نامايىش - هۇررا،
ئەللەردىن يانىدۇ ئەكس سادالىرى.

ئۇنى سېزىپ تۇرار نىمجان جەمىلە،
يېرىلغان باشلىرى، چۈۋۈلغان چاچلار..
ئۇنىڭ كوكرىگىدە ئوچمەيدۇ يالقۇن،
سۇنمايدۇ مىنۇتمۇ مەغرۇر قاراشلار...
... ...

... ...

قانخور، كوزلىرىڭده قارا كوزەينەك،
ئاخىرى قاچتىڭغۇ باقماي ئارقىغا.
قېنى، ھەمرالىرىڭ — چىپار كوينەكلەر
ئۇلار كەتكەنمۇ يە مەڭگۇ ئۇيقۇغا!

قېنى، تۇنۇگۈنكى ئاجايىپ سولەت،
ياغاچتەك غادايغان غالىپ قامىتىڭ؟
يىرتىلغان لاتىدەك سورىلىپ قاپسەن،
قولۇڭدىن كەتتىمۇ ئەمدى ئامىتىڭ؟

ئارقاڭغا بۇرۇلۇپ قارا بىر قېتىم:
مىيىغىدا كۆلىدۇ ئەركىن جەمئىيەت.
يەنە شۇ كوزۇڭگە تونۇش كۆلكىسى،
يەنە شۇ يېڭىمەس تەمكىن جەمئىيەت!

× ×

بىپايان ئۇپۇقلارغا قارار جەمئىيەت،
ئەزىز ۋەتىنگە قارار تەلمۇرۇپ.
ئۇنى تەبرىكلەيدۇ ئالجىر ياشلىرى
قۇچاق ۋە قۇچاقلاپ گۈللەر كەلتۈرۈپ...

1962 - يىل دېكابىر، ئۈرۈمچى.

لەگلەك

سۇزۇلۇپ قالدى ئۇپۇق كۆن كەينىدىن،
گۈگۈمدىن خالى تېخى تىنىق ساما.
قايتىمەن يېنىك - يېنىك قەدەم تاشلاپ،
قەلبىمگە ئارام بېرەر سالقىن ھاۋا.

ئۇگەنگەن مەنزىرىنى ئىزلەر كوزۇم،
بىر ئەجەپ مەنزىرىكى زوقلانغۇدەك.
(ھەركۈنى شۇ مەلدە ئۇينار ئىدى،
كوزۇمگە سىڭمپ قالغان ئىككى گۈدەك.)

ئاتىسى - ئانىسى كىم، بىلمىسەممۇ،
گودەكلەر ماڭا يېقىن بولۇپ قالغان.
بىرسىنىڭ ئېتى مۇختەر، بىرسى ئەركىن،
ئۇلارغا مەنمۇ ئاكا بولۇپ ئالغان.

مانا ئۇلار

يۈگۈرۈشۈپ چىقىپ كەلدى،
ئىككىسى چۈۋۈرلاشتى تاتلىق تىلدا:

— ئاكىجان، بىزگە لەگلەك ياساپ بېرىڭ!
بىر ئارزۇ يالقۇنلايتتى ئىككى دىلدا.

لەگلەكنى كېلىشتۇرۇپ ياساپ چىقتىم،
شۇ كۈنى ئاي پاتقىچە ئۇخلىماستىن.
خىزمەتكە كېتەلمىدىم تاڭ سەھەردە،
ئاۋال بۇ گۈدەكلەرنى قۇتلىماستىن.

× ×

سۈزۈلۈپ قالدى ئۇپۇق كۈن كەينىدىن،
گۈگۈمدىن خالى تېخى تىنىق ساما.
قايتىمەن يېنىك - يېنىك قەدەم تاشلاپ،
قەلبىمگە ئارام بېرەر سالقىن ھاۋا.

لەگلەك چىقىراتتى ئىككى گۈدەك،
ئاشۇرۇپ پارچە - پارچە بۇلۇتلاردىن.
توز قانىتىدەك لەپىلدىتىپ قانىتىنى،
لەگلىگى ئورلەپ بارار ئۇپۇقلاردىن.

گۈدەكلەر دوستلۇغىنىڭ سىموۋولى،
كوز يەتمەس ئىگىزلىكتە يەلپۇنەتتى.
جۇپ كۆڭۈل شاتلىغىدىن تېپىپ قۇۋۋەت،
تېخىمۇ بۇيۇكلۇككە تەلپۇنەتتى.

1963 - يىل فېۋرال، ئۈرۈمچى

دىخان ئاتا

سولىدىن باش كوتەردى دىخان ئاتا،
يايرىدى زوقتا تولۇپ كەتكىنىدىن.
چىگىلى چۈش قۇياشىدەك پارلار يۈزى،
تومۇزنىڭ مونچاق - مونچاق شەبنىمىدىن.

كوزىنى تارتتى ئۇنىڭ ئالتۇن گىلەم،
چەت - چېتى تۇتىشىپتۇ ئۇپۇقلارغا.
ئۇپۇقنىڭ نېرىسىدا قارلىق تاغلار،
چوققىسى باش تىرىگەن بۇلۇتلارغا.

ئالەمنى تالاي قېتىم چوگىلەيدۇ،
بەش مىنۇت پۇرسەت تاپسا ئۇچقۇر خىيال.
تارىخى — توت پەسىللىك شۇ ئېتىزلىقنىڭ
خاتىرە تارلىرىنى چەكتى دەرھال.

كەچكۈزدە: باشلاپ پۈتۈن دۇيى ئەھلىنى،
شۇ چەكسىز ئېتىزلارغا دان ئىكەر ئۇ.
ۋە يەنە كىيگۈزىدۇ مۇزدىن لىباس،
دالىنى قاپلىغاندا ئاپپاق قىرو.

سوغاق قىش: ئۇرۇپ چانا قارشىسىدىن،
نەيزىدەك سانچىلىدۇ قارلىق شامال.
مايسىغا تەييارلايدۇ يازلىق ئوغۇت،
هويلىدىن - جاڭگالاردىن تېپىپ ئامال.

باھاردۇر: گۈزەل كېچە... ئوستەك بويلاپ،
شۇ كىشى سۇ باشلايدۇ ئېتىزلارغا.
نەۋقىران مايسىلارغا چۈشكەن كوزى
چاقنايدۇ ھەسەت سېلىپ يۇلتۇزلارغا.

مانا ياز: دولقۇنلانغان ئالتۇن گىلەم،
چەت - چېتى تۇتاشقاندۇر ئۇپۇقلارغا.
غالىبان نەزەر تاشلار دېخان ئاتا،
يەكتىگى ئوخشاش ئاپپاق بۇلۇتلارغا...

كوزىدىن مەمنۇنىيەت نۇر سېپىدۇ،
بۇ نۇردىن سۈزۈكلىشەر يەنە پەلەك.
يېرىلغان قوللىرىغا باقسا مەغرۇر،
قەلبىدە قاينىاپ تاشار ئارزۇ - تىلەك.

ئۇنچىنى بېسىپ ياتقان ئوغلىنى،
ئالدى شۇ قاداق باسقان پولات قولغا.
ئىگىشتى — ئىشقا چۈشتى غۇلاچ تاشلاپ...
ئۇلاندى كەڭرى ئالغان سوللار سولغا.

× ×

مەن سېنى ئۇلۇغلايمەن دېخان ئاتا!
ئوبرازىڭ ئىلھامبەخش ئەتكىنىدىن.
مىسرالار تۇزۇپ چىققىم يۇزۇڭدىكى،
تومۇزنىڭ مونچاق - مونچاق شەبنەمىدىن.

1963 - يىل ئاۋغۇست، ئۇرۇمچى.

سېنى كوروپ...

شىخەنزە، سېنى كوردۇم — نۇرلۇق تۇپراق،
كەلگۈسىز داستانىنى ئوقۇپ چىقتىم.
ئۇلۇغۋار مەنزىرىلەر قىلغاندا مەس،
ھاياجان قوشاقلىرى توقۇپ چىقتىم.

جەڭچىدەك مەغرۇر قەدىلىك سۇۋادانلار،
شاخلىرى بۇلۇتلارغا يېتىپ قاپتۇ.
چىرايلىق قاتار - قاتار ئىمارەتلەر
گۈزەللىك ۋادىسىدىن ئورۇن ئاپتۇ.
چېكىنىپ چەكسىز قوناق دالىسىدىن
قەدىمىي قومۇشلۇقلار قۇرۇپ قاپتۇ.
قىزىلچا بولۇق ئوسكەن، كېۋەزلەرنىڭ —
شاخلىرى غوزەكلەرگە تولۇپ قاپتۇ.
بۇلبۇللار (بەلكى جەننەت قۇشلىرىدۇر)
مۇزلىق باغلىرىغا كويۇپ قاپتۇ.
ئەينەكتەك يالتىرايدۇ سۇ ئامبىرى،
گىرۋەكلى ئۇپۇقلارنى سۈيۈپ قاپتۇ.
دالانى كېسىپ ئوتكەن تاشيولىلىرى

تاۋلىنىپ كۈن نۇرىدا پاقىرايدۇ.
جىگدىلەر پۇراق چاچقان، ئوستەڭلىرى —
تۈسۈن تاغ دەرياسىدەك شاقىرايدۇ.
لەققىدە قوغۇن باسقان ماشىنىلار
ۋادىنى جانلاندۇرۇپ غاقىرايدۇ.
ئېگىزنى تىلغاپ بارار تىراكتورلار،
گۈدۈكلەر شان تارتىپ ۋاقىرايدۇ.
كومبايىن پۇرقىغانىنى تۈتۈن دىمە،
ھاۋاغا زىننەت بېرىپ نۇر ئورايدۇ.
قوناقلار ئالتۇن رەڭلىك پوپەك تارتقان،
بىپايان ئېكىنزارلار گۈل پۇرايدۇ.
يوللىرى ئازادىدۇر، گويا كى ئۇ،
ئۇپۇقتىن - ئۇپۇقلارغا تارتقان تاناپ.
ئېتىزنىڭ ئۇ بېشىدىن بۇ بېشىغا
ماشىنا يېتەلمەيدۇ سائەت سانap.
ئېتىزلار...ياقا، ئېتىز چۈشەنچىسى
بۇ يېشىل كەڭلىكلەردە تۈيۇلار يات.
قۇشلارمۇ يېتەلمەيدۇ چەت - چېتىگە
سەھەردىن ئاخشامغىچە قاقسا قانات...
كىشىلەر كويۇپ - پىشىپ ئىشلەر مۇندا،
ئۇتۇقلار ئىشتىن بىلەن چىلىشىدۇ.
ئوزلىرى بەرپا قىلغان بۇ ۋادىدىن
مول ئۇنۇم، مول خامانلار ئېلىشىدۇ.
پىز ئوتسەك قول سىلكىتىپ، كېۋەزلىكتە —

سېكىلەك چاچلىق قىزلار قارىشىدۇ.
ئالتۇندەك كوز چاقنىتار ئىش كېيىمى،
بۇ كېيىم ئۇلارغا زەپ يارىشىدۇ.
ئۇگەنمەك كېرەك يېزام، خۇددى شۇنداق،
ئىشلەپ هەم خۇددى شۇنداق ياشىماقنى.
مەنزىللەر سەپىرىدە خۇددى شۇنداق،
ئىز بىلەن غالىپ قەدەم تاشلىماقنى.
ئۇگەنمەك كېرەك بۇنىدىن خۇددى شۇنداق،
دۇنيانى گۈزەللىككە باشلىماقنى.
ئۇمىتلىك قاراپ پارلاق كېلىچەككە،
هاياتقا شۇنداق نەزەر تاشلىماقنى.
شىخەنزە، سېنى كوردۇم، بەختىمزىنىك
بىر گۈزەل داستانىنى ئوقۇپ كەلدىم.
ئىلهامغا چومۇلگەندە لىرىك قەلبىم،
هاياجان قوشاقلىرى توقۇپ كەلدىم.

1963 - يىل ئاۋغۇست، شىخەنزە.

ۋەتەن توغرىلىق ناخشا

چەكسىز سەن، پايانسىز سەن ئانا ۋەتەن،
هورمىتىك — شەۋكىتىڭدىن سۆيۈنمەن.
قىممەتلىك ماڭا هەر تال گىيا - تېشىڭ،
جېنىمدىن ئەزىز بىلىپ كويۈنمەن.
ئاه ئانا! ئاه مۇقەددەس، ئىسىل تۇپراق،
خارلانىدىڭ، چەكتىڭ ئازاپ نەچچە ئەسىر.
كەتمىدى كوكسۈڭ بويلاپ قايغۇ - ماتەم،
سوڭەكتىن قوپۇرۇلدى سانسىز قەسىر.
قان توكۈپ قۇتۇلدۇردى ئوغۇل - قىزىڭ،
سېنى شۇ ئۇغۇر كۈنلەر، هاقارەتتىن.
ۋە ساڭا تەقدىم قىلدى يېڭى ياشلىق،
گىگانت قۇۋۋەت بىلەن جاسارەتتىن.
تەلىيىڭ چېچەكلىدى قىزىل بولۇپ،
تولدى تاغ - جەزىرىلەر گۈل - چېچەككە.
تەنتەنە قىلىپ ياشلىق باهارىڭنى،
سەن مەغرۇر تىكىلىسەن كېلىچەككە.
ئوغلۇڭمەن، پەخرىم تولا — بەختىم تولا،
چېلىشتىن - چېلىشلارغا ئاتىلانغۇچى.

شوهرنىڭ ئالەم ئارا كەتتى ياڭراپ،
ئوغلۇڭمەن، شوهرنىڭدىن شاتلانغۇچى.
مەن قېنىپ نەپەس ئالغان هاۋا ئەمەس،
كوكسۇڭنىڭ ماڭا بەرگەن ئىللىق هىدى.
مەڭزىمدىن سىپاپ ئوتكەن شامال ئەمەس،
ئانىلىق سۆيۈشلەرنىڭ هارارىتى.
ئاق سۈتۈڭ يالقۇنلىنىپ تومۇرۇمدا،
مېهرى - مۇهەببىتىڭدىن سۈيۈنمەن.
ئوغلۇڭمەن، ئۇلۇغ دىيار — ئانا ۋەتەن،
جېنىمدىن ئەزىز بىلىپ كويۇنمەن.

1963 - يىل سېنتەبىر، ئۇرۇمچى.

رەڭ ئالدى...

ئۇپۇققا ياندى يەنە ئالتۇن قۇياش،
كوكۇللۇك تەسىراتلار سەيلىسىدىن.
رەڭ ئالدى ئۇزاق - ئۇزاق تەلمۇرۇپ ئۇ،
تاغلارنىڭ قىزىل ياپراق لەيلىسىدىن.
رەڭ ئالدى تۇغ كوتىرىپ ئىشتىن قايتقان،
ئوت يۈرەك كىشىلەرنىڭ قاتارىدىن.
رەڭ ئالدى داستىخانغا قويغان توغاچ،
باغلارنىڭ خۇش پۇراقلىق ئانارىدىن.
رەڭ ئالدى بوشۇگىدە ئەركىلىگەن،
بوۋاقنىڭ تاتلىققىنا كۈلۈشىدىن.
رەڭ ئالدى بۇلاقلاردا ئەكس ئەتكەن،
ئۈياتچان ئاشىقلارنىڭ سۆيۈشىدىن.
رەڭ ئالدى باتۇر ئىشچى يىگىتلەرنىڭ
قاينىغان چېلىشىدىن، كۈرىشىدىن.
رەڭ ئالدى يايلاقلاردا كوتىرىلگەن،
گۈلخانىنىڭ يالقۇنلىنىپ كويۇشىدىن.
رەڭ ئالدى ۋە بۇ رەڭلەر شەپەق بولۇپ،
ئۇپۇقنىڭ گىرۋىگىدە تۇرۇپ قالدى.

كۆمۈش رەڭ چوققىلاردىن ھالقىدى ئاي،
شاتلىقتا قۇياش بىر سوز ئېيتىپ قالدى:
"تاڭغىچە جەنىەتتەك بۇ ئەزىز ئەلنى،
كۆرىدۇ كۆزۈم بىلەن بەختىيار ئاي!
نۇرلىرىم چاقناپ ئايدا، كۆرسەم يەرنى،
قانداقچە زوققا تولۇپ خوشاللانماي؟"

1963 - يىل ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

ئەل مۇقاملىرى

تېرەكلەر قۇچاقلاشقان گۈگۈم بىلەن،
ئاي نۇرى يالتىرايدۇ يوپۇرماقتا.

نەدىدۇ نەپىس كۈيلەر ئىسكرىپكا،
نەدىدۇ تىترەيدۇ غىجەك تارى.
ناخشىلار تارىلىدۇ تۇن قوينىغا،
ناخشىلار ۋەتىنىمنىڭ ئىپتىخارى.
مۇقاملار ئۇچۇپ كىرەر دەرىزىدىن،
ۋەتىنىم ناخشا ئېيتىپ كۈيلىمەكتە.
ياشىنىتىپ قىزىلگۈلدەك ئۇمرىمىزنى،
ۋەتىنىم كۈندىن - كۈنگە ئۇرلىمەكتە.
ناخشىلار ئارزۇ دېمەك، ناخشا زەپەر،
ئۇ، قەلبىم تارلىرىنى چېكىپ كېتەر.
چىرايىم نۇرلىنىدۇ تەبەسسۇمدا،
ۋە مېنى شىرىن ئۇيقۇ ئېلىپ كېتەر...

چىرايلىق يېڭى كۈندىن خەۋەر بېرىپ،
ناخشىلار ئويغىتىدۇ مېنى تاڭدا.
ئىشقىمۇ شۇ ناخشىلار باشلاپ ماڭار،

ئۇپۇقنى گۈلگۈن پەردەك قاپلىغاندا.
مېھنەتكە ئىنتىلىمەن غەيرەت بىلەن،
كۆزۈمدە چاقنار مېنىڭ قۇياش نۇرى.
مېھنىتىم ناخشا دېمەك، مۇقام دېمەك،
مېھنەتتۇر بۇيۇك ئەلنىڭ مۇقاملىرى.
ئاھ، ھېچكىم ياشمايدۇ بىزدەك گۈزەل،
ۋەتىنىم ناخشا ئېيتىپ كۈيلىمەكتە.
ياشىنىپ قىزىلگۈلدەك ئومرۈمىزنى،
ۋەتىنىم كۈندىن - كۈنگە ئۇرلىمەكتە.

1963 - يىل سېنتەبىر، ئۈرۈمچى.

سەھرا تەبەسسۇمى

(ئۈرۈمچىدىن قەشقەرگە كېلىۋېتىپ)

باغرىمغا يېنىشلاپ باسقۇم كېلىدۇ،
قۇچىغىم سىغمىغا پاتسا كائىنات...
خوشالمەن!
ئالدىمدا كۆز چاقنىتىدۇ،
گۈزەل مەنزىرىلەر — جانلىق بىر ھايات:
قاتمۇ - قات، كۆمۈش رەڭ تاغ تىزمىلىرىن
تاشيوللار قىلىچلاپ تاشلىغان تامام.
ئەسىرى سايلاردا ۋاقىرار گۈدۈك،
ئاپتوموبىل ئاقىدۇ زاۋۇتلار تامان.
يۇلغۇنلار قاپلىغان چوڭقۇر جىراكتۇر،
جەزىرە سۇلىرى ئەمدى رېئايەت.
يالتىراق كوللەردە بېلىقچى يەلكەن
ۋە ئورمان بەلۋاغلىرى چىرايلىق غايەت.
توقايلار كوكسىدە باھار ۋە ھايات،
بەھرىڭ ئېچىلىدۇ يېشىللىغىدىن.
ئۈپۈقتا سوزۇلغان يېڭى يېزىلار،

كوزلەر قامىشدۇ ئىسسىللىغدىن.
تەبىئەت بەختىيار كۈلۈمسىرەيدۇ،
ئېچىلغان چېچەكلەر تارقىتار پۇراق.
باھار شامالىرى ئۇچار گۈكسرەپ،
قۇياشقا باقىدۇ ياشنىغان تۇپراق.
مەن سەيياھ!

پىكىر ئېقىمى

روھىمنى چۈلغىدى، دىلىنى ئۇيناتتى.
ئاھ، بۇ سەھرالارنىڭ دىلبەر جامالى
قەلبىمدە بىر لىرىك تۇيغۇ ئويغاتتى.
كېزىمەن، كۆيلەيمەن ئىلھامىم بۇلاق،
سەھرا تەبىئىتى ماڭا زوق بەرگەن.
سەھرادا سائادەت، ئۇندا جانلىنىش
ئادەملەر مېھنىتى ماڭا روھ بەرگەن.
ئەڭ يىراق كەڭلىكلەر ۋە قۇملۇقلاردا
ئادەمنىڭ مېھنىتى، ئادەم ئىزى بار.
قۇملار ئۇركەشلىگەن، بوران ھۇۋلىغان
قىيىن مەنزىللەردە ئۇنىڭ ئىزى بار.
ئۇ ماڭا قەھرىنداش، ئۇ ماڭا ياران،
چېلىش ۋە زەپەرلەر ماڭا زوق بەرگەن.
يۈرتىنى كۈنسېرى ئۇزگەرتمەكتە ئۇ،
غەيرەت ۋە ئىنتىلىش ماڭا روھ بەرگەن...
مەن سەيياھ!

پىكىر ئېقىمى

روھىمنى چۈلغىدى، دىلىنى ئۇيناتتى.
ئاھ، بۇ سەھرالارنىڭ دىلبەر جامالى،
قەلبىمدە بىر لىرىك تۇيغۇ ئويغاتتى.

1964 - يىل ئاپرېل، توخسۇن.

گۈل چىچەك ـ گۈلگۈن چىچەك

گۈل گىيا قاھ ـ قاھ ئۇرۇپ ئاچتى چىچەك،
مۈنلەر چىچەكلىدى تۈگۈن بولۇپ.
گۈپۈلدەپ گۈل پۇرايدۇ ئاسمان ـ زىمىن،
قەلبلەر چىچەكلىدى گۈلگۈن بولۇپ.
ئاھ، بۇ دىل خۇش يوروق كۈنلەر ـــ باھار!
چېكىدۇ دىل تارىنى باھار كۈيى.
تاغ سۈيى ئوستەكلەردە ئويناپ ئاقار،
يېشىلىپ قالدى تاللار، ئوستەك بويى.
ئالمىنىك چىچەكلىرى لالە ـ لالە،
لالىرەك بېغىشلىدى باغ ھوسنىگە.
ئامۇتنىك شاخلىرىدا تالاي يۇلتۇز،
يۇلتۇزلار كېلىپ قوندى تاغ كوكسىگە.
ئوستەكدە كولەكسىز گۈزەل قىزنىك،
يېنىدا كەتمەن تۇتۇپ يىگىت كويگەن.
شۇ يىگىت، شۇ قىز كەبى بولدى چىچەك،
چىچەكلىك مەلىلەردە گېزىت كورگەن.
ئالمىرەك كېلىنچەكلەر ـــ گۈل ـ چىچەكلەر،
قىزىللىق بېغىشلىدى باغ ھوسنىگە.

ئامۇتنىك چىچىكىدەك ياقۇت گۈلخان،
گۈلخانلار ئۇنچە بولدى تاغ كوكسىگە.
ئېتىزدا لەپىلدىدى قىزىل بايراق،
قىزىللىق زىننىتىدىن چاقنار دالا.
پەرۋازى پەلەك ئادەم تاقتى لېنتا،
لېنتىسى چىچەك رەڭلىك، تالا ـ تالا.
مەلىنىك قوشاقچىسى ئېيتتى قوشاق،
قوشىغى چىچەك بىلەن تولۇپ قالدى.
ئىلھامى گۈل ـ چىچەك ۋە گۈلگۈن چىچەك،
مىسرالار تامام چىچەك بولۇپ قالدى.
چىچەككە قان بولدى سۇ، جان بەردى سۇ،
سۇ يىراق، ئېقىپ كېلەر قىيالاردىن.
ئادەمگە غەيرەت بەردى گۈلگۈن بىر روھ،
كەلدى روھ چىچەكلىگەن جىرالاردىن.
پەسىللەر ئىز باسىدۇ چىچەك كېتىپ،
چىچەكلەر مۇھ بولۇپ يېتەر تېخى.
گۈلىستان باغلار ئارا بولار سەيلە،
سەيلىلەر راسا قىزىپ كېتەر تېخى.
چىرايلىق كۈنلەر ئوتەر، ئايلار ئوتەر،
ئاي ئارا كوتىرىلەر قىزىل بايراق.
غەيرەتتىن قۇۋۋەت ئەمگەن ئالتۇن قەدەم،
بولىدۇ ئالتۇن ئېتىز، يېشىل يايلاق.

× ×

گۈل گىيا قاھ - قاھ ئۇرۇپ ئاچتى چىچەك،
قەلبلەر چىچەكلىدى گۈلگۈن بولۇپ.

1964 - يىل ئاپرىل، يەكەن - تاغارچى.

تۇمەن دەرياسى بويىدا

قەلبىمنى ئەسىر قىلدى گۈلدەك تۇمەن،
كەزگىنىم ئۇنىڭ ئالتۇن قىرغاقلىرى.
پىكرىمنى تارتتى دولقۇن، قىزىل ئېقىم،
گۈل سۇيى ئۇرغۇپ چىققان بۇلاقلىرى.
بۇلبۇلاۋق كۈنلەر ئارا كورگەنلىرىم،
ئىلھاملىق خىيالىمنى ئەتتى شەيدا.
گۈل بۇلاق، قىزىل ئېقىم قەسىدىسى،
تۇغۇلدى، تاڭ نۇرىدەك بولدى پەيدا:
ۋادىغا زىننەت بەرگەن ئازات مېھنەت،
گۈل ئېكەر باغۋەن بولۇپ تۇيۇلدۇ.
تاڭدىكى شەبنەم بولۇپ باغۋەن تېرى،
غۇنچىلار، ياپراقلارغا قۇيۇلدۇ.
گۈل قىزىل، ئۇ لالىرەڭ قىزىلىقنى،
بەرگىگە سىڭگەن تەردىن ئالار گويا.
شۇ تەرىنىڭ ئىجادىدۇر خۇش پۇراقمۇ،
پۇراقتىن نەپەس ئالار گۈزەل دۇنيا.
گۈل سۇيى يىلتىزلاردىن سىڭىپ يەرگە،
تامچىلار بىر بىرىگە قېتىلىدۇ.

ئايلىسىپ يەر قەلبىمىڭ شاتلىغىغا،
بۇ سۆلار بۇلاق بولۇپ ئېتىلىدۇ.
زامانە دولقۇنىدەك قىزىل ئېقىم،
تۇغۇلغان ئاشۇ قىزىل بۇلاقلاردىن.
گۈل بىلەن رەڭ تالىشىپ تۇمەن سۈيى،
يول بېسىپ كېلەر شۇنداق يېراقلاردىن.
بۇ سۆلار ئېلىپ بارار چىمەن ھوسنى،
كىرگەندە ئېتىزلارغا، دالىلارغا.
قىزلارنىڭ چىرايىدا ئۇنىڭ رەڭگى،
ئۇ شوخلۇق بېغىشلايدۇ بالىلارغا...
ئەبىدى ئېتىلىدۇ گۈل بۇلاقلار،
تۇمەندە قىزىل ئېقىم ئاقار شۇنداق.
سۈيۇنۈپ ئەزىز قەشقەر، ئازات مېھنەت،
ۋادىغا قىزىل شەپەق ياقار شۇنداق.
قۇياشلىق تاغلار بىلەن قۇچاقلاشقان
بۇ دەريا كوز ئالدىمدا پارلاق ھامان!
خىيالىم ئېلىپ كەتتى مېنى يەنە،
قوزغالدى خاتىرەمدە كەچمىش زامان:
قەلبىمنى پارە قىلغان قانرەڭ تۇمەن،
كەزگىنىم ئۇنىڭ مۇڭلۇق قىرغاقلىرى.
كورگىنىم ئىدى قاندەك قىزغۇچ ئېقىم،
كوز يېشى ئۇرغۇپ چىققان بۇلاقلىرى.

1964 - يىل ماي، قەشقەر.

سازەندە

كوكلەمنىڭ كېچىلىرى ھەجەپ نەپىس،
تولۇن ئاي ئاق لەيلىدەك ئۇزەر كوكتە.
ئوتەر تۇن چالغۇ بىلەن، سوھبەت بىلەن،
ئەڭ ئەزىز خاتىرىلەر قالار كوپتە.
كېچىلەر، سوۋادانلىق باغ مەلىسى،
يورۇيدۇ ئاي - يۇلتۇزلار شولىسىدىن.
ياڭرايدۇ نەغمە - ناۋا تاراپ تۇنگە،
ياشانغان سازەندە چال ھويلىسىدىن.
خوشنىلار يىغىلىشار تۇزۇپ بەزمە،
ھويلىغا گىلەم سېلىپ، كارۋات قويۇپ.
زوق بىلەن دۇتار چالار سازەندە چال،
كوزلىرى نۇر چاقنىغان يۇلتۇز بولۇپ.
ئاھ كۇيلەر! دولقۇنلىنىپ، دولقۇنلىنىپ،
تومۇزكى تاغ سۇيىدەك بېرەر بەھرى.
كوز يېشى ئۇرغۇپ كېلەر خوشاللىقتىن،
ياش يۇتۇپ تىكشاپ قالار ئىشق ئەھلى.
نىمىشقا يىغلاتمىسۇن شادىيانە،
ھاياتقا ئىشق قويغان جامائەتنى.

چۈنكى بۇ دۇتار كۈيى — تىلسىز ناخشا
كۈيلەيدۇ كىلىچەكنى — سائادەتنى.
كۈي دىمەك يۇرەك سۆيى، ناخشا دىگەن —
تۇيغۇلار قوشقان قوشاق، ئەلنىڭ سوزى.
كۈيمۇ بار بۇ تارلاردا، ناخشىمۇ بار،
كۈيلەيدۇ ناخشا ئېيتىپ دۇتار ئوزى.
ئۇنىڭدا تىرىك جان بار، هاياتى روھ،
دۇتارغا ئۇلانغان تار قەلب تارى.
دىللارغا سىڭگەن كۈيگە دىل تىلەكداش،
ئۇ، بوۋاي تۇيغۇلىرى، ئىپتىخارى.
قەدىمدىن دۇتارچى بۇ نۇرانى چال،
زىنداندا ئۇگەنگەنتى دۇتارنى ئۇ.
ياغاچقا تىماق بىلەن نەقىش ئويۇپ،
زىنداندا ياسىغانتى دۇتارنىمۇ.
بېشىغا كۈلپەت چۈشۈپ ياشلىق چېغى،
قاراڭغۇ يەر ئاستىدا يانغان تالاي.
كوز تىكىپ ئېكسىغا، گۈل يارىغا،
زىندانغا سالغان ئۇنى توھمەتچى باي.
گۈلخاندەك يالقۇنلىغان سىنىپى ئوچ،
شۇ جانسىز دۇتارغىمۇ غەزەپ بەرگەن.
زامانغا لەنەت ئېيتقان غەمكىن تارلار،
پەدىنى غەزەپ ئوزى تۇزەپ بەرگەن.
ئوت بولۇپ يانغان زىندان، ئاھاڭ ئوقى

تەككەندە بۇرجەكلەردىن - بۇرجەكلەرگە.
مەھبۇسلار تەمۇرۇشكەن ئۇمىت بىلەن،
كۇن نۇرى قىيپاش چۈشكەن رۇجەكلەرگە.....

× ×

كوكلەمنىڭ كېچىلىرى ھەجەپ نەپىس،
تولۇن ئاي ئاق لەيلىدەك ئۇزەر كوكتە.
ئوتەر تۇن چالغۇ بىلەن، سوھبەت بىلەن،
ئۇنتۇلماس خاتىرىلەر قالار كوپتە.

1964 - يىل ماي، قەشقەر.

تۇغۇلغان يېزام

قۇياشلىق قىياپەت سۆيگۈنۈم مېنىڭ،
بۇگۈن ۋە كېلىچەك كورگىنىم مېنىڭ.

× ×

قۇياش گۈلدەستىسى گويا بۇ يېزا،
كومۇش نۇر ئېقىمى ئۇنى قۇچاغلار.
يىگىتلەر باغلىغان هالرەڭ پوتىدەك،
ئۇنىڭ ئەتراپىدا ياتىدۇ تاغلار.
چوققىلار باش قويغان ئاپپاق بۇلۇتقا
بۇ تەنها چوققىلار تەبىئەت ئىشى.
بىر تۇتام چېچەكتەك بۇ تاغلىق يېزا،
ئۇنىڭ گەۋدىسىدۇر تاغلار ئوركىشى.
چېچەكتەك ۋە ياكى كۆمۈش پىيالە،
لېمۇ - لىپ تولغان ئۇ قىزىل شاراپقا.
يېزامنى كورمىگەن مەن ئۇزاق زامان،
كوزلىرىم چاقنىدى قاراپ ئەتراپقا.
بۇككىدە، قاراڭغۇ باغۇ - بوستانلار،

مۇقەددەم سايلارغا تاشلايدۇ سايە.
يېنىك تەۋرىنىدۇ چىمەن دۇنياسى،
سالقىن شامالىلارغا قىلىپ رايە.
ئادەملەر ياشايدۇ تىرمىشىپ - تىرمىشىپ،
نۇرلۇق نەزىرىدە پارلاق بىر غايە.
ئادەملەر ئىشلەيدۇ چەكسىز زوق بىلەن،
مېهنەتچان قوللاردا تالاي هىكايە.
بۇ قوللار ئەسىرى سايغا بېرىپ جان،
سېغىزلىق، تاشلىقتىن ئالىدۇ ئاشلىق.
گىياسىز تۇزلەڭلەر، تاغ جىلغىلىرى
بۇ قوللار هوكمىگە بولغان قاراشلىق.
بۇ قوللار ياراتقان تاغلىق يېزىدا،
سالا ئورمانلىرى، سالا ئېتىزلار.
روهلىنىپ شىخەنزە گۈلى ئىشقىدا،
ئىشلەيدۇ يىگىتلەر، ئىشلەيدۇ قىزلار.
تاناپتەك ئوستەڭلەر، كۆمۈشرەڭ كوللەر،
ئالەمگە كوز ئاچقان ئاشۇ قوللاردىن.
زامان قۇدرىتىنى ئېلىپ دالىغا
تىراكتۇر ئوتىدۇ يېگى يوللاردىن.
پەسىللەر ئالمىشار، چۈشمەيدۇ كەتمەن،
هور مېهنەت كۈچ بەرگەن قاۋۇل بىلەكتىن.
قۇياش گۈل دەستىسى ئۇلغىيار هامان،
دىللار يالقۇنىدىن،
ئارزۇ - تىلەكتىن.

1964 - يىل ماي، ئاتۇش ئاغۇ.

مېنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىم

ئۇلۇغدۇر مېنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىم،
شان - شەرەپ ئاسمىنىدا قانات قاققان.
ئانا ئەل تۆپرىغىدا بولۇپ بىنا،
تىرىكچىلىك قىلىپ كەلگەن ئۇزاق زامان.
ئۇلاردۇر يىرتقۇچلار ئۇگىلىغان —
توقايدىن مەنزىل ئېلىپ يۇرىلگەن.
ئۇلاردۇر بوران - زۇلمەت تۇنى ئارا،
كېلىچەك كۈننى روشەن كۆرەلىگەن.
ئۇلاردۇر ئۇزۇن ئۇمۇر يوللىرىدا،
مېھنەت ۋە چىلىش بىلەن زەپەر تاپقان.
ئۇلاردۇر زىندانلاردا، دار ئالدىدا،
ئولۇمنىڭ كوزىگە تىك كۆلۈپ باققان.
ئۇلاردۇر ئەجەل ياغمىش ئوقيالارغا،
گاڭ قالقان قىلالىغان گەۋدىسىنى.
ئۇلاردۇر جەڭ ئىچىدە، ئوت ئىچىدە،
ئىزغا تەييارلىغان نەۋرىسىنى.....
دەۋرلەر تارىخىدۇر شۇنچە ئۇزاق،
بۇ تارىخ ئىبارەت يىل - ئەسىرلەردىن.

چەكسىز يول بەرپا قىلغان بىزنىڭ خەلق،
ئىزمۇ - ئىز بېسىپ ئوتكەن نەسىللەردىن.
ئولمەستۇر مېنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىم،
بۇ نۇرلۇق يول ئىشقىدا بەرگەن جانلار.
ئۇلارنىڭ ئىزلىرىدىن ئوغۇلماقتا،
مىڭلىغان - مىليونلىغان چېلىشچانلار.
ئۇلارنىڭ ئولمەس روھى مەدەت ماڭا،
مەدەتتۇر سانسىز سادىق نەۋرىلەرگە.
ئەبىدى ئۇنتۇمايمەن گۈل تېرىشنى،
بوۋىلار ياتقان ئەزىز قەۋرىلەرگە!

1964 - يىل ماي، ئاتۇش.

گۈل يوپۇرماقلىرى

پەرەڭگە ئورۇلىدۇ ئاتسا ھەر تاڭ،
قىزىلگۈل توقايلىغى ئوسكەن ماكان.
جۇھەررەڭ يوپۇرماقلار توكۇلگەندە،
تاڭدىكى شەپەق بولار تەكلىماكان.
يوپۇرماق گىلەم بولۇپ يېيىلغاندۇر،
دىللارنى چۈلغايدۇ ئۇ، ئوينىتىدۇ.
ئۇرغۇغان سالقىنمكىن ياكى پۇراق،
پىكىرنى غىدىقلايدۇ، ئويغىتىدۇ.
ئالدىمدا ياتار شۇنداق ساھىپ چىراي
قۇملۇقلار ئىچىدىكى گۈل ۋادىسى.
ئويلايمەن، يوپۇرماقنىڭ ھەربىر تېلى،
مېھنەتنىڭ ھاياتپەرۋەر ئىرادىسى.
ئاي - يىللار مۇقەددەمدۇر بۇ يەردىمۇ،
بورانلار ھوكىرىگەن، قۇملار كوچكەن.
ئۇۋچىلار ياققان گۈلخان تۈندە يانسا،
قوشۇلۇپ ئۇۋچى بىلەن تاڭدا ئوچكەن.
چولدىكى يۇلغۇنلارنىڭ ئىغاڭلىشى،
ھاياتسىز تىلسىماتقا مۇڭ تارىتقان.

تىنىمسىز دولقۇنلىغان قۇم ئوركىشى،
ھەممىنى يۇتقان پەقەت قۇم يارىتقان.
نىھايەت، مېھنەت ئەھلى ئىجادىدىن،
بۇ چولگە بىر جانلىنىش كىرىپ كەلگەن.
ئەسىرى ياۋايىلىق سەھراسىغا،
ھاياتلىق بۇركۇت بولۇپ يېرىپ كەلگەن.
لېكىن چول چەكسىز ئىدى ۋە غەزەپلىك،
ئەتىسى ۋەيران بولمىش بۇگۈن تەرگەن.
دىخانلار يەنە تېرىپ، يەنە تېرىپ،
قۇم - بوران زەربىسىگە چىدام بەرگەن.
بولغاندۇر تالاي مۇشكۈل، تالاي تارىخ،
بۇ ئىغىر كۈرەشلەرنىڭ ھەر پەللىسى.
قىينىلىپ چۈشكەن ساغلام بوۋاق بولۇپ،
تۇغۇلدى تەكلىماكان مەھەللىسى.
خامانغا ئايلانماقتا ئەمدى قۇملار،
كەينىگە چېكىنىشكەن، يوقۇلۇشقان.
بىپايان چولنىڭ ئىچى، بىر پارچىسى
ئالتۇن دان، قىزىلگۈلگە تولۇپ قالغان.
پەرەڭگە ئورۇلىدۇ ئاتسا ھەر تاڭ،
قىزىلگۈل توقايلىغى ئوسكەن ماكان.
جۇھەررەڭ يوپۇرماقلار توكۇلگەندە،
تاڭدىكى شەپەق بولار تەكلىماكان.

× ×

قىزىلگۈل! شۇنچە كۆپكى توقاي - توقاي،
بولامدۇ ئۇنى ئۈزۈپ تۇگەتكىلى.
توكۇلگەن يوپۇرماقتىن تىرىپ ئالدىم،
دوستلارغا ئاتاپ يىراق ئەپكەتكىلى.

1964 - يىل ماي، قاغىلىق.

تۇن كېچە ــ دىلبەر كېچە

زىمىنغا راھەت ئۇيقۇ بېغىشلايدۇ،
ئىپەك تور تاشلىغاندا سالقىن كېچە.
ئاق تېرەك كەينىدىن ئاي مارىلايدۇ،
ئاق تېرەك ئۇگدەيدۇ تاك ئاتقىچە.
بۇ كۈمۈش دەرەخ مەنزىل، دەرەخ تەنھا،
ئۇ مەپتۇن گۈزەللىككە چومۇلدۇ.
قاتمۇ - قات دولقۇنلىنىپ ياتقان تاغلار،
بىر دەريا خىياللارغا كومۇلدۇ.
بۇ جەنۇپ ئوتلاقلىرى ھەجەپ ئېسىل،
ئىلاھى پەرىسمكىن نازلىق ياتقان!
ئاپپاقتۇر سىرلىق دارا، تاغلار ئاپپاق،
ئايمكىن، بۇلاقمىكىن نۇر تارانقان؟
نەدىدۇ ياش مالچىنىڭ چالغان نەيى،
ئوتلاققا ئارام بېرەر بولۇپ ئەللەي.
ئۇيقۇسى قاچقان ئۇنىڭ، كۆڭلى يورۇق،
يار بولۇپ يورۇق يۇلتۇز، بەختى تەلەي.
ئۇخلايدۇ ئەمما چاللار، ئوتلاق ئەھلى،
دىلبەر تۇن ئارامىدىن بەھىرلىنىپ.

تۇن كېچە كۆلۈمسىرەپ ئوتەر ئىللىق،
باھادىر ئۈيقۇسىدىن پەخىرلىنىپ.
سۇ ئىچكەن دىلى زەپەر ئىلھامىدىن،
ئۇخلايدۇ پەقەت شۇنداق نادىر جامال.
كىم بىلىپ تاپالايدۇ ھىساۋىنى،
ئاسماندا يۇلتۇز كوپمۇ، ئوتلاقتا مال!
ئاق تېرەك ئۇگىدەيدۇ، مەن ئويغاقمەن،
چاقنىغان يۇلتۇزمىكىن ياكى كوزۇم؟
ئوتلاقتا مېھمان بولغان دىلبەر كېچە
بىر لېرىك مەجنۇن بولۇپ قالدىم ئوزۇم.
زىمىنغا راھەت ئۈيقۇ بېغىشلايدۇ،
ئېپەك تور تاشلىغان بۇ سالقىن كېچە.
ئاق تېرەك كەينىدىن ئاي ماڭلايدۇ،
ئاق تېرەك ئۇگىدەيدۇ تاك ئاتقىچە.

1964 - يىل ماي، قاغىلىق - كوكيار.

تاغ بۇلاقلىرى

تىك تاغلار كوتىرىلگەن ئاسمان - پەلەك،
يېشىللىق قەدەھ بولمىش تاغلار ئارا.
ئۇزۇلۇپ چۈشكەن ئاسمان پارچىسىدەك،
جىلغىغا يوشۇرۇنغان قارلىق دارا.
بۇ يىراق تاغلار ئىچى خىلۋەت قىشلاق،
شۇنداق دەپ ئاتىلىدۇ قىشى ۋە ياز.
ئادەملەر ياشالايدۇ مۇندا پەقەت،
جاھاننى قاپلىغاندا قارلىق ئايال.
يەر ئىسسىپ باھار كەلسە قار كېتىدۇ،
دارىنىڭ قارلىق نامى قالار بىراق.
مالىرى سۈسىز قالغان قىشلاق ئەھلى،
تاغ ئېشىپ، داۋان ئېشىپ كېتەر يىراق.
ئۇلار چەت يايلاقلاردا ئارمان بىلەن،
تۇغمەس يېشىللىقنى ئېتىدۇ يات.
ئوتكۇنچى بۇلۇت تۇككەن سىم - سىملارغا،
ئۇمىتلىك باقالمايدۇ لېكىن ھايات.
دارىنىڭ سىزىپ چىققان نەملىگىدىن
پەقەت تاغ بۇركۇتلىرى تاپار نىجات.

بۇ نەملىك كۆپەيمەيدۇ، يوقالمايدۇ،
ئاجايىپ رىۋايەتلەر قىلىپ ئىجات.
كېچىسى كورۇنگەن ئوت يېقىن ئەمەس،
مۇمكىنىدۇر ئەمما ئاڭا بېرىپ يەتمەك.
تاغلىقلار خىيال قىلدى قاپتاللارنى
تىك دىمەي ئېچىپ سانسىز بۇلاق ئەتمەك.
ئادەملەر ئىشەنچ بىلەن بولقا تۇتتى،
تاشلارغا ئېسىپ قويۇپ ئوزلىرىنى.
نىمايەت بىنا قىلدى ئۇلار تاغدىن،
ئېتىلىپ چىققان بۇلاق كوزلىرىنى.
زىلزىلىگە كەلدى تاغلار، چوڭقۇر تاران
تاغلىقلار مەشرىپىدىن جانلانغاندا.
كىيىكلەر تۇرۇپ قالدى ھاڭ-تاڭ بولۇپ،
داۋدا ئادەم ئۇنى ئاڭلانغاندا.
ناۋاتىرەڭ كۇزلەك بولدى خىلۋەت قىشلاق،
ئايلاندى ئوت-سۇيى كوپ يايلاققىمۇ.
مالىلىرى روناق تاپقان بۇ تاغلىقلار،
ئېرىشتى ئاخىر قىزىل بايراققىمۇ.
چۇغلۇقلار قاپلاپ كەتكەن تاغۇ-تاشتا
ئويىندى سەكرەپ باھار ئوغلاقلىرى.
چۇغلۇق رەڭ قىزىللىقتىن كۇلۇپ شۇنداق،
دۇنياغا كوز ئاچتى تاغ بۇلاقلىرى.

× ×

تىك تاغلار كوتىرىلگەن ئاسمان-پەلەك،
يېشىللىق قەدەھ بولمىش تاغلار ئارا.
ئۇزۇلۇپ چۇشكەن ئاسمان پارچىسىدەك،
بۇلاقلار ئولكىسىدۇر قارلىق دارا.

1964-يىل ئىيۇن،
قاغىلىق-كوكيار.

ئەبا

مۇنبەت تاغ - قىيالاردا ئارچا ئوسەر،
هوسنىدۇر مەڭگۇ يېشىل، مەڭگۇ زىبا.
بېپايان ياياقلاردا كېزىپ يۈرەر،
ئارچىدەك خۇش هىد بولۇپ ئوسكەن ئىبا.
خوشاللىق ئېلىپ بارار ئوتاۋلارغا،
دوختۇر بوپ يېتىشكەن بۇ تاجىك قىزى.
باهار - ياز، قىشى - ئايلاز سەپەردە ئۇ،
جىلغا ۋە جىرالاردا قالار ئىزى.
كۆمۈشتىن نەقىشلەنگەن گۈلدۇك پوپۇچ،
رەڭمۇ - رەڭ گۈل يارىتار بۇ ئىزلاردا.
ياقۇت رەڭ شولىلىرى چاچىتەڭگىنىڭ
قالىدۇ بۇلاقلاردا، يۇلتۇزلاردا.
هوسنىگە هوسۇن قوشقان قولاق چېچى
قوشاقلار تىزمىسەڭ هالقا - هالقا.
كوك ئاسمان بوشلۇغىدەڭ مارال كوزلەر،
زوق بىلەن تىكىلىدۇ ئىستىقبالغا.
خالاستان بويلىرىغا بېرىپ زىننەت،
ئارچىدەك پاشىمباقتا بۇ ئىبالار.

زامانە هوسنى يەڭلىغ يالتىرايدۇ،
بويىغا ئاسقان قىلتار كەهرىۋالار.
شۇنداقمۇ ئىبا ئوتكەن ئىدى لېكىن،
تەقدىرى ئېسىلماقتۇر مەجنۇن تالغا.
تۇن رەڭگى ئەكس ئەتكەن قولاق چېچى،
قوللۇقىنىڭ زەنجىرىدەك ئىدى هالقا.
مۇڭ بىلەن شىلدىرلىغان چاچ تەڭگىسى،
قامچىنىڭ دەستىسىدەك پارقىرايتتى.
گۈل ئىدى، سۇلغۇن ئىدى بۇ ئىبالار،
سوڭگىگى يايلاقلاردا ئاقىراتتى.
بېپايان ياياقلاردا ئەركىن كېزەر،
ئارچىدەك خۇش هىد بولۇپ بۇگۈن ئىبا.
مۇنبەت تاغ - قىيالاردا ئارچا ئوسەر،
هوسنىدۇر مەڭگۇ يېشىل، مەڭگۇ زىبا.

1964 - يىل ئىيۇن، كوكيار.

مەن كوئېنلۇندا

قار يالاپ تورۇق ئېتىم يۈگەن بىلەن،
مۇز باسقان داۋانلاردىن ئۇرلىمەكتە.

× ×

ئۇركىگەن بۇركۇت چۈشۈپ كەتتى كوككە،
مەن ئۇنىڭ ئۈۋىسىغا يولەنگەندە.
ئەندىكىپ تۇرۇپ قالدىم قىيادىكى
يۇمشاق قار تۇمانىغا بولەنگەندە.
ئېتىمدىن چۈشكەن ئىدىم، ئات ئىككىمىز
ئاسمانىنىڭ راۋىغىدا ئىدۇق گويا.
ئاستىغا باقتىم شۇئان پەقىرىدى،
تاغۇ - كوك قۇچاقلاشقان چەكسىز دۇنيا.
كوزۇمنى ئالدىم كوكتىن، تەسىراتلار —
كۈمۈشرەڭ بۇلۇتلاردەك ئوراپ ئالدى.
كوئېنلۇن تىترەتكەن قەلبىم مېنىڭ،
نافارىس چىچەكلىرى بولۇپ قالدى.
نافارىس قاردا ئوسەر، بۇ چىچەكلەر
قىيادا ئېچىلماقتا كۈلۈپ شۇدەم.
ئويلىدىم، تەبىەتتىن يۈكسەك ئىدى،

مەن كورگەن قۇدرەتلىك ئوبراز — ئادەم!
ماللىرى پادا - پادا يېشىل ئوتلاق،
ئىلھامدۇر تاغلىتلارغا، قەھرى - ياشقا.
بىر جاھان چوڭقۇرلۇقتا تاغ مەلىسى،
ئۇرۇكلەر چېرىمشىقان تاغۇ - تاشقا.
ئادەملەر ياشار قارلىق قىيالاردا،
قوش ئۇچۇپ ئوتلەيدۇ ئۇندىن ئاران.
ئادەملەر ياشايدۇ ساي - جىرالاردا،
ئادەملەر ماكانىدۇر مۇزلۇق تاران.
مەن كورگەن دارلاردا، ئوتلاقلاردا،
ئادەملەر ياشاش ئۇچۇن ئالدىراشقان.
سائادەت تاپقان تاغلار يولتۇز كەبى
قۇياش - قار نۇرلىرىدا يالتىراشقان...
ئېتىمنى يېتىلىدىم، ئات ئىككىمىز،
ئاسمانىنىڭ راۋىغىدا ئىدۇق گويا.
ئاستىمغا باقتىم يەنە، يالتىرىدى،
تاغۇ - كوك قۇچاقلاشقان قارلىق دۇنيا.

× ×

قار يالاپ تورۇق ئېتىم يۈگەن بىلەن،
مۇز باسقان داۋانلاردىن ئۇرلىمەكتە...

1964 يىل ئىيۇن،
غەربىي كوئېنلۇن - پولۇك داۋانلىرى.

شېنياڭ ئىشچىسىغا

قولۇڭنى سىقىمەن شېنياڭ ئىشچىسى،
پولاتنىڭ تەپتى بار كەڭ ئالقىنىڭدا.
يۈرىگىڭ دومنا پېچ،
مېتال ئېقىملىرى
ئۇزىدۇ قېنىڭدا. تومۇرلىرىڭدا.
قولۇڭنى سىقىمەن شېنياڭ ئىشچىسى،
جەڭ تاتۇقلىرى
مېھنەت قاداقلىرى
گۈل بولۇپ ئېچىلغان سېنىڭ قولۇڭدا.
بۇ قول
غەزەپتىن نەيزە بولۇپ،
نەپرەتتىن قالقان،
ياپون قىلىچى بىلەن ئېلىشقان يەككە
ئېلىشقان،
قان دەريالىرى كۆمۈپ شەھەرنى
ئورىلار توشقاندا تىرىك جەسەتكە.
بۇ قول،
سوغۇق ۋە تېرە ئىدى ئۇ ئېغىر زامان،

لېكىن
ئېغىر زەمبىرەكلەر،
بىرون تانكىلار
باستۇرۇپ كىرگەندە تەرەپ-تەرەپكە،
تىققاندىڭ ئۇلارنى مەھكۇم خەندەككە.

خارابە سېخلاردۇر ئېغىر ياتقۇدا،
بۇ قوللار تىكلىدى ئۇنى ئويغىتىپ.
تاڭلىرى بولقا بولدى
تۇنلىرى ئىكەك،
سانسىز زاۋۇتلارنى چىقتى ئورنىتىپ.
مىڭ ئەلا ئىدى قول
ھور ئىدى بولقا،
ئوزگىنىڭ مىننەتلىك بازغانلىرىدىن،
شۇيياجى تۇغۇلدى ئۇنى چىڭ تۇتۇپ.
بۇ قول بار،
كۇن يورۇق،
ئىستىقبال گۈزەل،
شەھەر ئىلگىرىلىمەكتە تۇلپار ئويىنىتىپ.

قولۇڭنى سىقىمەن شېنياڭ ئىشچىسى،
پولاتنىڭ ۋەزمى بار كەڭ ئالقىنىڭدا.
يۈرىگىڭ دومنا پېچ،
مېتال ئېقىملىرى
ئۇزىدۇ تېنىڭدە، تومۇرلىرىڭدا.

قولۇڭنى سىقىمەن شېنياڭ ئىشچىسى،
قولۇڭدىن قەلبىمگە ئوتەر هارارەت،
جەڭ تاتۇقلىرى،
مېهنەت قاداقلىرى،
گۈل بولۇپ ئېچىلغان سېنىڭ قولۇڭدا.

1964 - يىل ئاۋغۇست، شېنياڭ.

جەرىدىم دىخىنىغا

ئۇگەنگىلى كەلدىم يېراقتىن،
دىخان ئاتا، قەدىردان ئاتا!
كەچمىشىڭنى يايدىك ئالدىمغا،
ئېغىر كۈنلەر تىزىلدى قاتار:

پاناسىز ئەل، قارلىق ئاي دالا،
بۇ، بوراننىڭ قەدىم ئولكىسى...
توپ - توپ ئەجەل كېزىدۇ يۇرتتا،
مازارلاردا هۇقۇش كۈلكىسى...

قۇم باسقىنى مەنزىلسىز كارۋان،
ئېلىپ كېتەر هايات ئىزىنى.
لياۋخېدۇر يېرتقۇچ هايۋان،
هەر تەرەپكە تاشلار ئۇزىنى.

پومىششىكنىڭ قولىدا ئاتا،
ئامانەتتەك سېنىڭ هاياتىڭ.
قەددىڭ پۈكۈك، چاچلىرىڭدا ئاق،
دىلىڭ سۇنغان، سۇنغان قاناتىڭ.

ئۇگەنگىلى كەلدىم يىراقتىن،
دىخان ئاتا، قەدىردان ئاتا!
ئالتۇن يۇرتۇڭ، بەختلىك كۇنلەر،
كوز ئەكسىدە تىزىلدى قاتار.

ئۇپۇقلاردىن - ئۇپۇقلارغىچە،
ئېتىز - ئورمان كورۇنەر پەقەت.
شىجائەتلىك دۇيلەردە ھەر كۇز،
يېڭى ھىنگان كوتىرىدۇ قەد.

قارغاي سۇپەت قەددىگدىن سىنىڭ،
سانسىز سوئال تاپىدۇ جاۋاپ.
كوزلىرىگدە نەننۇەن روھى
تاڭ نۇرىدەك تۇرار يالتىراپ.

ئۇگەنگىلى كەلدىم يىراقتىن،
بۇ روھ ماڭا ھەمىدىن قىممەت.
شۇنداق ئاتا! بىز بۇ روھ بىلەن،
يەر ئۇستىدە قۇرىمىز جەننەت!

1964 - يىل سېنتەبىر، تۇڭلياڭ.

تاغ - دەريالار

كوكۇشرەڭ سەھەر ئىدى،
كۇمۇشرەڭ مەھەل ئىدى.
ئۇپۇق يۇزى ئېچىلىپ،
ئالتۇن نۇرلار چېچىلىپ،
ئويغاندى گۇل - گىياللار،
يالتىرىدى دەريالار.
يېتىپ كەلدۇق سالام، دەپ،
ئېھتىرامدا قول تەڭلەپ،
يەنبيەن دىگەن ۋادىغا،
قەھرىمداشلار ئالدىغا،
قارشى ئالدى چوڭ - كىچىك
مېھرىۋان قۇچاق ئېچىپ.
قىزلار مەرھابا، دىدى،
قەدىردان ئاكا، دىدى.
ناخشا ئېيتتى بۇلاقلار،
ئەكىلدى بوۋاقلار.
بىز مىنۇتتا ئوزلەشتۇق،
خوشال - خورام سوزلەشتۇق.

سائادەتلىك نۇر ۋادا،
گۈزەل ۋادا، گۈل ۋادا.
ئاڭا باقتىم، يايرىدىم،
بۇلبۇل بولۇپ سايرىدىم.
كوز تاشلىساڭ قاياقتا،
بايرام كەبى ھاياتتا،
چاڭبەيشەن دىل تارىدەك،
تۇمىنجياڭ باھاردەك،
مەڭگۈلۈكنى سېزىسەن،
شاتلىق ئارا كېزىسەن.
توراجىنى① ياڭرىتىپ،
تاغلارنى جاراڭلىتىپ،
دۇمباق چالار بوۋايلار،
ئۇسۇل ئويناپ ئوماياللار.
يۇز كورۇشتۇق تۇتقانلار،
بىر بىرىنى ئۇتقانلار.
قوللار - قولغا ئالماشقان،
تاغ - دەريا قۇچاقلاشقان.

1964 - يىل سېنتەبىر، يەنبېيەن.

① چاۋشيەن خەلق ناخشىلىرىدىن بىرىنىڭ نامى.

پەسىل قوشىغى

نۇرلۇق كۈلۈپ ئالتۇن كۈز كەلدى،
پەسىل يېڭى باھار ئەكەلدى.
كۈلگەن جەننەت باغلىرىم مېنىڭ،
تالقان توكتى چاغلىرىم مېنىڭ.
كەڭ كوللەردە لەگلەك ۋاقىرار،
خامانلاردا ئالتۇن پاقىرار.
تۇندە كوكتە كۈلەر تولۇن ئاي،
كوچىلاردا ياشنايدۇ قارىغاي.
چىراي قاتقان تەبىەتكە كۈز،
ياش يىگىتتەك مەغرۇر تالا - تۈز.
قەيەردىدۇ چىرىك پەسىللەر،
ياسىماقتا قۇمدىن قەسىرلەر.
ئۇندا كۈلۈپ ئاتمايدۇ تاڭلار،
توكۇلمەكتە مەغلۇپ غازاڭلار.
نۇرلۇق كۈلۈپ ئالتۇن كۈز كەلدى،
پەسىل يېڭى باھار ئەكەلدى.
ئېچىلماقتا يەنە گۈل - چېچەك،
نۇرلانماقتا گۈزەل كېلىچەك.

1964 - يىل ئوكتەبىر، بېيجىڭ.

يەللار توغرىلىق ناخشا

يەللار ئامراق، يەللار تەلپۈنەر،
غالىپلارنىڭ قۇچاقلىرىغا.
يەللار ئامراق، يەللار تەلپۈنەر،
چېلىش - شاتلىق قوشاقلىرىغا.

× × ×

يەنە بىر يىل ئوتتى شان بىلەن،
قەلبىدە لىق تەنتەنە ھېسسى.
ئېلىمىزگە كەلدى يېڭى يىل،
لەۋلىرىدە ئارزۇ كۈلكىسى.
بىز چېلىشچى — چىچەكلەتكۈچى،
ئۇنىڭ ئۈمىت - ئارمانلىرىنى.
خوشال قىلار يەللارمۇ چەكسىز،
قىزىل يۇرۇش كارۋانلىرىنى.
بىزنىڭ كۈرەش، بىزنىڭ ئىنقىلاپ،
يۈكسىلىدۇ يەللار تويىنىدا.
بىز غالىپلار، يېڭى باتۇرلار،

ئەل ئىشەنچى باتۇر بويىندا.
شاتلانمىسۇن، سۈيۈنمىسۇن كىم،
مېھنەت زوقى — سائادىتىگە.
بىناكارلار... كۈنلەر داۋامى،
خىش قويىدۇ ئىمارىتىگە.
ئىز قوغلىشىپ ئايلار ئوتىدۇ،
يېڭى بىنا كوتىرىدۇ قەد.
ئۇنىڭ قەدرى — خوشاللىغىنى،
ھېس قىلىدۇ قۇرغۇچى پەقەت.
تەر ئوككۈچى بىناكار ئوزى،
كوتىرىلەر بىنا بىلەن تەڭ.
يېراقلارنى كورىدۇ كوزى،
مەنزىرىلەر ئېچىلىدۇ كەڭ.
بىز ئىنقىلاپ بىناكارلىرى،
ئوسكەن چېلىش قاينامىلىرىدا.
غەلىبىلەر تەنتەنىسىنى،
كۈيلەيمىز يىل بايرامىلىرىدا.
بىز تارىخنىڭ يېڭى باتۇرى،
يىل ئۇمىدى باتۇر بويىندا.
بىزنىڭ مەغرۇر ناخشىلىرىمىز،
جاراڭلايدۇ يەللار قويىندا.

1964 - يىل يانۋار، ئۈرۈمچى.

ئاي قارايدۇ دەرىزىدىن...

كوزۇم ئۇزەر ئاي ئىزىدىن،
ئاي قارايدۇ دەرىزىدىن.

چوگىلەيدۇ دۇنيانى ئاي،
ئوي كېزىدۇ قەلبىم تالاي.

تۇغۇلغاندا قارا يىتىم،
بىر ئاسراندى سەبى ئىدىم.
بولدۇم تاكدا ئوماق گودەك،
يولۇم پارلاق، ئومرۇم نۇردەك.
بەخت كۇيى ئېتىپ ئەللەي،
پىشانەمدىن سۇيدى تەلەي.
قەلبىم تولۇپ گۇل - چېچەككە،
مەغرۇر باقتىم كېلىچەككە.
ئوستۇم تېتىك، كوڭلۇم يورۇپ،
ماي ئىچىدە بورەك بولۇپ...
.....
هايات يولى كوز ئالدىمدا،
ئەلنىڭ غېمى خىيالىمدا.
خىيال سۇرۇپ تاڭ ئاتقىچە،

ئۇيقۇسىز مەن كېچە - كېچە.
ئوي - پىكرىمنى ئوراپ ئالار،
ئۇمىت، تەشۋىش، خوشاللىقلار...

× ×

كوزۇم ئۇزەر ئاي ئىزىدىن،
ئاي قارايدۇ دەرىزىدىن...

1965 - يىل يانۋار، ئۇرۇمچى.

ئادەت

دەم ئېلىش كۆنلىرىدە ھەربى دوختۇر،
ئۇزۇلمەي كېلىپ تۇرار مەلىمىزگە.
يېنىدا قىزىل كىرىست سومكىسى بار،
تۇققاندەك بولۇپ قالغان ھەممىمىزگە.
ئۇ كەلسە ئاغرىقلارنىڭ تەن ئازاۋى
بىردىنلا بوشاشقاندەك تۇيۇلىدۇ.
باھارنىڭ ئاپتۇندەك ئۇنىڭ مېھرى
بىتاپقا ساپ قان بولۇپ قۇيۇلىدۇ.
ئۇنىڭدىن شىپا تاپقان بوۋاي ئېيتار:
"دۇنيادا يەنە تالاي ياشار بولدۇم.
يىگىتچە قۇۋۋەت كىردى بىلىگىمگە،
سوزسىزكى، يۈز ياشلاردىن ئاشار بولدۇم".
شۇ قىزنىڭ ھاياتبەخش قولى بىلەن،
دۇنياغا كوز ئاچىدۇ يېڭى بوۋاق.
ئاي - يىللار ئوتۇپ، ساغلام ئوسكەندە ئۇ:
"جېپىلگۈن ھەدەم ياخشى!" دەيدۇ ئوماق.
ئۇ مەيلى بوران چىقسۇن، يامغۇر ياغسۇن،
ھەرگىز ۋاز كېچىلمەيدۇ بۇ ئادەتتىن.

دەم ئېلىش كۆنلىرىنىڭ ئارامىنى
ئىزلەيدۇ ئۇ ئومۇمى سائادەتتىن.
ھەممىگە قەدىرلىكتۇر ياخشى ئادەت.
قىز چاچتى مۇنبەت يەرگە قىزىل ئۇرۇق.
لېي فېڭچە ئۇلۇغ خىسلەت تارقالدى تېز،
بىر ئۇرۇق ئونۇپ چىققىچە مىڭ تال بولۇپ.
ئۇگەندۇق ھەممە ياشلار جەڭچى قىزدىن،
دەم ئېلىش كۆنلىرىمىز ئالدى مەنا.
ھەر كۈنى ئاخشىمى ۋە كۈمۈش تاڭلار،
ياخشى ئىش قىلىش ۋاقتى بولدى مانا:
كونا ئوي، ئەسكى كوزۇرۇڭ نەدە بولسا،
ئەتىسى يېڭى بولۇپ كوتىرەر قەد.
كاپالەت ئائىلىسى، ياشانغانلار
ئوتۇن، سۇ غەملىرىنى يىمەس پەقەت.
بىز چاپقان ئوستەڭلەردە دولقۇنلىنىپ،
تاغ سۇيى ئافار يېقىن - يېراقلارغا.
بىز تىككەن مەجنۇنتاللار، سۇۋادانلار
سايە سېپ ئېگىلىدۇ بۇلاقلارغا.
بىز قىزىل ناخشىلارنى ياڭراتقاندا،
جور بولار ناخشىمىزغا يېقىن - يىراق.
يېڭىچە ئادەت، ئىستىل ئەۋج ئېلىپ،
ھەر بىر كۈن ئوتەر شۇنداق قىزغىن، قاينىق.

× ×

دەم ئېلىش كۈنلىرىدە ھەربى دوختۇر،
ئۈزۈلمەي كېلىپ تۇرار مەلىمىزگە.
قەلبىدە قۇياش يانغان بۇ جەڭچى قىز
چىن ئۇستاز بولۇپ قالدى ھەممىمىزگە.

1965 - يىل ماي، غۇلجا.

دالا مەشقى توغرىلىق ناخشا

(جەڭچىلەر ئاغزىدىن)

ئاسمانىدىن چېچىلار چىچەك چاچقۇسى،
كەڭ زېمىن مىسالى بىر ئاقۇش دۇنيا.
قار توختاپ چىقسا كۈن، چوققىلار چاقناپ،
تۇمانلار ئۈستىدە لەيلەيدۇ گويا.
ۋەتەندە باشلاندى كۇمۇش رەڭ پەسىل.
مەشقتە ئاتلاندى جەڭگىۋار نەسىل.

بىز ئازات خەلقنىڭ پەرزەنت قوشۇنى،
خەلقنى، ۋەتەننى قوغداش ئەھدىمىز.
جىسىمىمىز تاۋلىنار دالا مەشقىدە،
تاۋلىنار ئوت بولۇپ يېنىپ قەلبىمىز.
ئىرادە، ۋەدىمىز ۋەتەننى گۈللەش،
غەلىبىلىك يۇرۇشلەر ئەۋجىدە ئورلەش.

جاسارەت، غەيرەتتە تاشلايمىز قەدەم،
ئىنقىلاپ قورالى قوللىرىمىزدا.

گۈزەللەرنىڭ چېگرىسىنىڭ شەھەر، قىشلىقى
ناماياں بولىدۇ يوللىرىمىزدا.
كورىمىز ئەجرىمىز مۇزلىرىنى،
كۈرەش ۋە قۇرۇلۇش غەلىبىلىرىنى.

كورىمىز زاۋۇتتا ھەر بىر ئىشچىنىڭ
دەريادەك جۇشقۇنلۇق ئىش ھاياتىنى.
سائەتلەپ، مىنۇتلاپ يارىتار بايلىق،
پىلانغا بېغىشلاپ ئىجتىھاتىنى.
گۈكرەر ئىستانوك، قايىناقتا ئىش،
سېخلاردا يېڭىچە يۈكسەك ئىنتىلىش .....

كورىمىز روھلانغان گۈڭشې ئەھلىنى،
دەسلەپكى ئۇنۇمدىن سوزلىشەر خوشال.
تاغلار تىكلەنگەن، ئامبارلار تولۇق،
تاغ، دەريا ھوسنىدە يېڭىچە جامال.
ۋادىدا يېزىنىڭ قىز - ئوغلانلىرى
ياسايدۇ ئوستەكلەر، سۇ ئامبارلىرى.

باھاردا ئېچىلغان قىزىل لەيلىدەك
جىلغىدا چوغلىنار زەپەر بايرىغى.
ئېپتىخارلىنىدۇ تاغ نەسىللىرى،
مال بىلەن قاپلانغان قىشلىقى - تېغى.
شاتلىنىپ كۈيلەيدۇ... ياگراق ناۋاسى،
تاغلاردىن قايتىدۇ ئەكس سادالىرى.

كورىمىز: ۋەتەننىڭ ئىلىم قوشۇنى
ئىشىغا بېرىلگەن جانۇ - تەن بىلەن.
پېڭىچە، ئىلھامدىن كۈچ - قۇۋۋەت ئېلىپ،
مەشغۇلدۇر قەلبىدىن سۈيگەن پەن بىلەن.
ئۇلاردا تەتقىقات، ئىزلىنىش، كۆرەش...
شىجائەت، ئىنتىلىش، چوققىغا ئورلەش...

قاتناشتۇق خەلقنىڭ يىغىنلىرىغا،
ۋە كوردۇق قوزغالغان غەزەپ ئەلىنى.
ئەلەمدىن يۇرىگى قان بولغان خەلق
توت فاشىست ئۇستىدىن توكەر دەردىنى.
دەرت توكەر ئىسلاھات يىلى تۇنجى رەت،
پومىششىك ئۇستىدىن توككەن كەبى دەرت.

تاغلارغا كىرىمىز، تاغلار قاتمۇ - قات،
چوققىلار، قىيالار تۇرار كوك تىرەپ.
بۇلۇتلار كوكسىنى يېرىپ بارىمىز،
كوك مۇزلار ئىلكىدە ئۇندا ھەر تەرەپ.
كېزىپ بىز جىلغا - ساي، ئېشىپ داۋاننى،
يۇرۇشتە تاۋلايمىز تومۇر تاپاننى.

بەزىدە ئۇچىدۇ قار قۇيۇنلىرى،
يىگىنىدەك سانچىلار ئاچچىق شۇرغان.
قار ئۇچۇپ، بۇلۇتتەك قاپلايدۇ كوكنى،

ئېيىقتەك هوكىرەر چالۇاقاپ بوران.
مىلتىقلار ئوقلاغلىق، هەر كىن جەڭدە بىز
جەڭ ئوتى ئىلكىدە يانار قەلبىمىز.

بەزىدە كېزىمىز دەريا بويىدا،
مۇز يېرىپ، تاش يالاپ ئاقىدۇ دەريا.
دولقۇنلار قاينايدۇ چېچىپ ئاق چېچەك،
ئېقىنى بەيگىگە چۈشكەندەك گويا.
ئويلايمىز، ئەي ئېقىن، قالىسەن ئاقساق،
سۇرئەتتە بىز هامان سېنىڭدىن چاپسان!

بەزىدە چوللەرگە كىرىپ بارىمىز،
سوزۇلۇپ ياتىدۇ قۇملۇق باياۋان.
هەيۋەتلىك ياڭرىتىپ يۇرۇش مارشىنى،
جانسىز كەڭلىكلەرگە بېغىشلايمىز جان.
ئۇپۇقلار لېۋىدە ياڭرىتىپ سادا،
تاڭدىكى شەپەقتەك بولىمىز پەيدا.

بەزىدە قونىمىز ئاي دالالاردا،
چارلاپ تۇرىدۇ يۇلتۇزلۇق ئاسمان.
يۇلتۇزلار كۆڭۈلنى باشلار پىكىرگە،
قەلبىمىز يەر شارى بىلەن تۇتاشقان.
يۇلتۇزلار سوزلەيدۇ: تېخى دۇنيادا،
زۇلۇم ۋە كۆز يېشى بولمىغان ئادا...

بەزىدە قونىمىز مەللەر ئارا،
كەڭ قۇچاق ئاچىدۇ گۈللەنگەن يۇرتلار.
تازا ئوي، ئىسسىق كاڭ، مېھرىۋان خەلق.....
سوھبەتلەر ئەۋجىدە هاردۇق ئۇنتۇلار.
شات - خورام ساھىپخان، قىزغىن ئائىلە
بەختيار هاياتتىن سوزلەر همكايە.

تاڭ تېخى يورۇماي چىقمىز يولغا،
نەيزىمىز يالتىرار ئاي شولىسىدا.
بىنپايان يوللارغا تاشلايمىز قەدەم،
ئوت بولۇپ يانىمىز چېلىش همىسىدا.
بۇ يوللار باشلانغان بەكمۇ يىراقتىن،
ئۇمىتىمىز يولتۇزى پارلىغان يانتىن...

1978 - يىل مارت، كورلا.

كېسىلگەن توغراق

ئەكەلدىم بازاردىن بىر ھارۋا ئوتۇن،
قار - مۇزلار ئىلكىدە قالغاندا جاھان.
سوغۇقتا بېرىدۇ قۇياش تەپتىنى،
مەش ئوتى — ئالتۇن رەڭ چېچەكلەيدىغان.
ئوتۇننى رەتلىدىم ۋە بايقىدىمكى،
ھەممىسى قۇرۇق شاخ ئەمەسكەن بىراق.
شاخلارنىڭ ئىچىدە بار ئىدى بىر تۇپ —
ياش ۋە ھول، يېڭىلا كېسىلگەن توغراق.
ئۇ مېنىڭ ئالدىمدا ياتاتتى جانسىز،
ئولۇم ئازاۋىدىن ئاچچىق تولغۇنۇپ.
ئانارنىڭ سۈيىدەك قانلىق كوز يېشى،
كېسىلگەن جايىدا قاپتۇ مۇز بولۇپ.
مەن غالىپ ۋاقىتقا باغلىدىم ئىشەنچ:
ۋاقىت ھەل قىلىدۇ كوپ مۇشكۈلاتنى.
ئۇ ياشنى قېرىتىپ، ھولنى قۇرۇتۇپ،
كويگىدەك قىلىدۇ سانسىز ھاياتنى.
ھول توغراق ھويلامدا ياتتى قىش بويى،
قەھرىتان سوغۇقلار مۇزلاتتى ئۇنى.

ئىش ئوتتى ۋە ئۇنى قويدى زەربىدە،
باھارنىڭ بورانلىق جۇدۇن - چاپقۇنى.
ياز كېلىپ باشلاندى ئىسسىق كۈنلەرمۇ،
بۇ توغراق ئاپتاپتا ياتتى ھالسىراپ.
ئويلىدىم، ھوللۇگى يوقالدى بەلكى،
ئاپتاپ ۋە شامالدا قۇرۇپ - قاغجىراپ.
لېكىن كىم ئويلاپتۇ؟ مەن ھەيران قالدىم،
توغراقنىڭ ئاداققى، مەغرۇر ئىشىدىن:
تومۇزدا نوتىلار چىقتى بىخ سۈرۈپ،
ئۇنىڭ غول ۋە كېسىك بېغىشلىرىدىن.
دۇنياغا كوز ئاچقان بۇ يېڭى بىخلار،
كېسىلگەن توغراقتىن تاپقان ئىندى جان.
نۇرلىنىپ تۇراتتى ئولار ياپ - يېشىل،
باھاردا ئويغانغان مايسىدەك يۇمران.
ۋە ھەممە ھاياتلىق بوغۇنلىرىدەك،
كوزگە تاشلىناتتى بۇدرۇق ھەم ئوماق.
سەبى بىر نەزەردە بېقىپ جاھانغا،
كۈلەتتى بوشۇكتە كۈلگەندەك بوۋاق.
تۇغۇلغان بۇ بىخلار ئاپتاپ قوينىدا،
تەلپۈنۈپ تۇراتتى ئەركە ۋە ئويناق.
قەيسەر بىر ھاياتنىڭ ئولمەس كۈچىنى،
نامايان قىلاتتى كېسىلگەن توغراق.
بىلدىمكى، جاڭگالنىڭ بۇ نەۋقىرانى،
تېخى تىز پۈكمىگەن ئولۇم ئالدىدا.

ئولمىگەن، ئوتسىمۇ شۇنچە ۋاقىتلار،
ئانا يەتتىزىدىن بولسىمۇ جۇدا.
ئويغاتتى پەكرىمنى قاياق كۇچ بىلەن،
كېسىلگەن توغراققا ياشىغان نەھال.
توغراقنىڭ تەقدىرى توغرىلىق مەندە
قوزغالدى ئىلھاملىق، ئەركىن بىر خىيال.
ئويلىدىم: مېتالنىڭ قاتتىغى پولات،
تاۋلىنىپ چىقىدۇ يالقۇنلۇق ئوتتا.
قارىغاينىڭ قامىتى ۋە يېشىللىغى،
دۇنياغا كېلىدۇ قاتتىق سوغۇقتا.
شۇ كەبى، توغراقنىڭ تەبىئىنى،
تاۋلىغان جاڭگالنىڭ جەۋرۇ - جاپاسى.
بوستانلار ماكانى ئەمەس ئۇنىڭكى،
ۋەتىنى — بىپايان قۇملار دۇنياسى.
ئۇ ئانا تۇپراقتىن تېپىپ ھاياتلىق،
كەڭ چوللەر باغرىدا ئوسەر تۇغۇلۇپ.
بىر زامان دەريالار ئاققان ئىزلاردا،
ياشايدۇ باراقسان بىر ئورمان بولۇپ.
ياز پەسلى ئالدۇ ئۇنى قوينىغا،
قۇياشنىڭ يالقۇنى، چول بورانلىرى.
قىش كۇنى سوقىدۇ ئورۇپ ئاياۋسىز،
تىنىمسىز جەزىرە شىۋىرغانلىرى.
دەريالار قىلمايدۇ ئاڭا غەمخورلۇق،
ۋە ھەچكىم چول ئارا سۇغارماس ئۇنى.

ئېسىگە يەتكەندە يوقلايدۇ پەقەت،
ياز كەلكۇنلىرىنىڭ قىسقا تاشقىنى.
لېكىن ئۇ بەك ئۇزاق ئەسرلەر بويى،
ياشىنىپ كەلمەكتە ھايات پەسلىنى.
ئوسمەكتە چوللەردە يامراپ ھەر ياققا،
ئورلۇكسىز كوپەيتىپ يېشىل نەسلىنى.
دەھشەتلىك زەربىلەر، ياۋايى ئىقلىم،
يوق قىلىپ كېتەلمەس دۇنيادىن ئۇنى.
ئۇ ھامان ئوسىدۇ، بېسىپ كەلسىمۇ،
ئېغىنەك ئورکەشلىك قۇملار دولقۇنى.
كېسىلگەن، تاشلاندۇق بىر ھالەتتىمۇ،
ئۇ مانا مۇشۇنداق گۇللەيدۇ يەنە.
يېشىل بىخ سۈرىدۇ خۇددى تىرىكتەك،
ھاياتى كۇچىنى قىلىپ تەنتەنە.
ئۇنىڭ بۇ ئاجايىپ گۇللەشلىرىدە،
يارىدار جەڭچىنىڭ كۇلۇشلىرى بار.
ئولۇمى ئالدىدىن ئاخىرقى قېتىم،
قىلىچقا تايىنىپ يۇرۇشلىرى بار.
ئۇ گويا ھاۋادا ئوق يىگەن لاچىن،
بۇلۇتلار باغرىدا ياڭرىتار سادا.
ئۇ گويا زۇلمەتتە ئوچكەن بىر يۇلتۇز،
نۇرلانغان ئاخىرقى مىنۇتلىرىدا.
مەن ئاڭا تىكلىدىم مۇھەببەت بىلەن،
تۇغۇلدى قەلبىمدە مەغرۇر بىر قوشاق.
ئولمەس بىر خەلقنىڭ تىمسالى بولۇپ،
كورۇندى كوزۇمگە كېسىلگەن توغراق.

1967 - يىل ئىيۇل.

دۇانىنىڭ ھەيكىلى

دۇانە — ئىگىز بوي، ئۇزۇن ساقال چال،
تىلەيدۇ شەھەرنىڭ كوچىلىرىدا.
ساماندەك سارغىيىپ ئۇزارتىدۇ قول،
ئاشپۇزۇل يېنىدا،
ئۇكان ئالدىدا.
شامالىلار ئۇچۇرۇپ يۈرگەن غازاتدەك،
بۇ چالنى ھەرياققا تاشلايدۇ ھايات.
ئۇ ئاجىز ئۇستىتە جان تالىشىدۇ،
كوزىدە ئەلەملەر، قەلبىدە پەريات.
چال ئۇزۇق ئىزلەيدۇ قېرى جېنىغا،
تىيىنلار بولىدۇ تاپقىنى ئاران.
شەھرلار ئۇقۇيدۇ چېلىپ ساپايى،
شۇنچىلىك ئاھاڭدار، شۇنچىلىك راۋان.
بۇ كىملەر، قاچاندا ياراتقان قوشاق،
دۇانە ئۇزىمۇ بىلمەيدۇ بەلكىم.
لېكىن ئۇ ئۇقۇشقا باشلىغىنىدا،
يېنىدا توختىلىپ ئۇتىدۇ ھەر كىم.
يىغىدەك تىترەڭگۈ مۇڭلۇق بىر سادا،

بۇلدۇقلاپ چىقىدۇ
مىسالى بۇلاق.
ئەسىرلەر نۇر چاچقان ئولمەس قوشاقلار،
روھىڭنى ئويغىتار،
سالمەن قۇلاق.
ئويلايمەن سەنئەتنىڭ گۈزەللىگىنى،
سەنئەتكە نان كەبى مۇھتاجدۇر ئىنسان.
ئوپلايمەن، تارىخىي بىر مەدەنىيەت
لۇكچەكلەر قولىدا قىلىندى يەكسان.
چېقىشتى، تاشلاشتى ئەخلەتخانىغا،
تالانتلار ئەقلىنىڭ يولتۇزلىرىنى.
كورىمەن قۇتۇرغان ياۋايىلىقنى.
كىتاپلار ئورنىدا كۇل ئىزلىرىنى.
نە كىتاپ، نە شېئىر، نە شائىر قالدى،
ھەممىسى ئۇستىدە كوتەردى ئىسيان.
خارابە دۇنيادا قالدۇق قەۋرىدەك
پەقەت مۇشت بىردىن - بىر ئالى ھوكۇمران.
شۇڭلاشقا كوچىغا چىققان كۈنلەرىم،
مەن چالنى ئىزلەيمەن ئادەملەر ئارا.
مەن ئۇنى ئىزلەيمەن...
سالمەن قۇلاق،
گۈزەل قوشىغا بولۇپ مەھلىيا.
قېرى چال بىر پارچە نان غېمى بىلەن،
دۇنيادىن بىپەرۋا ئوقۇيدۇ قوشاق.

ئۇ پەقەت دېۋانە بولغىسى ئۇچۇن،
قامافقا چۈشمەيدۇ، يەيدۇ تاياق.
ئەگىشىپ يۈرىمەن ئۇنىڭ كەينىدىن،
مەن ئاڭا ئەگەشكەن روھىي دېۋانە.
ئۇ ماڭا رادىيو، ئۇ ماڭا كىتاپ،
ئۇ ماڭا نەشرىيات
ۋە مەكتەپ يەنە.
كەچلىرى خانەمگە قايتىپ كېلىمەن،
تۇنلىرى ئۇيقۇسىز سۈرىمەن خىيال.
قوشاقلار توغرىلىق ئويلار ئىكەنمەن،
قەھرى چال كوزۇمگە كۆرۈنەر دەرھال.
ئالدىمدا سەنئەتنىڭ قەۋرىستانلىغى،
كورىمەن ئەجداتلار سوڭەكلىرىنى.
كۆرىمەن كويدۇرۇپ كۆلگە ئايلانغان
خارلانغان ئەۋلاتنىڭ ئەمگەكلىرىنى.
گىرانىت بىر مۇنبەر يۇكسەلگەن ئۇندا،
ئەتراپى سوڭەكلەر، قەۋرىلەر ۋە قان.
ئۇستىدە شۇ چالنىڭ مەرمەر ھەيكىلى،
بۇلۇتلار ئىچىدە كوككە بوي تارتقان.
ھىچ ئەجەپ ئەمەسكى مېنىڭ خىيالىم،
ھەيكەلگە مۇناسىپ ئۇلۇغ سەنئەتكار.
پەقەت شۇ دېۋانە بۇ ئاي - يىللاردا،
بولماقتا سەنئەتتىن قالغان يادىگار...

1968 - يىل مارت.

ئامىنە

ئامراقلىغى كېلەر باقسا ھەركىمنىڭ،
ئون ياشلارغا كىرگەن ئوماق بۇ قىزغا:
كىچىككىنە يۈزى ئۇنىڭ توغاچتەك،
شوخ كوزلىرى ئوخشار يورۇق يۇلتۇزغا.
كىرپىكلىرى تۇرار تال-تال توكۇلۇپ،
ھىلال ئايدەك ئەگىمە ئۇنىڭ قاشلىرى.
تاۋلىنىدۇ خۇددى قۇندۇز رەڭگىدەك،
يەلكىسىنى ياپقان كوكۇل چاچلىرى.
ئورۇق جىسمى مەجنۇنتالدەك ئەۋرىشىم،
ھەركەتلىرى يەڭگىل ئۇنىڭ ۋە چاققان.
سەكرەشلىرى خۇددى كىيىك بالىسى —
ئىللىق كوكلەم ئاپتىۋىدا قىيغاتقان.
تارقىتىدۇ نۇر، ھارارەت، قىزغىنلىق،
بۇ — ھاياتنىڭ يېڭى يانغان گۈلخانى.
خۇلقى ئەركىن، مەكتەپنى بىر ئالمدۇ
ئۇنىڭ خۇشال كۈلكىلىرى، چۇقانى.
سەبى ئەقلى شۇنچە چىچەن ئۇنىڭكى،

كىنو كورسه ئەتىسلا دورايدۇ.
شامالالاردىن تېپىپ بەزەن مۇزىكا،
سايىسىگە قاراپ ئۇسۇل ئويناپدۇ.
خۇش كوردۇ ئۇنى سىنىپ مەسئۇلى،
ۋە بىلدۇ سىنىپىنىڭ ئالدى دەپ.
ئىشىنىدۇ چوقۇم گۈزەل بولىدۇ،
ئامىنەنىڭ ئىستىقبالى، بەختى دەپ.
دەيدۇ دائىم باشقىلارغا: ئامىنە —
بىر تالانتكى قۇدرەت بىلەن بىخلانغان.
ئۇ يۇلتۇزى بولالايدۇ سەنئەتنىڭ،
سەھنىلەردە ۋە ئېكراندا نۇرلانغان.
بۇ ياشقىنا مۇئەللىمە بەزىدە،
ئامىنەنى قىلار شۇنداق تەسەۋۇر:
ئېچىلىدۇ ئىغىر مەخمەل پەردىلەر،
ۋە سەھنىنى يورۇتىدۇ ئالتۇن نۇر.
ياڭرىغاندا داپنىڭ ئويناق ساداسى،
قىز ئۇسۇلغا چۈشەر ئەركىن ۋە راۋان.
ھاسىل قىلار ئوبرازىنى گۈللەرنىڭ،
تىلسىز رىتىم ھەركىتىگە بېرىپ جان.
سەھنە ئاسمان، ئۇ مىسالى ئۇچقان قۇش،
بارغانسېرى جۇشقۇن بولار پەرۋازى.
بىردىن كاتتا زالنى قاپلاپ كېتىدۇ
گۈلدۇرلىگەن ئالقىش - چاۋاك ئاۋازى...
بىراق نامرات ئائىلىسى قىزچاقنىڭ،

ئالا يېڭى كىيىملەرنى بېرەلمەس.
قىشى ۋە ياز ئۇچىسىدىن چۈشمەيدۇ،
مومىسىدىن قالغان كونا خان ئەتلەس.
كىچىكلىتىپ بەرگەن ئۇنى ئانىسى،
يىرتىلغاندا چاپلىنىدۇ ياماقلار.
قىش كۈنلىرى سورەر يىرتىق پىيمىنى،
ياز كۈنلىرى يۇرەر يالاڭ ئاياقلا.
يەيدىغىنى جىگدە، ئېگىز چامغۇرى،
ئەجدادىدىن مىراس قالغان شۇ زاغرا.
سېرىقتالدا قالار ئۇمۇ ئۇزۇلۇپ،
ئىزلىگەندە تېپىلمايدۇ دەرھاللا.
شۇنداق بولدى يەنە بۇ يىل ئەتىياز،
ئاچمۇ قالدى قۇۋناق، خوشال بۇ گودەك.
ئورۇقلىدى، كىچىك يۈزى سارغايدى،
ھال كېسىلى چۈشكەن ئاجىز مايسىدەك
ئۇ مەكتەپكە كېلەلمىدى بىر كۈنى،
مۇئەللىمنى ئىزلەپ كەلدى ئانىسى.
مۇئەللىمنى زىلزىلگە كەلتۈردى،
ئۇنىڭ ئاستا بايان قىلغان نالىسى:
ئاشلىغىمىز ئوكسۇپ قالدى مۇئەللىم،
ئاچارچىلىق بولدى بىزنىڭ ئويدىمۇ.
خوشنىلاردىن ئوتنە - يېرىم پۇتمىدى،
قەرز ئالايلى دىسەك يوقكەن دۇيدىمۇ.
بىر كۈن بولدى ئاچ ياتمىدۇ ئامىنە،

بىر چىشلەم نان تاپالمىدىم ئۇنىڭغا.
بىز چوڭلارغۇ مەيلى، چىداپ ئوتتىمىز،
ئۇ كىچىكتە، ئۈۋال بولدى شۇنىڭغا.
ئامىنەگە رۇخسەت بېرىڭ مۇئەللىم،
ماڭا تارلىق قىلىپ قالدى كەڭ جاھان.
بېرىپ باقاي دەيمەن ئەمدى سىنىغا،
ئۇندا باردۇر بەرەر ۋاقلىق يەيدىغان...
ئانا كەتتى كوزلىرىگە ياش ئېلىپ،
تەۋرەپ قالدى مۇئەللىمنىڭ ئىشەنچى.
كوز ئالدىدا تۇرغان ئاچچىق ھەقىقەت،
بولدى ئۇنىڭ ئارزۇسىغا ئىسكەنجى.
چۈشەندىكى، ئارزۇلارنىڭ كۈلمىگى،
باغلىق ئىكەن زامان بىلەن ماكانغا.
تالانتلارنىڭ گۈللىشى يە ئولمىگى،
باقىدىكەن شارائىتقا، ئىمكانغا.
كوز ئالدىدا پەيدا بولدى ئۇنىڭكى،
ئامىنەنىڭ مۇندا قىمۇ بىر ئىقبالى:
ئۇ چوڭايغان، ئاشخانىدا تەلەيدۇ ...
خۇنۇكلەشكەن قىزنىڭ گۈزەل جامالى.
كوزلىرىدە بىچارە بىر ئىلتىجا،
چۈگۈك ئۇنىڭ قوندۇز رەڭلىك چاچلىرى.
خالتىسىدا توپلانماقتا ئاز-ئازدىن،
كىشىلەرنىڭ ئېشىپ قالغان ئاشلىرى.
ئۆكسىرى يۇرۇپ قىزنىڭ كەينىدە،

شەرەلەردىن سوڭەك تېپىپ غاجايدۇ.
ھاراقكەشلەر مازاق قىلار ئۇلارنى،
ۋە ئاشپەزلەر دۇشكەللەيدۇ، قوغلايدۇ...
مۇزلاپ كەتتى مۇئەللىمنىڭ يۈرىگى،
ۋە دەھشەتكە چۈشۈپ قالدى توساتتىن.
چۈنكى ئۇنىڭ قورقۇنۇچلۇق خىيالى،
يېراق ئەمەس ئىدى رىيال ھاياتتىن.
ئىشخانىدا كوتىرىلدى قوزغىلاڭ:
مۇئەللىمە كەتتى ئاچچىق ۋاقىراپ.
مۇشتى ئۇنىڭ گۈمبۈرلەتتى شەرەنى،
كوزلىرىدە ياندى ئوتلار يالتىراپ!...
دىدى: خەلق ھەرگىز قاراپ تۇرمايدۇ،
بالىلارنى تاشلاپ ئاپەت-ئەلەمگە.
چاقناپ چىقار نىجات نۇرى ۋىجداندىن،
ئامىنەلەر تەلمۇرمەكتە ۋەتەنگە ...

1969-يىل ئاپرىل.

دەريا شاقىرايدۇ قاراڭغۇلۇقتا...

دەريا شاقىرايدۇ قاراڭغۇلۇقتا،
نالە ۋە غەزەپ بار ئۇنىڭ ئەۋجىدە.
يۇلتۇزلار شولىسى قىلىچ بىسىدەك،
يالتىراپ تۇرىدۇ دولقۇن مەۋجىدە.
قىرغاقنىڭ مۇزلىرى ئېقىننى قىستاپ،
سوزۇلۇپ ياتىدۇ سوغۇق كىشەندەك.
ئولۇم ئۈيقۇسىدا قەبرى تەبىەت،
يەر-زىمىن توڭلىغان جانسىز بىر تەندەك.
پەقەت بۇ قاپ - قارا تۇننىڭ قوينىدا،
شۇ دەريا ئاقىدۇ ئالدىراپ ئۈيغاق.
تۇن ئارا مەن ئاڭا بولسامەن ھەمرا.
بوغۇق شاقىراشقا سالسامەن قۇلاق.
يولىنىپ دەريانىڭ ئېگىلگەن تالغا،
مەجنۇن بىر ھالەتتە سۈرىمەن خىيال.
كوزۇمگە كورۇنەر ئولۇم جىلۋىسى،
ۋە ماڭا يېقىنلاپ كېلىدۇ دەرھال.
ئويلايمەن، ئولۇمنۇ بىر قۇتقازغۇچى،
ھاياتتا جېنىڭدىن تويغىنىڭدا جاق.

ئۇ سېنىڭ بېشىڭنى سىلاپ مۇلايىم،
مېھرىۋان ئانىدەك ئاچىدۇ قۇچاق.
قارا يەر باغرىدا ياتسامەن تىنىچ،
ياز كۈنى سالقىندا ئۇخلىغان كەبى.
تۇپراقتۇر بوشۇكۈك، زاكاڭدۇر كېپەن،
ياتسامەن بوۋاقتەك بىغەم ۋە سەبى.
ئۇ پانا ماكاندا سېنى ھىچكىمنۇ،
قولۇڭدىن تورۇسقا ئېسىپ ئۇرمايدۇ.
بورانىڭ كوزىدەك ياۋۇز بىر كوزلەر،
خەنجەردەك قادىلىپ قاراپ تۇرمايدۇ.
ئۇ پانا ماكاندا سېنى ئادەملەر،
كۆرەشكە تارتمايدۇ بوغۇپ گېلىڭدىن.
ئەسرلەر قان سىڭمپ قىزارغان زىمىن،
يەنە قىزارمايدۇ سېنىڭ قېنىڭدىن.
ئۇندا يوق قارىيىپ تۇرغان تاپانچا،
تۆگسەس سوراقلار، خورلۇق، كەمستىش.
ئۇندا يوق ئويۇڭگە باستۇرۇپ كىرىپ،
باللىرىڭ ئالدىدا باغلاپ ئەپكېتىش...
دەريا شاقىرايدۇ قاراڭغۇلۇقتا،
ئەزەلدىن ئۇ شۇنداق شاقىراپ كەلگەن.
ئۇ ئۇزاق تۇنلەرنىڭ يۇلتۇز شولىسى،
دەريادا قىلىچتەك يالتىراپ كەلگەن.
ئۇ گۈڭا تارىخنىڭ قىرغىنلىرىغا،
قان بىلەن كوز يېشى بولغان سۈلىرى.

مسالى ئوت - چوپتەك قىرقىلىپ كەلگەن،
ۋەتەننىڭ مۇنەۋۋەر ئوغۇل - قىزلىرى.
بۇ خەلق چوخچىسىپ كەلدى چوللەردە،
شاخلىرى كېسىلگەن بىر دەرەخ ئوخشاش.
زامانىڭ پالتىسى چۈشتى زەربىلىك،
هاياتىي نوتىلار كوتەرگەندە باش.
يەنىلا پالتىلار زەربىدە قالدى،
بۇ قەدىم دەرەخنىڭ ياشىنغان شېخى.
بۇگۈنكى كۈندىمۇ قىلماقتا داۋام،
ئۇ قانلىق قىرغىنلار توختىماي تېخى.
قانچىلاپ كىشىلەر قىلچە گۇناسىز،
كالتەكلەر ئاستىدا تاپشۇرماقتا جان.
ئادەملەر ئېتىلماقتا تۈركۈم - تۈركۈملەپ،
يامغۇردەك شاقىراپ توكۈلمەكتە قان.
تۈرمىگە تاشلاندى سانسىز يارانلار،
ئېپلاس كامىرلاردا ياتار قانسىراپ.
ئازغىنا ساۋادىڭ بولسا كۈپايە،
قاسساپنىڭ قولىغا چۈشسەن ياراپ.
چوڭلا بىر تۈرمىگە قالدى ئايلىنىپ،
زۇلۇم ۋە جاپانىڭ بۇ كەڭ ئولكىسى.
بوراندەك تارقىلار ئاسمان ئاستىدا،
ئوقلارنىڭ ئاۋازى، جاللات كۈلكىسى...
دەريا شاقىرايدۇ قاراڭغۇلۇقتا،
قۇدرەتلىك ياڭرايدۇ شاقىراشلىرى.

ئەقلىمنى ئويغىتار يولتۇز نۇرىنىڭ،
ئېقىندا ئۇزۇلمەي يالتىراشلىرى.
ئۇ ئوخشار قىلىچتىن چاقنىغان نۇرغا،
دولقۇنلار ئەۋجىدە ئۇنىڭ ئىسيانى.
ئۇ ماڭا ئەسلىتەر جەڭ هاياتىنى،
پىكرىمدىن تارقىلار ئولۇم تۇمانى.
باقمەن توغىنىپ ئاتقان دەريادا،
دەريادىن كورىمەن قەيسەر بىر هايات.
ئۇنىڭغا ئاقماقمۇ تەس بۇ دۇنيادا،
زىمىن كەڭ، يوللار تار، تاغلار قاتمۇ - قات.
لېكىن شۇ ئېقىشتا ئۇنىڭ هاياتى،
ئۇ ئېقىپ زىمىنغا بېغىشلايدۇ جان.
ئۇ ئاقار تۇندىمۇ، هەتتا قىشتىمۇ،
مۇزلارنىڭ تېگىدە گۈكرەپ پىنهان.
ئويلايمەن، ئىنسانمۇ ئاققان بىر دەريا
ئۇنىڭمۇ يوللىرى بولمايدۇ راۋان.
جەۋرەيۇ - جاپالار، خېپىم - خەتەرلەر،
دۇچكېلىپ تۇرىدۇ ئۇنىڭغا هامان.
بەزىدە ئوڭ كېلىپ، بەزىدە تەتۇر،
كىشىنى هەر كويغا سالىدۇ زامان.
ئىنسانىڭ ئومرىدە بولۇپ تۇرىدۇ،
كوز يېشى، خوشاللىق ئازاپ، هاياجان.
نىمىشقا فاشىزىم قۇربانى بولۇپ،
ئولۇمنى قىلمەن مۇنداق ئىختىيار؟

ياشايمەن، ياشماق قېيىن بولسىمۇ،
قەلبىمدە تېخى كوپ جەڭلەر ئىشقى بار.
ياق تېخى دەريادەك ئاقمەن مەنمۇ،
يە چولدىن چىقارمەن، ياكى بوستاندىن.
سەگمگەن بېشىمنى كوتەردىم شۇئان،
تۇتۇپ يولتۇزىنى ئىزلەپ ئاسماندىن.
نۇرلىنىپ تۇراتتى تۇن ئاسمىندا،
ئۇ ئازغان كارۋانغا يول كورسەتكۇچى.
يورۇغان كوڭلۇمنى ئالدى ئىلكىگە،
هاياتنىڭ دەريادەك جۇشقۇن بىر كۇچى.

1970 - يىل يانۋار.

يەغا قوشىغى

ئۇيۇقتىكى قان داغلىرى قارايدى،
پەيدا بولدى غەمكىن ئاخشام يولتۇزى.
تۇن چېچىنى يايدى قارا تۇتۇندەك،
چاچ رەڭگىنى ئالدى ئاسمان گۇمبىزى.
كەچكە يېقىن ئولۇپ قالدى بالىستا،
بىر ئىشچىنىڭ سەككىز ئايلىق بالىسى.
شۇ كېچىسى ئاچچىق پەريات كوتەردى،
ئۇنى تۇققان ۋە ئىمىتكەن ئانىسى.
باغرىغا چىڭ بېسىپ ئالدى ياش چوكان،
مۇزغا ئوخشاپ قېتىپ قالغان بوۋاقنى.
ئوي ئىچىدە چاقپىلەكتەك چوگىلەپ،
كوز يېشىدا يازدى مۇنداق قوشاقنى:
نىمە كۇن بۇ، بىزگە، نىمە جۇدالىق؟
يۇرەك پارەم، كوزى يورۇق يولتۇزۇم.
تاشلاپ مېنى كەتتىڭ ئەجەپ تۇيۇقسىز،
لېۋى غۇنچە، چېچى قارا قوندۇزۇم.
ياتمىدىڭمۇ تومۇر تارتىپ توققۇز ئاي،
بىر جان بولۇپ، بىر تەن بولۇپ باغرىمدا؟

هایاجانغا سالمىدىڭمۇ كۆڭلۈمنى،
تىپىرلىغان چاغلىرىڭدا قارىنمىدا؟
ئاچچىق تولغاق بىلەن كېلىپ دۇنياغا،
قويمىدىڭمۇ مېنى ئۇلۇم - كورۇمدە؟
هاياتىمغا بەرمىدىڭمۇ روشەنلىك،
يورۇپ تۇرغان گوھەر بولۇپ كوزۇمدە؟
تولۇن ئايدەك تولۇپ يېتىپ بوشۇكتە،
ئايدىن يورۇق قىلمىدىڭمۇ قەلبىمنى؟
تاڭدا چىققان كۈندەك گۈزەل تۇرلىنىپ،
كۈندىن نۇرلۇق قىلمىدىڭمۇ بەختىمنى؟
ئۇزۇن تۈنلەر ئىسكەپ مېنى پۇشۇلداپ،
ئېمىپ ئۇخلاپ ياتمىدىڭمۇ كوكسۈمدە؟
مەن ئۇيقۇسىز تۈننى ئۇلاپ تاڭلارغا،
ئەللەي ئېيتىپ چىقمىدىمۇ ئۇستۇڭدە؟
قاياپ تېشىپ تۇرمىدىمۇ بەستىمدە،
قانچە غەيرەت، قانچە دەرمان سەن بىلەن!
ئاچمىدىمۇ چىچەك خوشال قەلبىمدە،
قانچە ئارزۇ، قانچە ئارمان سەن بىلەن!
بۇگۈن ئەمدى نىمە بولدۇڭ جان قوزام،
نىمە بولدۇڭ؟ كوزلىرىڭنى ئاچساڭچۇ!
چاچلىرىمنى ئويناپ بۇدرۇق قولۇڭدا،
بوشۇگۈڭدە ئايدەك تولۇپ ياتساڭچۇ!
ئىسىت بالام، ئىسىت، ئىسىت جان قوزام،
مەن ئەقلىمدىن ئازدىم مۇنداق نىمىشقا؟

مەن نىمىشقا ئېزىپ سېنى ئەكىردىم،
ئەشۇ... ئەشۇ بالىنىستا يېتىشقا؟
دوختۇرخانا بولغان بىلەن دوختۇرلار،
بولۇپ قاپتۇ گىزەندە ۋە نوپۇزلۇق.
ئەسىلى قىلىپ سېستىرالار، ئاشپەزلەر
بولۇپ ئاپتۇ ئۇندا دوختۇر هوقۇقلۇق.
ئاق خالاتلىق بۇ ساۋاتسىز بەندىلەر،
باش ئاغرىسا دورا بېرەر قوساقتا.
مېنىنگىتىنىك ئوكۇلىنى ئۇرىدۇ،
ئىچى سۇرۇپ كېرىپ قالغان بوۋاقتا.
قان پۇرايدۇ ياتاقلاردىن گۇپۇلدەپ،
تۇشەكلەرنى يىللاپ - يىللاپ يۇيمايدۇ.
ئولۇۋاتسا قىزىلگۈلدەك باللار،
قاراپ قويۇپ رەڭگىنىمۇ بۇزمايدۇ.
شۇمۇ دوختۇر، شۇمۇ بالىنست بولامدۇ،
مۇنداق ئىشلار بولغان قايسى ئىقلىمدا؟
زوراۋانلار دوختۇر بولۇپ، دوختۇرلار —
شۇبشىبەندە قالسا تاياق - زۇلۇمدا!
كېسەللەرگە شىپا بېرەر ماهىرلار،
خارلانماقتا ئىتتى ئۇلۇق پېپەندە.
مەن بۇلارنى ئويلىمىدىم نىمىشقا،
ئەشۇ... ئەشۇ بالىنىتسقا كىرگەندە؟
ماڭا ئەلەم، ساڭا ئۇۋال ئەمەسمۇ،
سەن ئولمىدىڭ قوزام، سېنى ئولتەردى... —

بۇ قوشاقنى كۆيلەپ ئانا تۇن بويى،
ئوي ئىچىدە دەرتلىك پەريات كوتەردى.
قاڭغىر قاخشاپ زارلاپ چىقتى ياش ئانا،
بالىسىنى هوقۇش يىگەن بۇلبۇلدەك.
ئولۇك بوۋاق ئاجرالمىدى باغرىدىن،
مۇز ئىچىدە توڭلاپ قالغان بىر گۈلدەك.

1972 - يىل، ئىيۇل.

قىزنىڭ ئولۇمى

سوغۇق قىش باشلاندى هەربدەك چېقىپ،
تىيانشان شىۋىرغان ئىلكىدە قالدى.
ئۇچقان قار قاپلىدى ئاسمان-زىمىننى،
سۇزۇك كوك ۆە قۇياش بىردىن يوقالدى.
قار كومۇپ تاشلىدى ناهىيە شەهرىنى،
ئۇ مۇزلاپ شۇمشەيدى تاغنىڭ باغرىدا.
بوراندا ۆەھىمىدە قويدى هەممىنى،
قەغەزلەر تاراقلاپ تارقاتقان سادا.
چارچىغان ئادەملەر سوغۇق ئويلەردە،
قورقۇنۇچ چۈشلەرنى كورۈپ ئىگرايدۇ.
قېلىن قار كورىنەر ئاق كېپەن كەبى،
ئاچ ئىتلار تۇن بويى ئەنسىز قاۋايدۇ.
قوزغىلار كوك بويلاپ قار قۇيۇنلىرى...
دولقۇندەك تۇرۇلۇپ ياسايدۇ ئۇپقۇن.
مەكتەپتە قۇرۇلغان يېڭى تۇرمىدىن،
قوراغا ئېتىلىپ چىقتى بىر تۇتقۇن.
ئېتىلدى، قۇدۇقنىڭ بېشىغا كەلدى،
كوكرىگى دولقۇنلاپ ئالدى ئۇ نەپەس.

ئاي ئۇنىڭ يارىدار، گۈزەل يۈزىنى،
بۇلۇتلار ئىچىدىن يورۇتتى بىر پەس.
ئۇ نازۇك قىز ئىدى، چۈگۈك چاچلىرى
بۇلۇتتەك يېيىلغان يەلكىلىرىدە.
تەنىلىك باقتى ئۇ سوغۇق دۇنياغا،
كوزلىرى ئوت ئېلىپ نەپرەت ئىلكىدە.
ئارقىغا بۇرۇلۇپ قاراپ قويدى تېز،
تۇرمىدىن كورۇنگەن خىرە يورۇققا.
باھاردا توكۇلگەن بىر چېچەك كەبى،
ئاقىرىپ، ئۈزىنى ئاتتى قۇدۇققا...
جەسەتمۇ كۆرەشتىن خالى بولمىدى،
ئەتىسى مەكتەپتە ئېچىلدى يىغىن.
جەسەتكە دېۋىلەپ قارىلىق مەيدانداً،
ئادەملەر شوئارلار ياڭراتتى قىزغىن.
بۇ قىزنى كومۇشكە رۇخسەت بەرمىدى،
مەيدانى مۇستەھكەم ئىنقىلاپچىلار.
مۇزلىغان مۇردىنى ئوراپ بوريغا،
تاغلارغا ئاپىرىپ تاشلاشتى ئۇلار.
مەكتەپتە شۇ تۇنى ئۇخلىيالمىدى،
ئازاپلىق تولغىنىپ قەھرى قاراڭۇل.
پىچىرلاپ ئېلىشىپ نەۋرىسى بىلەن،
قار باسقان تاغلارغا يول ئالدى ئۇدۇل.
تۇن بىلەن يوشۇرۇپ ئەلنىڭ كوزىدىن،
قىزنىڭ جەسىدىنى بولدى ئۇ كومەك.

ئالدى ئۇ ئوزىنىڭ ئاق ماتاسىنى،
ھەم ئالدى ئاق كىگىز، جوتۇ ۋە كۆرەك.
موردىنى ئەكەلدى بوۋاي تۇن بىلەن،
شەھەرگە يېقىن بىر دوڭنىڭ ئالدىغا.
دۇنياغا سىغمىغان بەختسىز قىزنى،
ئانا يەر سىغدۇرۇپ ئالدى باغرىغا.
جاپادا قىزىلغان چوڭتۇر ئورىغا،
قۇيۇلدى قايتىدىن توڭلىغان تۇپراق.
ئۇچتى قار، قەۋرىنى تاشلىدى كومۇپ،
قاراۋۇل ئۇ جايدا ئولتۇردى ئۇزاق.
سوغۇقتىن تىترىگەن لەۋىدىن ئۇنىڭ،
ئاخىرى ئېتىلدى ئاچچىق بىر ندا:
— بىز تىرىك يۇرىمىز،
بۇلار ئولمەكتە...
بۇ قىزنىڭ گۇناسى نىمە ئەي خۇدا؟...
بۇ ئاخىر كوكاتمۇ دەسسەپ ئوتكىدەك،
شۇنچىلىك بولامدۇ ئىنسان قىممىتى؟
جىنايەت بولدىمۇ ئاخىرى كېلىپ،
بۇ قىزنىڭ غايىلىك، ئۇلۇغ مەھنىتى؟
ئۇ كەلدى ئولكىدىن تاغلىق ناھىيىگە،
مىسالى ئۇچۇم بولغان بىر قۇش بالىسى.
يىراق تاغ - دەريالار كەينىدە قالدى،
ئەل - يۇرتى، دوستلىرى، ئاتا - ئانىسى.
ئەكەلدى بۇ جايغا پەن - مەدەنىيەت،
بالىلارنى ئوقۇتتى غەمخور، تەلەپچان.

ئانده‌ك گۈيۈلدى هه‌ربىر بالغا،
قىزغىن بىر مېهنه‌تته بولدى هه‌ر قاچان،
ئاه، قانچه ياش ئىدى ۋه ساپ ئىدى ئۇ،
مسالى كوكه‌رگه‌ن باهار نمهالى.
ره‌ڭ تۇزۇپ، تاۋلىنىپ باراتتى گۈزه‌ل،
ئالما چىچىگىده‌ك ئۇنىڭ جامالى.
نۇر چېچىپ تۇراتتى ئۇنىڭ ياش ئه‌قلى،
هاياتى مه‌كته‌پنى جانلاندۇراتتى.
ئاه، قانچه شوخ ئىدى خۇلقى - مىجه‌زى،
يىغىنى كۈلكىگه ئايلاندۇراتتى...
مه‌ن ئۇنى كومدۇمۇ؟
ياق، بۇ كومگىنىم،
ه‌ربىدت، ئاقارتىش، ئه‌قىل ۋه ئىدره‌ك.
كومگىنىم هاياتنىڭ گۈزه‌للىكلىرى،
ئىنتىلىش، ئارزۇلار
ۋه ئۇتتىڭ يۈره‌ك.
ناهاتكى ئىنسانغا يات بولۇپ بۇلار،
ياۋايى هايۋانده‌ك تاغلاردا يۈرسه‌ك؟
بوريده‌ك تالاشساق،
ياكى مۇشۇكته‌ك
ئۇز بالىلىرىمزنى بوغۇپ ئولتۇرسه‌ك!...
بوۋاينىڭ نه‌ۋرىسى يىغلىدى هۆكره‌پ،
ياشلىرى توكۇلدى يېڭى قه‌ۋرىگه.
بوۋاي يىغلىمىدى، ئۇنىڭ كوز يېشى،

قار ئۈچقۇنىده‌ك قوندى قه‌لبىگه،
— يۇر، بالام كېته‌يلى، — دىدى قاراۋۇل،
بۇ ۋه‌ته‌ن بېشىغا كه‌لگه‌ن بىر ئاپه‌ت.
ئالجىغان ئوخشايمىز...
ئازدۇق ئه‌قلىدىن،
نه‌سىلله‌ر ئالدىدا قىلدۇق جىنايه‌ت!...
شۇنىڭغان ۋىژىلداپ ئۈچۈردى قارنى،
شۇنىڭغان كه‌ينىدىن بوران قوزغالدى.
تىمانشان بويلىرى
— بۇ قه‌دىم يۇرتلار
ئون يىللاپ شۇ سوغۇق قىش ئارا قالدى.
قار كومۈپ تاشلىدى ماكار يوللارنى،
تېيىلغاق بوپ قالدى توڭلاپ هه‌مه ياق.
قېرىلار مۆكچىيىپ تاياقتا چۈشتى،
ياشلارنىڭ چاچلىرى ئاقاردى ئاپپاق.
بوۋاق تۇغۇلغانده‌ك ئاچچىق تولغاقتا،
دۇنياغا كوز ئاچتى ئاخىرى باهار.
هاياتنىڭ ئاپتۇى چاقنىدى يه‌نه،
تاغلاردا، دوڭله‌رده ئېرىپ پۈتتى قار.
قىزنىڭ جه‌سىدىنىڭ ئىز - دېرىگىنى
بوۋاينىڭ نه‌ۋرىسى ئېيتتى هه‌ممىگه.
ئۇ باشلاپ ئه‌كه‌لدى ساۋاقداشلارنى،
دوڭدىكى به‌لگىمىز، يېتىم قه‌ۋرىگه.

قىز مەڭگۈ ئۈيقۇدا ياتقان شۇ جايدا،
ئېچىلىپ تۇراتتى گۈلله‌ر شوخ، ئاپپاق.
بۇ گۈلله‌ر يۈلتۈزده‌ك كۆلۈپ تۇراتتى،
ئۇيغانغان دۇنياغا نۇر چېچىپ پارلاق.
بۇ گۈلله‌ر تاپقاندى مەڭگۈلۈك ماكان،
بىر مەسۇم قۇربانىنك يېشىل قەۋرىده.
بۇ ئولمەس گۈلله‌ر دۇر،
يىلتىزى قىزىنىك
ئولمىگەن ئىستەكلە‌ر يانغان قەلبىده.

1970 — 1979 . يىللار

ئۇيغىنىش

ئىللىپ ئۇزاق توڭلىغان زېمىن،
ئۇيغانماقتا ئۇيقۇدىن جاھان.
كۆلگه‌ن كوزده‌ك چاقنايدۇ ئۆياش،
ئۇيغىنىشتا كورۇپ ھاياجان.
ئۇيغانماقتا مۇز باسقان تاغلار،
قاپتاللارنى ئېرىتتى ئاپتاپ.
روشه‌ن بولۇپ يۈكسه‌ك چوققىلار،
كوك ئاسماندا كورۈندى چاقناپ.
قاغجىرىغان دەريا ئۇيغاندى،
ئۇلۇق ئېقىن ئاقار ئۇيناقلاپ.
ئاقتى سۇيى كەڭ ۋادىلارغا،
ئوسته‌كلە‌رنى، سايلارنى قاپلاپ.
بوستانلاردا بولدى ئۇيغىنىش،
چىقارماقتا دەرەخ يوپۇرماق.
ئېتىزلاردا ئۈندى مايسىلار،
يېشىل، يارقىن، يۇمران ۋە ئۇماق.
مۇزلاپ ياتقان چوللە‌ر ئۇيغاندى،
ئىسمىن تاپتى قىش بوراندىرى.

قاخلانماقتا قۇياش نۇرىغا،
دولقۇن - دولقۇن قۇم بارخانلىرى.
كوكەرمەكتە چول ئوتلاقلىرى،
يېيىپ ئەركىن كېيىككە ئىتەك.
شورتاڭلاردا ئۇندى يانتاقلار،
ۋە يۇلغۇندا تۇغۇلدى چىچەك.
قورقۇنۇچلۇق جويلۇپ، ئەندىكىپ،
چۈشىگىدە ئويغاندى دىلبەر.
تۇمانلاشقان چاچلىرى ئۇنىڭ،
يۈزلىرىدە مۇنچاق - مۇنچاق تەر.
قارا چۈشلەر ھالسىز ئۇيقۇدا،
ياماق قىلدى ئۇنىڭ ھالىنى.
باغلاپ كەتمىش - ئۇنىڭ چۈشىدە،
ئوتتەك يېنىپ سۆيگەن يارىنى.
ياشلىغىدىن، مۇھەببىتىدىن،
زورلۇق بىلەن قىلغانمىش جۇدا.
ئۇ تەمتىرەپ يۈردى لەيلىدەك،
زۇلمەت باسقان تۇن سەھراسىدا.
ئىزلەپ ھەريان ۋاپادارىنى،
كېزىپ چىقتى قەۋرىستانلاردا.
تەقىپ قىلدى ئۇنى جىنلارنىڭ
چۈقانىدىن ياڭرىغان سادا.
كېزىپ يۈردى بولۇپ سەرگەردان،
قوللىرىدا پاناسىز بوۋاق.

بوۋاق يىغلار، ئۇمۇ يىغلايدۇ،
ياشلىق كوزى مىسالى بۇلاق.
ئۇ ئويغاندى ئەنسىز ئۈيقۇدىن،
بالقىغاندا تاڭ نۇرى پارلاق.
كوز ئالدىدا تۇراتتى يارى،
يۈزىدە تاتۇق، چىكىسىدە ئاق ...
بوشۇگىدە ئاچچىق چىقىراپ،
ئۈيقۇسىدىن ئويغاندى بوۋاق.
ئۇ بېشىنى بۇراپ ھەرياقا،
ئانا كوكسىنى ئىزلىدى ئويغاق.
قارا باستى شۇ بوۋاقنىمۇ،
غايىپ بولغان ئىمىش بەزلەشلەر.
غايىپ بولغان ئىمىش ئانىسى،
ئېمىتىشلەر ۋە ئەللەيلەشلەر.
مۇدھىش روھلار قىلىپ بىرام،
ئېلىشتى شۇ كىچىك جان بىلەن.
ياۋۇز موماي ئىڭىشىپ ئاڭا،
ئېمىتمەكچى بولدى قان بىلەن...
يىغىسىنى ئاڭلاپ بوۋاقنىڭ
ئانا كوكرەك سالدى ئالدىراپ.
ئەمدى بوۋاق بۇقۇلداپ، ئۇنىڭ —
كوزلىرىگە يالۋۇرۇپ قاراپ.
قورقما ئەمدى ئىنسان بالىسى،
سەن ئويغاندىڭ يېڭى كۈن بىلەن.

قان ئەمگۈزمەكچى بولغانلار سائا،
قالدى غايىپ بولغان تۇن بىلەن!
يامان چۈشلەر ئەنسىز ئۇيقۇدا،
بەكمۇ ئۇزاق قىينىدى مېنى.
ئوتلىرىنى كوردۇم دوزاخنىڭ،
كوردۇم قانىنىڭ دولقۇنلىرىنى.
دەسسەپ ئالدى غايەت چوڭ دۈشە،
مېنى يوقلۇق پۇتلىرى بىلەن.
يەر ۋە كوكنى قىلدى قىپ-قىزىل،
چاچقان قان ۋە ئوتلىرى بىلەن.
مەن ئويغاندىم، دۈشە يوقالغان،
پەقەت كۈلۈپ تۇراتتى قۇياش.
يەنە ئالدىمدا ئېچىلدى ھايات،
يېراق كارۋان يولىغا ئوخشاش.
كوزلىرىمگە كورۈندى مېنىڭ،
بوستانلار ۋە چول-باياۋانلار.
قۇۋناق ئوتەڭ، پارلاق مەنزىللەر،
چىغىر يوللار، يۈكسەك داۋانلار.
ئۇ يوللاردا مېھنەت ۋە جاپا،
ھايات زۇۋقى، ياشاش شاتلىغى.
ئۇ يوللاردا تەشۋىش ۋە ئارام،
بوستان پەيزى، چول ئاۋاتلىغى.
ئۇ يوللارغا باقتىم، قەلبىمدە —

پەيدا بولدى قىزغىن ئىنتىلىش.
خىتاپ قىلدىم خوشالىق بىلەن:
ئاھ، سەن دۇنيا،
ئاھ، سەن ئويغىنىش!...

1980 - يىل ئىيۇن، كورلا.

ئۇمىت توغرىلىق ناخشا

تىرىكلىكتە ئۇمىت بولىدۇ،
ئۇمىت — يانغان نۇرى ھاياتنىڭ.
ئۇمىت بىلەن يورۇق بولىدۇ،
ئەگىرى - توقاي يولى ھاياتنىڭ.
قۇشلار ئەركىن ئۇچۇپ يۈرىدۇ،
يەڭگىل قانات قېقىپ ھاۋادا.
بوستانلارنى ئاۋات قىلىدۇ،
كۈيلەپ ھەر خىل نەغمە - ناۋادا.
غەيرەت بىلەن ئوزۇق ئىزلەيدۇ،
دالىلاردا پەرۋانە بولۇپ.
باللىرىنى قىلىدۇ پەرۋىش،
دەرەخلەردە ئۇۋىلار قۇرۇپ.
سوغۇق چۈشۈپ قىش يېقىنلاشسا،
ئۇچۇپ كېتەر ئۇلار يىراققا.
ئۇچۇپ كېتەر ھاياتلىق ئىزلەپ،
ياز قۇياشى پارلىغان ياققا.
ئۇلار يەنە ئۇچۇپ كېلىدۇ،
باھار تېڭى ئاتقاندا بالقىپ.

ئۇچار ئۇلار ئۇزاقتىن - ئۇزاق،
دېڭىزلاردىن، تاغلاردىن ھالقىپ.
مەن قۇشلاردا كۆرمەن شۇنداق،
ئۇرغۇپ تۇرغان ياشاش ئۇمىدى.
يورۇق ئاسمان كەڭلىكلەردە،
پەرۋاز قىلىش، سايراش ئۇمىدى.
چۈمۈلىنى كۆردۈم، يۈرىدۇ،
ئۇزىدىن چوڭ ئۇزۇقنى سۆرەپ.
توساپ ئالسا چالمىلار يۇلىنى،
كېتەلمەيدۇ ئۇنى چوگىلەپ.
ئامال قىلىپ سۆرەپ چىقىدۇ،
زېرىكمەيدۇ بۇ ئېغىر ئىشتىن.
بۇ مېھنەتتە ئۇنىڭ ئۈمىدى،
ئۇزۇق توپلاپ ئۇۋىمەكچى ئىشتىن.
تام تۈۋىدە گۈللەپ تۇرىدۇ،
ئۇمىت بىلەن ھەتتا يوگۈمەچ.
ئۇ ئوسىدۇ ھەرىان پىلەكلەپ،
يورۇقلۇقنى، قۇياشنى كۆرگەچ.
چۈشكەن يەردە ئۇنەر ئۇرۇغى،
بىخ سۈرىدۇ نۇرغا ئىنتىلىپ.
قارىساڭ ئۇ يۈمشاق بىر گىيا،
ئەمما تاشنى چىقىدۇ يېرىپ.
كوكلەپ غېرىپ قەۋرىستاندىمۇ،
قەۋرىلەردە ئاچىدۇ چىچەك.

تەتۈرەپ تۇرۇدۇ ئۇنىڭ چېچىڭى،
ئاپپاق، نۇرلۇق، گۈزەل، كۆلگۈنچەك.
ئۇمىت بىلەن ياشايدۇ ئىنسان،
ئىنسان دۇنيادا ئالى مەخلۇقات.
ئالەم ئاڭا بولار قاراڭغۇ،
ئۇمىتسىزلىك يايغاندا قانات.
ئۇمىتسىزلىكتىن كۆرسەن بەزەن،
دەريالاردا ئاققان قىزلارنى.
ۋە ۋاقىتسىز ئۆلگەن يىگىتتە،
سىرتماقتىن قالغان ئىزلارنى.
ئاچ بالىلىرى تۇرسا تەتۈرەپ،
كىيىملىرى يېلىڭ ۋە جۇلجۇل؛
قېرىلىرى قالغاندا ئۇياۋپ،
كىمپەنلىككە تاپالمىسا پۇل؛
شۇندا باققىن ئاتا كۆزىگە،
ئۇ دۇنياغا قانداق قارايدۇ؟
ئۇنىڭ كۆزى قوچاقلىگىدەك،
سوغۇق، نۇرسىز ۋە مىدىرلايدۇ.
ئوتتى تالاي ئۇمىتسىز يىللار،
ئورۇن ئېلىپ تارىخىمىزدىن.
قۇتراپ زامان زوراۋانلىرى،
تارتىۋالدى ئۇمىتنى بىزدىن.
ئۇ يىللاردا كورگىنىم مېنىڭ،
مېڭىپ يۇرگەن جانلىق ئەرۋاھلار.

تىرىك تۇرۇپ ئولگەنلەر بىلەن،
تولغان ئىدى بۇندا ھەر ياقلار.
قاپلاپ ئالغان ھاياتىمىزنى،
چىركو سۇرى، قامچا، ئىبادەت.
تاشلىشاتتى دوزاخ ئوتىغا،
ئېغىز ئېچىپ قىلساڭ شىكايەت...
بۇگۈن يەنە كوردۇم ئۇمىتنى،
ۋەتىنىمدە، ۋەتەنداشلاردا.
كوردۇم ئۇنى يۇلتۇزدەك يېنىپ،
كۆلگەن كوزدە، شات قاراشلاردا.
كوردۇم ئۇنى مېھنەت ئەھلىنىڭ
كۆلكىسىدە، چاقچاقلىرىدا.
يىگىتلەرنىڭ چەبدەس قەدىمى،
ۋە قىزلارنىڭ قوشاقلىرىدا.
ھايات ئىشقى يەنە كۈچ تاپتى،
ئۇمىت بىلەن يورۇدى دۇنيا.
ئۇمىت بىلەن ئۆچتى ھاشارەت،
ئۇمىت بىلەن ياشنىدى گىيا.
ھەتتا تاغدا قىشلىق ئوچەكتىن،
ئۇمىت بىلەن تىرىلدى ھايۋان.
تارتىپ تۇرار ئۇنى ئوزىگە،
قاتىۋ - قات تاغ، بىپايان ئورمان.
شۇدەم ئۇنىڭ ئوروق جىسمىدا،
تىرىكچىلىك، ئۇۋلاش ئۇمىدى.

جىرالاردا قۇيۇندەك چېچىپ،
ئولجىسىنى قوغلاش ئۈمىدى ...

× ×

تىرىكلىكتە ئۈمىت بولىدۇ،
ئۈمىت — يانغان نۇرى ھاياتنىڭ.
ئۈمىت بىلەن يورۇق بولىدۇ،
ئەگىرى - توقاي يولى ھاياتنىڭ.

1980 - يىل ئىيۇن، كورلا.

كوك يانتاق چېچەكلەپتۇ ...

چېچەكلەپتۇ قىردا كوك يانتاق،
غۇلاچ تاشلاپ، ئوسۇپ باراخسان.
قىزارتىپتۇ زېمىن يۈزىنى،
قىزارغاندەك تاك بىلەن ئاسمان.
كوك تىكەنلەر گويا نەيزىدەك،
چېچەكلەرنى تۇرىدۇ ئاسراپ.
بۇ چېچەكلەر يالقۇن رەڭگىدە،
تاۋلىنىدۇ يېنىپ ۋە پارلاپ.
گۈل - گىيانىڭ ئومرى بەك قىسقا،
چېچەك پەسلى بۇلار ياشلىغى.
كوك يانتاقنىڭ خىسلىتى باشقا،
چېچەكلىمەس ئۇ ياشلىق چېغى.
باغ - ۋارانلار چېچەكلىگەندە،
كوكەرمەيدۇ ئۇ تېخى تولۇق.
ئەتىيازنىڭ جۇدۇنلىرىدا،
قاتتىق يەردىن ئىزلەيدۇ ئوزۇق.
ئالالمايدۇ باھاردىن ئورۇن،
باشقىلاردەك ئەتىۋا بولۇپ.

ئۇنى كورسه تېخى ئادەملەر،
باغلىرىدىن تاشلايدۇ يۇلۇپ.
ئۇ ۋايىغا يېتىدۇ پەقەت،
ھارارەتلىك يانغاندا قۇياش.
تومۇز كېلىپ، تاش قىزىغاندا،
چىچەكلەيدۇ سايلاردا تۇتاش.
يات كورمەيدۇ ئۇنى تەبىەت،
ئۇنىڭغۇ ئۇز خېرىدارى بار.
كورەر كۇنى، ئوسەر تۇپرىغى،
ھەمرالىرى ۋە دىلدارى بار.
شىرنە ئىزلەپ چىچەك ھەرسى،
كېتەلمەيدۇ ئۇنىڭ يېنىدىن.
چىرمىشىپتۇ يېشىل يوگۇمەچ،
قورقماي سانسىز تىكەنلىرىدىن.
كېپىنەكلەر كېلىپ باغلاردىن،
چىچىگىنى ماكان ئېتىدۇ.
مېھرى بىلەن يورۇتسا قۇياش،
تاغ شامىلى سۇيۇپ ئوتىدۇ.
يېتىشىدۇ نەسىل ئۇرۇغى،
شاخلىرىدا قىزارغان گۇلدەك.
خۇش كورىدۇ ئۇنى توگىلەر،
كارۋان تارتىپ ماڭغاندا چولدەك.
كوك يانتاقتا قارىسام مەنمۇ،
قوزغىلىدۇ كوڭلۇمدە خىيال.

ئوتكەن ئومرۇم ئاشۇ يانتاقتا،
سۇرەت بولۇپ كورىنەر دەرھال.
چىچەكلىمەي ئوتتى ياشلىغىم،
كەلدى ئەمدى ئومرۇمنىڭ يازى.
چىچەكلەيمەن مەنمۇ يانتاقتەك،
ۋە خەلقىنى قىلىمەن رازى.

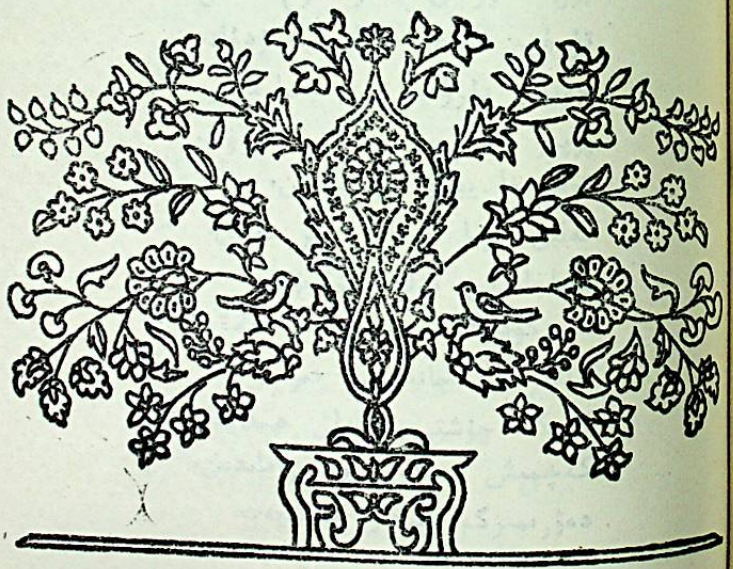
1980 - يىل ئىيۇن، كورلا.

چەچەك جۇدۇنى

قاراڭغۇلۇق قۇچاق ئاچتى تاغلارغا،
ئەتراپ تامام قالدى مەخمەل كېچىدە.
تىنىك چوققىلار ئاسمان ئارا قاريىپ،
غايىپ بولدى تۇن تۇمانى ئىچىدە.
يازنىڭ سالقىن بىر ئاخشىمى... ئوگزىدە —
ياتار ئىدىم بىغەم خۇددى بوۋاقتەك.
يېتىپ ئويغاق تۇن كوكىگە كوز تىكتىم،
خىياللىرىم مەۋج ئۇردى بۇلاقتەك.
كوز ئوگۈمدا، كوكۇچ بولۇپ تاۋلىنىپ،
سۇس يالتىراپ تۇراتتى كوك گۈمبىزى.
ئۇنىڭ ئۇزاق، چەكسىز يۇكسەكلىگىدە،
چاقنار ئىدى ساناقسىز تۇن يۇلتۇزى.
بۇ يۇلتۇزلار تۇركۈم - تۇركۈم ئېچىلىپ،
نۇر چاچاتتى گۈلدەك بىزەپ ئاسماننى.
شات ۋە گۈزەل چاقناشلىرى ئۇلارنىڭ،
قوزغاپ قويدى مەندە پىكرۇ - ئىلھامنى.
ئۇلار مېنىڭ قەلبىمدىمۇ ئېچىلىپ،
ھىسلىرىمنى دولقۇنلاتتى، قىلدى شات.

قاراپ يېتىپ خىيال سۈرۈپ كوگۈللۈك،
مەن باھارنىڭ چېچىگىنى قىلدىم ياد.
پەسلى كېلىپ ئىللىغاندا ئولكىلەر،
زىمىن گۈللەپ يېتىشىدۇ ئىستەككە.
سانسىز باغلار ئاپپاق بولۇپ ئېچىلىپ،
تولۇپ كېتەر يۇلتۇز كەبى چېچەككە.
ياسىنىدۇ ۋادىلار ۋە مەيلەر،
چېچەكلەرنىڭ يالتىرىشىدا ئاق بولۇپ.
ئاقىرىدۇ قۇياش كۈلگەن كەڭلىكلەر،
قونۇپ قالغان كەبى گويا ئاق بۇلۇت.
چېچەكلەرنىڭ يېڭى، خوشبۇي ھىدلىرى،
تولدۇرىدۇ بوستانلارنى، بىنانى.
كىم سۈيىمەيدۇ دەيسەن شۇنداق كۈنلەردە،
كۈلۈمسىرەپ تۇرغان گۈزەل دۇنيانى!
لېكىن ھامان شۇنداق چېچەك پەسلىدە،
يۇز بېرىدۇ جۇدۇن سوغۇق ۋە مۇدھىش.
يېغىن بولۇپ، گۈكىرەيدۇ شامالار،
گويا يېنىپ كەلگەن كەبى يەنە قىش.
ۋادىلارنى قاپلاپ سىلجىپ ئوتىدۇ،
كوتىرىلگەن كۈلرەڭ بۇلۇت تاغلىرى.
سوغۇق تاڭدا، يېقىن تاغلار ئۇستىدە،
يالتىرايدۇ يەنە قىشنىڭ قارلىرى.
كۈنلەر بويى ئاسمان تۇتۇلۇپ ئالىدۇ،
توپا يېغىپ تۇرىدۇ ئۇندىن كوگۈلسىز.

داستان ۇە باللادىلار

قۇياش بولسا گويا دۇگدلەك ئەينەكتەك،
خىرەلىشىپ تۇرىدۇ سوغۇق ۋە نۇرسىز.
ئىزغىرىندا توكۇپ - تىترەپ كىشىلەر،
ئورۇلىدۇ قىشلىق كىيىم - كېچەككە.
كوپ تالاپەت يەتكۈزىدۇ بۇ جۇدۇن،
باغلاردىكى ئېچىلىپ بولغان چىچەككە.
بۇ چىچەكلەر ئۇششۇپ، چۈشۈپ بەرگىدىن،
هول - يېغىندا چاپلىشىدۇ پاتقاقتا.
تۇغۇلۇپلا ئولۇپ قالغان بوۋاقتەك،
ئولۇپ كېتىدۇ قەدەم قويماي هاياتتا.
ئادەملەردە پەيدا قىلىدۇ ئېچىنىش،
كۆلۈپ تۇرغان چىچەكلەرنىڭ قىرىلىشى.
لېكىن نابۇت قىلالمايدۇ هەممىنى،
قىسقا جۇدۇن، قىشنىڭ ئاجىز تىرىلىشى.
نۇرغۇن چىچەك يەنە ياشاپ قالىدۇ،
بوي بەرمەيدۇ سوغۇق جۇدۇن كۈنىگە.
يەنە ئىللىق باهارغا ئېرىشىپ،
ئاستا - ئاستا ئايلىنىدۇ مېۋىگە.....
ئاھ يۇلتۇزلار...

يۇلتۇز ماڭا چىچەكنى،
چىچەك، چىچەك جۇدۇنىنى ئەسلەتتى.
باهار غالىپ، جۇدۇن بولسا ئوتكۈنچى...
دەپ ئويلىدىم... ئويلار مېنى شات ئەتتى.

1980 - يىل ئىيۇل، كورلا.

گ-ۇدۇك

جاراڭلايدۇ قەھرىتان سوغۇق،
قار يېپىنىپ ئۇخلايدۇ كېچە.
ئويدىن چىقىپ كوچىغا بوۋاي،
تۇرۇپ قالدى بىر ھازاغىچە.
يۇز - كوزىنى يالار سوغ شامال،
تۇرۇپ قالدى ھامان بەخۇدۇك.
چۈنكى بۇزۇپ تۇن جىملىغىنى،
پويىز ھە دەپ چالاتتى گۇدۇك.
تومۇرىغا يۇگۇردى يالقۇن،
قەلبى گويا ئوتلۇق بىر بۇلاق.
ھاياجاندىن كۆلۈپ ۋۇجۇدى،
شۇ گۇدۇككە سالدى ئۇ قۇلاق.
خاتىرىسى جانلىنىپ بىردىن،
ئەسكە چۈشتى مۇنداق ھىكايەت:
كەچمىش يىللار، كونا زاماندىن،
دەۋرىمىزگە ئېيتقان شىكايەت.

× ×

ئۇزۇن يوللار، تۇگىمەس يوللار،
ئۇلار كېلەر چەكسىز شەرقتىن.

ئاتلاپ ئوتوپ تاغۇ - دەريالار،
قانچە سەھرا، قانچە ئېرىقتىن.
چوڭ سودىگەر — كارۋان باشلىغى،
توختىماستىن قاتنار كۈلىغا.

ھەر قېتىمدا قانچىلاپ جەسەت،
قالار ئىدى كارۋان يولىدا.
قۇملار كومۇپ، شامالار يۇيۇپ،
كومۇمەستىن ئاقسار سوڭەك.

ھەر قەدەمدە يالىڭاچ ئولۇك،
دەھشەت بىلەن ئېچىلغان ئىڭەك.
بۇ سەپەرگە چىدار توگىلەر،
توختىمايدۇ تومۇر قوڭغۇراق.

قوڭغۇراقنىڭ مۇڭلۇق ساداسى،
سەھرالاردا تارقىلار يىراق...
ياش بولسىمۇ كارۋانچى ئىدى،
بۇرۇتلىرى ئەمدى خەت تارتقان.

ياش قارىغايدەك قامەتلىك ئىدى،
خوجايىنى شۇڭا ياراتقان.
ئاي، يۇلتۇزلار چاقنىغان بىر تۈن،
كارۋان چولدە مېڭىپ كېلەتتى.

ئېغىر چامداپ ماڭغان توگىلەر،
تاۋار - دۇردۇن تېڭىپ كېلەتتى...
جانسىز تۇنگە سىرلىق تۇس بېرىپ،

جاراڭلايتتى مۇڭلۇق قوڭغۇراق.
تېتىك بولاي دېسىمۇ قانچە،
ئۇيقۇ بېسىپ كېلەتتى بىراق.
ئوڭى بىلەن چۈشى ئارىلاش،
ئولتۇراتتى ئاران ئىگەردە.
قېنىپ - قېنىپ ئېچىسەمدىم شۇدەم،
سۇ بولسىدى! — دەيتتى، — ئەگەردە!
كوز ئوڭىدا كورۈنەتتى سۇ،
شاقىرىغان سۈزۈك دەريالار.
ھەم ئاجايىپ سايە - سالقىن باغ،
سايراۋاتقان بۇلبۇل گويالار...
ئۇ يۇرەكمش گۈللەر ئېچىدە،
بار تەبەسسۇم ئېتەكمش شەيدا.
مانا بىردىن قاقاقلاپ كۈلۈپ،
ئۇماق يارى بوپقالدى پەيدا.
ئۇ سۇنارمش چىنىدە لىق سۇ:
— ئېچكىن جېنىم، ئېچكىن بىر يۇتۇم.
قوللىرىنى ئۇزاتتى يىگىت،
كوزلىرىگە تەگدى سوغاق قۇم.

× ×

ئويغانغاندا ئەنسىز ئۇيقۇدىن
كوزى چۈشتى دەسلەپ قۇياشقا.

جانسز گوبی، جانسز بىر سەھرا،
چول ئىسسىغى ئۇرۇلار باشقا.
قىينىغاندا يەنە تەشنالىق،
پىكرى ئىزىغا چۈشكەندە پەقەت،
يوغان - يوغان ئېچىلدى كوزى،
ئايان بولدى ئاچچىق ھەقىقەت.
ئۇيقۇلۇقتا يىقىلىپ قالغان،
سودىگەر ئۇنى تاشلاپ كېتىپتۇ.
يارنى قۇچتى دىگەن قوللىرى،
سوغۇق قۇمنى قۇچۇپ يېتىپتۇ.
ئەتراپىغا باقتى چارىسىز،
پارقىرىدى ئاقارغان سوغدەك.
ياتار قانچە يالىڭاچ ئولۇك،
دەھشەت بىلەن ئېچىلغان ئىگىدەك.
تىترەپ كەتتى، كوزىنى يۇمدى،
كىرپىگىدىن تامچىلدى ياش.
ھۇشسىزلىنىپ قالدى ئولتۇرۇپ،
ئوگى - چۈشى بولدى ئارىلاش.

× ×

ھالسىز تەندە جانلىنىپ ھايات
تەشۋىشلىنىپ ئاچتى كوزىنى.
بۇ نىمە ئىش، قانداق موجىزە؟

بىر توگىدە كوردى ئۆزىنى.
ئۇنى مەھكەم قۇچاقلىۋالغان،
ئارقىسىغا مىنگەشكەن بىرو.
ئارقىسىغا بۇرۇلدى، كوردى:
يۈز - كوزىنى باسقان "ئاق قىرو"،
چاچلىرىمۇ ئاپپاق بىر بوۋاي،
ئاڭا قاراپ كۈلۈپ تۇراتتى،
ساقلىغا تامچىلايتتى ياش.
شۇنىڭدىن تىترەك ئۈن بىلەن:
— تىرىلدىڭمۇ، جېنىم قېرىنداش؟
بىزنىڭ كارۋان كورۈپ قالمىسا،
شۇ چوللەردە قېلىپ كېتەتتىڭ!
بىر چىنە سۇ ئۈمىدىنى ھەم،
ئۇ دۇنياغا ئېلىپ كېتەتتىڭ!...

× ×

قانچە ئېغىر، قانچىلىك ئاچچىق —
خاتىرە بۇ، ئاھ جېنىم ئاتا.
گۈدۈك تەكرار ياڭرىسا مەغرۇر،
كوزلىرىڭدىن ياش تامار ھەتتا.
ئاشۇ گۈدۈك قېرى قەلبىڭنىڭ —
ئارزۇسىنى ياشارتىپ كەلگەن.
ئاشۇ گۈدۈك ئوتۇپ چوللەردىن،

كۆتكىنىڭنى بوگۈن ئەكەلگەن.
يول ئازاۋى — گور ئازاۋى دەپ،
ئەمدى ئەندىش قىلمايسەن يولدا.
شەرەپ تاپسۇن، شان تاپسۇن دەيسەن،
قۇم - چوللەرنى جانلاتقان قولغا.
تۇن قوينىدا قېپقالدىڭ ئۇزاق
ئاشىق يىگىت يارغا باققاندەك.
سەزمەيسەن ھىچ قاتتىق سوغۇقنى
يان - يېنىڭدا باھار ياتقاندەك.
تۇن قوينىدا ياڭرىغان گۈدۈك،
سوغۇق زۇلمەت باغرىنى يارار.
ئۇنتۇدۇڭسەن ئويغە كىرىشنى
ئاھ، گۈدۈك، دەپ پەچمرلاپ تەكرار.
تومۇرۇڭدا يۈگۈرەر يالقۇن،
يۈرىگىڭ گويا ئوتلۇق بىر بۇلاق.
ھاياجاندىن سىلكىنىپ قەلبىڭ،
شۇ گۈدۈككە سالسەن قۇلاق...

1963 - يىل ئوكتەبىر، ئۇرۇمچى.

گۈلدۇرماما

ئۇستىمىزدە سايرايدۇ كاناي،
دولقۇنلايدۇ بىر مۇقەددەس مارش.
تومۇرلاردا ئاقار ھاياجان،
كوزلىرىمىزدە بۇركۈتتەك قاراش...
شەرقىنىڭ كۈچ - قۇدرىتىدىن
شاتلىنىمىز، تاپمىز ئارام،
ئۇلۇغ مارش①نىڭ ياڭراق ساداسى
قەلبىمىزدە ئەتمەكتە داۋام:
"قوزغال، ئاچ ھەم يالىڭاچ قوللار،
قوزغال، پۈتكۈل خارلانغان ئىنسان!"
دەيدۇ ئۇستاز: خىيالىمدىدۇر
كەچمىش ئومۇر — كېلىچەك غايە،
ئولتۇرايلى، قېنى، بىر نەپەس،
شۇ توغرىلىق سوزلەي ھىكايە.

× ×

ئوزى نامرات، قەلبى ئويغاقلار

① ئىنتېرناتسونال مارشى.

تىغ كوتەردۇق كونا دۇنياغا،
قىزىل لېنتا باغلىدۇق مەھكەم،
سلتىق بىلەن نەيزە، ئوق - ياغا.
تىزما تاغلار...
ياپ - يېشىل تاغلار
ئېغىر جەڭدە ياردىار بولغان.
قان ئاقىدۇ ئورمانلار ئارا،
كېچىلەردە يورۇيدۇ گۈلخان.
تەڭسىز جەڭلەر باشلاندى، ئىنسان،
بۇ تاغلارنى قاپلىدى بۇلۇت.
يوپۇرۇلدى بىزگە دۈشمەنلەر،
ئۈششۈك يېگەن ھەربىدەك بولۇپ.
دۈشمەنلەرنىڭ ئىككى تۈەن كۈچى
قورشۇالدى بىزنى چوققىدا،
يېگىرمىدىن ئارتۇق كىشىدۇق،
جەڭگە كىرىدۇق جان ئەيلەپ پىدا.
قوغدار ئىدى قىزىل بازىنى،
بىزنىڭ قالمىش يولداشلىرىمىز.
يېگىرمىدىن ئارتۇق پارتىزان،
مەھكەم تۇرىدۇق جەڭدە ھەممىمىز.
ئەتراپلارغا ئوت قويدى دۈشمەن،
ئەجەل ھىدى تۇتتى پەلەكنى.
غەزەپ - نەپرەت گويا ئوت بولۇپ،
يالقۇنلاتتى قىزىل يۈرەكنى.

تار قورشاۋنى تارايتماقتا ئوت،
ئوت يالقۇنى ئوراپ بىزنىمۇ،
ۋە تۇتىشىپ كېتىممىزگىمۇ،
بەرمەي قويدى جەڭ قولايلىنى،
ئىنتىلەتتۇق جەڭگە كىرىشكە.
ئوت ئىچىدە تىك تۇرۇپ، ئاخىر،
قارشى تۇردۇق كويۇپ ئولۇشكە.
ياشاش كېرەك بۇيۇك غايىمىز،
شەرىپىمىز - شانىمىز ئۈچۈن!
ياشاش كېرەك كېلىچەك ئەۋلات،
دوستلىرىمىز، يارىمىز ئۈچۈن!
ئولۇش كېرەك بولسا ئەگەردە،
بىز ئولەيلى جەڭدە مەردانە.
كويۇپ تۇگەر بەلكى جىسمىمىز،
ۋە روھىمىز ياشايدۇ يەنە!
يېگىرمە دوست، يېگىرمە يولداش
ياڭراتتۇق بىز تەنتەنىلىك مارش:
"قوزغال، ئاچ ھەم يالىڭاچ قۇللار،
قوزغال، پۈتكۈل خارلانغان ئىنسان!"
شۇ ناخشىمىز تىترىتىۋەتتى،
بۇلۇت باسقان كونا دۇنيانى.
ئاۋازىمىز گۈلدۇرماما
ئايلاندى ۋە تۇتتى ھاۋانى.
تەبەتنىڭ چاقماقى ئەمەس،

بۇلۇتلارنى كەسكۈچى شولا.
قانلىرىمىز ئوتقا چېچىلدى،
چاقماق بولۇپ چاقىندى قانلار.
بىز ياڭراتقۇق قۇدرەتلىك مارش،
دۇشمەن پەستە ۋاقىرايدۇ دات.
قوشۇنىمىز كەلدى يارەمگە،
گويا قېقىپ بۇركۈتتەك قانات.
هايات قالدۇق، لېكىن يارىدار —
بولدۇق، تەندىن بۇخسۇيدۇ توتۇن.
ناخشا بىلەن نەپەس ئالىدۇ،
ۋۇجۇدىمىز — قەلبىمىز پۇتۇن:
"ئىنتېرناتسونال
چوقۇم ئاشىدۇ ئەمەلگە!"
تەكرارلىدى يەرۇ ۋە ئاسمان،
ياڭراپ كەتتى قۇدرەتلىك خور.
گۈلدۇرماما ياڭرىدى كوكتە،
ۋە ئۇپۇقنى يۇيدى قىزىل نۇر.

× ×

ئوتتۇز بەش يىل ئوتتى، بۇ ناخشا
ياڭراپ كېلەر ئېلىمىزدە هامان.
سابىق نامرات يالىڭاچ قوللار،
ياراتماقتا گۈزەل بىر جاهان.

ئوتتۇز بەش يىل چىقمىدىم جەڭدىن،
بۇ ناخشىغا هاياتىم يولداش.
هەر ئاكلىسام كوزۇمدە چاقنار،
يالقۇنلۇق ئوت، جەڭگىۋار قاراش.
تارمار قىلىپ كونا دۇنيانى،
قەدىم ئەلنى يورۇتتى قۇياش.
بۇ قۇياشكى، ئۇلۇغ گۈڭچىندا ئاك،
تاك ياراتتى ئەلگە بولۇپ باش.
ئاكلا، بۇنى سەن قىزىل ئەۋلات،
سوزلەپ بەردىم دىمەك يېڭى دەرس.
ئالدىڭدىدۇر تالاي چېلىشلار،
توسقۇنلارنى يەنچىگىن چىدەمس.
بۇ ناخشىنىڭ شانلىق روهىنى
ئەۋلادىڭغا يەتكۈز سەنمۇ هەم.
ئۇ يەتكۈزسۇن ئوز ئەۋلادىغا،
قىزىل نۇرغا پۇركەلسۇن ئالەم!

1964 - يىل ئىيۇل، ئۇرۇمچى.

گۈرۈلدەيدۇ غالىپ بورانلار

ئىنقىلاپنىڭ قاراۋۇلىمەن،
كوز ئالدىمدا ياتار كائىنات.
مېنى تۇغدى، مېنى ياراتتى،
قاينىق كۈرەش، گۈللىگەن هايات.
شولا چېچىپ بېشىم ئۈستىدە،
لەپىلدەيدۇ قىپ-قىزىل بايراق.
قەد كوتىرىپ دەسسەپ تۇرغىنىم،
قىزىل قانلار توكۈلگەن تۇپراق.
چىچەكلىگەن شانلىق ۋەتەنىڭ،
جەڭچىسىمەن پولات مىلتىقلىق.
يېشىلمەيدۇ بېلىمدىن كەمەر،
قەلبىم رېشتى ئاڭا چېتىقلىق.
مېنىڭ كوزۈم شۇڭقار كوزلىرى،
يۇمۇلمايدۇ ئۇلار هېچقاچان.
پۈرۈخ هىدى تېخى هاۋادا،
كونا دۇنيا تالاشماقتا جان.
تاشلىمىغان تېخى خەنجەرنى،
سوڭەك بىلەن ماكان قۇرغانلار.

جەڭ دۇلدۇلى كىشنەيدۇ شۇڭا،
گۈرۈلدەيدۇ غالىپ بورانلار
يوللار مۇشكۈل، مەنزىلدۇر ئۇزاق،
مىلتىقلىقىمەن چېلىش بالىسى.
مېنى جەڭگە چىللايدۇ غايە،
بورانلارنىڭ مەغرۇر ئانىسى.
قارغاي سۇپەت ۋۇجۇدۇم مېنىڭ،
كۈچكە تولغان، ۋايىغا يەتكەن.
ئەجداتلارغا بولىمەن ۋارىس،
ئەجدادىمدۇر شونى ئۇقتۇرغان.
مەن قولۇمغا مىلتىق ئالغان كۈن،
ئەجداد ئۈنى چىڭ تۇتقىن، دېدى.
ۋە ئېيتتىكى، ئۇنۇتما يېگىت،
بۇۋىلىرىڭ مىلتىقلىق ئىدى.
تىزىغچە قان كېچىپ ئۇلار،
مىلتىق بىلەن باسقانتى ئالغا.
قۇچاقلاشما جەڭلەر ئىچىدە،
يېڭى تارىخ كەلدى دۇنياغا...
ئاڭلاپ ئوستۇم كەڭ دالىلاردا،
كەتمەنلەرنىڭ گۈپۈلدىشىنى.
ئاڭلاپ ئوستۇم غالىپ قوشۇندا،
قەدەملەرنىڭ دۇپۇلدىشىنى.
يۇرۇشلەرنىڭ تەنتەنىسىدە،
شادىيانە ئۇردۇم ناغرىنى.

مانا، مىنبىڭ بولۇپ يېتىشتىم،
ئېمىپ شانلىق يىللار باغرىنى.
مەن قولۇمغا مىلتىق ئالغان كۈن،
ئاتام قوشقان ئەتلىمگە ئەقىل.
ھاياجاندىن تىترەپ ئۇنى،
شۇم ئوتمۇشتىن كەلتۈرگەن نەقىل:
ئەسته تۇتقىن قوراللىق ئوغلان،
سەن ئاتاڭنىڭ دېگەنلىرىنى.
ئەسته تۇتقىن مىلتىقىڭ بۇگۈن
كىم قولىدا ئىكەنلىگىنى.
ئوتمۇشته بايلار مىلتىقلىق ئىدى،
ئۇلار بىزنى قىرغان، چېيلىگەن.
ئوتمۇشته بەگلەر مىلتىقلىق ئىدى،
ۋە مەلىنى پايمال ئەيلىگەن.
بىزنىڭ مەله بولۇپ كەلگەنتى،
زامانلارنىڭ ئوگەي بالىسى.
ئاڭلىناتتى كۈن - تۈنى پەريات،
ۋە ھاياتنىڭ ئاچچىق نالىسى.
بىز ياشايتتۇق پاخال كەپىده،
تىترەپ قاسساپ ئوشكىسىدەك.
كېسەل قىينىپ ئىڭرايتتى ئانا،
ئانا، نان! دەپ يىغلايتتى گودەك.
مالاي ئىدۇق بوۋاڭ بىلەن مەن،
ئىشلەر ئىدۇق بەتتەر ئۆكۈزدىن.

يەلكىمىزدىن كەتمەيتتى قامچا،
ياش بىلەن قان ئاقاتتى كوزدىن.
باھار ئىدى، سېرىقتال كۈنلەر...
جىرالاردا تېخى قار يانقان.
كوكۈش مۇزدەك ئاسمانلار سۇزۇك،
قۇياش جانسىز پارقىراپ باقان.
دوغا كەلدى ئىشىگىمىزگە،
سېلىق ئۇچۇن بەگلەر ئەۋەتكەن.
قۇرۇق ئىدى مىسكىن كەپىمىز،
بارى بىسات سېلىققا كەتكەن.
تولەلمىدۇق دوغىغا تەڭگە،
سالالمىدۇق ئاڭا داستىخان.
بىزده پەقەت بار ئىدى جانلار،
قۇرۇق تېرە، ئاجىز ئۇستىخان.
دوغا ھەيدەپ ماڭدى بوۋاڭنى،
بەگلىك ھويلا، قانلىق دەرەخكە.
ئۇ كىيگەن ئاق ماتا يول بويى،
ئوخشاپ قالدى قىزغۇچ شەپەققە.
باغلاندى ۋە ئېسىلدى بوۋاي،
بەگلەر ئۈنى قىستاقتا ئالدى.
يامپىشىنى شىلدى نەيزىده،
قىزىل سوڭەك ئېچىلىپ قالدى.
تۇز سەپىشتى يەنە زالىملار،
چوچۇلىنى ياتتى قارىغا.

ئۇلار بەھۇش بوۋاڭنى ئاخىر،
تاشلاپ قويدى سۇ زىندانىغا.
جان تالاشتى بوۋاي ھەپتىلەر،
لەيلەپ قالدى سۇدا جەسىدى...
ئاھ ئۇ چاغلار ئالەم قاراڭغۇ،
يوقسۇللارغا ياشاش تەس ئىدى.
مەن جەسەتنى كورگەن قارا كۇن،
ئۇرغۇپ چىقتى يۇرىگىمدىن قان.
غەزىۋىمنى تۇتالمىدىم ھېچ،
ۋە مۇشتلىرىم كوتەردى ئىسيان.
گۇپۇلدىدى مىلتىقىمۇ لېكىن،
كوز ئالدىمدا ئايلاندى دۇنيا.
كويدى يەلكەم، يىقىلدىم يەرگە،
ھەربىلەنگەن تېرەكتەك گويا...
قەۋرىستاندىن، ئوچۇقچىلىقتىن،
مېنى تېپىپ چىقتى يارانلار.
مەن ئولمىگەن، ياق مەن ئولمىگەن،
كوتىرىلدى ھەمدەرت چۇقانلار.
تومۇرۇمدا جۇشقۇنلىغان ئوچ،
تەلپۈنەتتى ھايات بەھرىگە.
يۇلتۇز ساناپ ياتتىم كەپتە،
لەنەت ئوقۇپ زۇلۇم ئەھلىگە...
.....
ئەستە تۇتقىن قوراللىق ئوغلان،

سەن ئاتاڭنىڭ دىگەنلىرىنى.
ئەستە تۇتقىن مىلتىقىڭنى بۇگۇن،
كىم قولىدا ئىكەنلىگىنى.
قىرقىماقنى ئويلايدۇ ياۋلار،
ئەركىن يايغان قاناتىمىزنى.
قوغدىغىن سەن جەڭگىۋار پوستا،
ھورلىگىمىز، ھاياتىمىزنى!
ئاتام ئېيتقان دەستۇرنى دائىم،
تەكرارلايدۇ ماڭا ئانا يەر
مەن سادىقەمەن ئاڭا تېنىمدىن،
تاكى تىنىق توختىغان قەدەر.
ھارماي - تالماي مەشق قىلىمەن،
بۇ دەستۇردىن چەكسىز كۇچ ئالدىم.
يۇرىگىمدىن كەتمەيدۇ غەزەپ،
گويا ئوچمەس ئوت بولۇپ قالدىم.
مىلتىق تۇتقان قوللىرىم گاڭدەك،
تەن - تېنىمدە قاينار ھاياجان.
پۇتىمەس قۇۋۋەت سەزدىم ئوزىمدە،
روھىم يالقۇن، مىلتىغىمدۇر جان.
ياشىسامۇ كىچىك مەلدە،
ئاك - پىكىرىمگە دۇنيا پاتمىدۇ.
تومۇرۇمدا قاينىاپ - جۇش ئۇرۇپ،
ئەجدادىمنىڭ قېنى ئاقمىدۇ.
مەن مەشقەم چىققاندا ئورلەپ،

پەستە قالار قارلىق قىيالار.
مىلتىغىمنى ئاتقاندا بەتلەپ،
گۈم بولىدۇ ھەممە نىشانلار.
قەدىم قويسام جەزىرىلەرگە،
يوق بولىدۇ ئۇمۇ شۇئانلا.
مېنىڭ مەشقىم قوغداش ئۇچۇندۇر،
ئىنقلابنىڭ گۈل - چىچىگىنى.
مېنىڭ مەشقىم قوغداش ئۇچۇندۇر،
ئىنسانىيەت كېلىچىگىنى! ...

× ×

ئىنقلابىڭ قاراۋۇلىمەن،
كوز ئالدىمدا ياتار كائىنات.
مېنى تۇغدى، مېنى ياراتتى،
قاينىاق كۆرەش، چېلىشچان ھايات.

1964 - يىل يانۋار، ئۈرۈمچى

يىپەك يوللىرىدا يېڭى سەھىپە

I

مەن سەپەر ئۈستىدە باستىم ئۈزۈن يول،
بۇ يوللار شوھرەتلىك يىپەك يوللىرى.
بۇ يوللار ئۈستىدە چاقنايدۇ پارلاق،
قۇدرەتلىك ھاياتلىق ئۇچمەس نۇرلىرى.
بۇ ئۇزاق يوللاركى مىسالى تارىخ،
كارۋانلار ئۈزۈلمەي ئوتكەن قەدىمدىن.
مېھنەتچان بوۋىلار ئاچقان يوللار بۇ،
يىپەكنىڭ ماكانى بولغان زېمىندىن.
كېپىنەك چىچەكنى چوگىلىگەندەك،
بۇ يوللار توغرىلىق بولدى خىيالىم.
بۇ يوللار ياراتتى بىر گۈزەل قوشاق،
بۇلاقتەك جۇش ئۇرۇپ تاشتى ئىلھامىم.
ئەسرلەر سۈزۈلۈپ تاڭ ئۇپقىدەك،
كوزۈمگە كورۈندى قەدىم كارۋانلار.
ئېچىلدى يوللارنىڭ سەھىپىلىرى،
ئىز باسقان دەۋرلەر، ئوتكەن زامانلار.

II

ئېقىنلار كېلىدۇ قارلىق تاغلاردىن،
تاغلار قەد تىكلەيدۇ زېمىن ئۈستىدە.
بوستانلار دەرەختىن بولىدۇ ھاسىل،
دەرەخنىڭ يىلتىزى تۈپراق ئىلكىدە.
باشلىنىپ چاغنىدىن يېپەك يوللىرى،
غەربكە سوزۇلغان چىققان جايىدىن.
سوزۇلغان مىسالى كۆمۈش لېنتىدەك،
يېيىلىپ ژەتەننىڭ گۈزەل باغرىدىن.
خېشى كارىدورىنى بويلاپ بۇ يوللار،
ئوتتۇدۇ چىلەنشەن ژادىلىرىدىن.
كارۋانلار رەسمى قالغان جاي ئېلىپ،
دۆڭخۇاڭ شەھرىنىڭ تاش غارلىرىدىن.
قاش تېشى قورۇلدىن ئوتكەندە بۇ يول،
بىپايان قۇملۇقلار ئاچقان كەڭ قۇچاق.
تىيانشان، ئالتۇن تاغ ئىتەكلىرىدە،
يالقۇنجاپ ئوت ئالغان سانسىز تاش ئوچاق.
يوللارنىڭ ھەمراسى بولغان چوللەردە،
توغراق ۋە يۇلغۇننىڭ شىلدىرلاشلىرى.
بۇلاق كوز جەرەنلەر قالغان قارىشىپ،
ئاڭلانسا مەپىنىڭ جىرىڭلاشلىرى.
يوللارنىڭ ئۈستىدە ياپ-يېشىل بولۇپ،
جاي ئالغان تارىمنىڭ بوستانلىقلىرى.

شەھەردىن - شەھەرگە داۋام قىلىپ يول،
سوزۇلغان يىراق ۋە يات ئىقلىم سېرى.
بىر شېخى كوئېنلۇن باغرىنى بويلاپ،
تاغ ئارا يول ئالغان كەشمىر قىرىغا.
ھىندىقۇش باغرىنى يېرىپ بىر شېخى،
سوزۇلغان پېرسىيە ژادىلىرىغا.
سوزۇلغان بۇ ئۇزاق، ھاياتى يوللار،
ئىستامبۇل، باغدادتقا ژە رىمغا قەدەر.
قاينىغان سودا ژە مەھنەت ئەژجىدە،
ياشنىغان ئاۋاتلىق ئەسىر - ئەسىرلەر.

III

يۇرەكتىن تارقالغان قان تومۇرىدەك،
مەنزىللەر بويلايدۇ يېپەك يوللىرى.
يالتىراپ تۇرىدۇ ئۇندا نۇر بولۇپ،
ئالتۇن سەھىپىنىڭ ئوچمەس قۇرلىرى.
بۇ قۇرلار ئىچىدە كورۇنۇپ روشەن،
نامايان بولىدۇ قەدىمقى كارۋان.
مارجاندەك تىزىلىپ ئوتەر توگىلەر،
ئۇزاق ياۋروپاغا قاراپ يول ئالغان.
يېپەك يوللىرىنىڭ سودىگەرلىرى
يوتكىگەن ئۇ يۈكلەر رەڭمۇ-رەڭ، ئىسىل.
ئۇنىڭدا سۇجۇنىڭ دۇخاۋىلىرى،

مایسا رەڭ، هاۋا رەڭ، زەيتۇن رەڭ، قىزىل.
ئۇنىڭدا خاڭجۇنىڭ هېلىمىلىلىرى،
گۈلدۇر كوك ئاسمان ۋە ئاپپاق بۇلۇت.
كالۋاتۇن نەقىشلىك كىمخاپلىرىدا
ئەجدىها ئۇچىدۇ قاناتلىق بولۇپ.
كۇچارنىڭ هاۋا رەڭ گىلەملىرىدە،
قوش شىرلار سەكرەيدۇ يېيىپ يايلىنى.
خوتەننىڭ تاش بويۇق زىلچىلىرىدا،
كورىسەن بادامزار گۈرەل ۋادىنى.
بۇ يۇكتە ياڭاقلار، پىستە ۋە چىلان،
قەشقەرنىڭ شايىسى ۋە گۈللۈك ماتا.
يۈكلەرنىڭ ئۈستىگە بارار تېڭىلىپ،
يەكەننىڭ نەقىشدار تەمبۇرى هەتتا.
بۇ يۇكتە مۇجەسسەم توقۇمىچىنىڭ
ئەقلۇ - پاراسىتى، قول هۈنەرلىرى.
بۇ يۇكتە پارلايدۇ خۇددى يۇلتۇزدەك،
چاي تەرگەن قىزلارنىڭ ماڭلاي تەرلىرى.
بۇ يۇكتە كولالىلار تارتقان جاپالار،
سەئىدەت مۇشەققىتى، مېهنەت بەركىتى.
بۇ يۇكلەر مۇسىسى ئەمگەك ئەهلىنىڭ،
بۇ يۇكتە ۋەتەننىڭ شانۇ - شەۋكىتى.
مەنزىلگە يەتكەندە كارۋانىڭ يۈكى،
خېرىدار توپلىشىپ قىزىيدۇ بازار.
ماكىدون قىزلىرى، رىم يىگىتلىرى،

يۈگرەيدۇ ماللارغا بولۇپ ئىنتىزار.
كۇچارنىڭ هاۋا رەڭ گىلەملىرىنى
هوجرىغا ئاسىدۇ ئەرەپلەر دەرھال.
جانان پىيالىگە مەيتۇن تۇرکلەر،
بۇيۇك چىن توغرىلىق سۇرىدۇ خىيال.

IV

بۇمۇ بىر سەھىپە يول تارىخىدا:
قۇرلىرى قان ئىزى، كوز يېشى دېغى.
زۇلۇم ۋە نامراتلىق قارا بۇلۇتتەك،
بۇلۇتلار ئىچىدە ئىسيان چاقمىغى.
كەچكى كۈن نۇرىدەك قىزغۇچ شوللىلار،
يورۇتۇپ كېلىدۇ ئۇنى مىڭ يىللاپ.
غەزەپلىك، نالىلىق قۇرلىرى ئارا،
خىيالچان توختىلىپ، ئوقۇيسەن يىغلاپ.
سۇبەي ئۇپۇغدا غەمكىن نۇر چېچىپ،
يوللارنى يورۇتار زوهرە يۇلتۇزى.
باياۋان...يول ئوتكەن قۇملۇقلار ئارا،
كورۇنەر ئۇركىگەن ماراللار ئىزى.
سورىلىپ باردۇ قاتارمۇ - قاتار،
سۇرگۈنگە هەيدەلگەن سانسىز دەرتمەنلەر.
شەهەر - يېزىلاردىن توتقۇن قىلىنغان
دىخانلار، باغۋەنلەر ۋە هۈنەرۋەنلەر.

ئۇلارنى ئاپىرار قۇل دېخان قىلىپ،
ئادەمسىز بوزلارغا، خىلۋەت تاغلارغا.
بۇ قۇللار يەر ئېچىپ، ئوستەڭلەر چېپىپ،
زىرائەت ئېكىدۇ بەگلەر، خانلارغا.
ئون مىڭلاپ كىشەنلىك جاراڭ-جۇرۇڭى،
تارقىلار ھاياتسىز چوللەر باغرىدا.
باردۇ چېرىكلەر قىلىچ يالاڭلاپ،
تۇتقۇنلار سېپىنىڭ كەينى - ئالدىدا.
قۇملۇقلار ئۇستىدە قانغا مىلىنىپ،
كىمىكى جان تىكىپ كوتەرسە ئىسيان.
قالىدۇ سادا بوپ گۇلدۇرمامىدا،
ئۇ ئولۇم ئالدىدىن كوتەرگەن پىغان.....
بۇ ئۇزاق يوللاردىن ئوتەر ئۇزۇلمەي،
كوئىنلۇن، پامىرنىڭ مۇساپىرلىرى.
يۇرتىدا قالىدۇ غەمكىن تەلمۇرۇپ،
ئايالى، بالىلىرى ۋە قېرىنلىرى.
ئاچۇ - زار ئاقىدۇ تەرەپ - تەرەپكە،
ھاياتلىق كويىدا ئۇلار ئىنتىزار.
كېزىدۇ ھەر يەردە سەرسان - سەرگەردان،
كىشىلەر ئىشىگىدە بولۇپ خارۇ - زار.
ئىسسىقتىن خۇرجۇن ۋە قاپاقلىرىنى،
چوللەردىن ئوتىدۇ ئۇلار ئەلەمدە.
يالىڭاچ تاپاندىن چاچرىغان قانلار
قالىدۇ يۇلغۇندىن كورۇنگەن رەڭدە.

قان يىغلاپ دۇنيادىن ئوتەر قېرىنلار،
ئوغلىنىڭ يولىغا تەلمۇرۇپ ئۇزاق.
بالىلار ئوسىدۇ دادىنى كورمەي،
ئايالىنىڭ چېچىدا كوپمىيدۇ ئاق.
يۇرىدۇ بۇ دەۋران بەختسىزلىرى،
يۇرتىغا قايتمىغى بولۇپ خام خىيال.
جاپا ۋە مۇھتاجلىق ئىزىپ قەددىنى،
يۇزىگە قورۇقلار چۈشىدۇ تال - تال.

V

خاتىمە تاپقاندا قانلىق سەھىپە،
بۇ يوللار ئۇستىدە مەن گۇۋا ئىدىم.
يۇرتىمىز تەقدىرى تاپقاندا نىجات،
مەن تېخى كوپ كىچىك بىر بالا ئىدىم.
دادامنىڭ بوينىغا ئولتۇرۇپ ئېلىپ،
بارغانمەن قەدىمىي يوللار بويىغا.
ئۇ چاغلار يەتتە شەھەر كەمبەغەللىرى،
يول بويلاپ توپلاشقان ئەرك تويىغا.
ئاق ئۇماق ۋە يىرتىق چەكمەن ئىچىدە،
قاق سوڭەك دادىلار تۇراتتى كۇلۇپ.
ياماقلىغان بوز كوينەك كىيگەن ئانىلار،
يوللارغا باقاتتى غەمكىن تەلمۇرۇپ.
تانكىلار گۇلدۇرلەپ ئوتتى يوللاردىن،

كەڭ چوللەر ئاغرىغا زىلزىلە سېلىپ.
ئوتۇشتى سەپمۇ - سەپ خەلق قوشۇنى،
ئازاتلىق، ئەركىنلىك، سائادەت ئېلىپ.
ناغرىلار ياڭرىدى خوشال ساماغا،
سۇنايلار كۆيلىدى ئارزۇ - ئىستەكنى.
دولقۇنلۇق ناخشىلار ئورلەپ ھاۋاغا،
بەختىيار چۇقانلار تۇتتى پەلەكنى.
ئېسىمدىن چىقمايدۇ شۇ ئۇچرىشىشتا،
شاتلىقتىن توكۇلگەن كوپ كوز ياشلىرى.
ئېسىمدىن چىقمايدۇ مېھنەت ئەھلىنىڭ
يېڭىچە، ئۇمىتلىك، شات قاراشلىرى.....

VI

مەن سەپەر ئۇستىدە ئوتتۇم يوللاردىن،
يول بويلاپ كورگىنىم يېڭى بىر چېھرش.
يېپەك يوللىرىدا يېڭى سەھىپە،
تېخىنىكا، ئىلىمگە بولغان ئىنتىلىش،
پويىزلار چاپقاندا ئىسسى چوللەرنى،
كوكلەم بۇلۇتىدەك قاپلاپ ئوتىدۇ.
قاتىنىشى مىڭلىغان ئاپتوموبىللارنىڭ،
بۇ ئۇزاق يوللارنى ئاۋات ئېتىدۇ.
ئۇلارنىڭ يۈكلىرى رەڭمۇ - رەڭ، ئىسسل:
خىلمۇ - خىل ئىستانوك ۋە تىراكتورلار؛

زاۋۇت ۋە فابرىكا ئۇسكۇنىلىرى،
قىدىرىش سايمانلىرى ۋە تۇرۇبىلار؛
ئېلېكتر قۇۋۋىتى ماشىنىلىرى —
تۇنىلەردە چاچقۇچى ئاق كۆمۈش نۇرلار؛
تونىنلاپ توشۇلار كېچە ۋە كۇندۇز،
خىمىيە ئوغۇتى، ھەر خىل دورىلار.
ئازادە، ئەينەكلىك ئاپتوۋۇزلاردا،
ئوقۇشقا ماڭىدۇ مىڭلىغان ياشلار.
قەلبىدە ئىلىمگە ئوتتەك تەلپۈنۇش،
كوزىدە پىكىرلىك، چىچەن قاراشلار.
ئۇلارنىڭ قوي كوزى، قارا قاشلىرى،
ئوخشايدۇ قەدىمقى بوۋىلىرىغا.
كەڭ يەلكە، چەبدەستلىك، جەسۇر قاراشنى،
قالدۇرغان ئەجداتلار بوغۇنلىرىغا.
قىزلارنىڭ ئالما يۈزى، كوكۇل چاچلىرى،
ئوخشايدۇ قەدىمقى قىزلارنىڭكىگە.
چىرايى ئوخشايدۇ، لېكىن ھاياتى
ئوخشىماس ئۇلارنىڭ كورگەن كۇنىگە.
بۇلاردۇر كارۋىنى بۇگۇنكى كۇنىنىڭ،
نەسەپتىن ئۇزگىچە تەقدىرى - ھالى.
باشقا بىر سەھىپە، باشقا بىر دۇنيا،
ئۇلارنىڭ ئويلىرى، پىكرى - خىيالى.
ئۇلارنىڭ پىكرىدە جەۋلان قىلىدۇ،
كېلىچەك ھاياتنىڭ پارلاق يوللىرى.

يۇرتنىڭ ئىقبالى توغرىلىق ئويلار،
يىپەك يوللىرىنىڭ بۇ بوغۇنلىرى.
ئۇلارنى ئالەمچە روھلاندۇرىدۇ،
ۋەتەنده باشلانغان تارىخى چېلىش.
ئۇلارنىڭ كۆڭلىده قىزغىن بىر نىيەت:
ئۇگىنىش، ئۇگىنىش، يەنە ئۇگىنىش.....
ئۇلارنىڭ پىكرىده: يەر قەۋەتلىرى،
نېفىتلىك ئىزلەشنىڭ ئىلمىي يوللىرى.
ئوزىگە تارتىدۇ تەسەۋۋۇرىنى
ھۈنەر - تېخنىكىنىڭ قان تۆمۇرلىرى.
ئۇگىنىپ ئاچماقنى قىلىدۇ غايە،
خىمىيە، فىزىكىنىڭ يېڭى سىرىنى.
ئويلايدۇ تاغلارنىڭ باغرىدا ياتقان،
خىلمۇ - خىل مەدەننىڭ رۇدىلىرىنى.
ئاسماندا نۇر چېچىپ ئايلىنار قۇياش،
ئۇنىڭدىن ئىللىيدۇ جاھان قۇچىغى.
ئۇلارنىڭ پىكرىده جەۋلان قىلىدۇ،
قۇياش دۇنياتېلى، قۇياش ئوچىغى.
تارتىدۇ ئۇلارنىڭ ئىنتىلىشىنى،
ئاتومنىڭ قۇۋۋىتى، يادرو نۇرلىرى.
ئويلايدۇ ئىكىنىڭ يېڭى سورتىنى،
كۆڭلىده يۇرتنىڭ مول ھوسۇللىرى.

بۇ يېڭى تارىخنىڭ بايانلىرىنى،
ئالتۇن قەلەم بىلەن يازىدۇ شۇلار.
بۇ يوللار ئۇستىده چاقنايدۇ پارلاق،
قۇياشتەك ئەبىدى، ھاياتىي نۇرلار! .....

1979 - يىل مارت، كورلا.

قىزىلگۈل

(داستان)

باهار كېلىپ يەر - يۈزىگە تارالغاندا،
ئېتىز - قىرلار گۈل - چېچەككە ئورالغاندا،
بىر گۈزەل گۈل پەرىسى ئاچار سەھەرلەردە،
دەريا بويى، يېزا - قىشلاق، شەھەرلەردە.
خەلق ئۇنى قىزىلگۈل دەپ ئاتايدىكەن،
ئەتىۋارلاپ كوكرىگىگە تاقايدىكەن.
ئېچىلىسمۇ سان - ساناقسىز گۈللەر بىراق،
بەرمەيدىكەن قىزىلگۈلدەك خۇشبۇي پۇراق.
قاچانلاردىن پەيدا بولغان بۇ گۈل، لېكىن،
تارىخىنى بىلمەيدىكەن تېخى ھېچكىم.
تۈك خەلقنىڭ بار بۇ ھەقتە رىۋايىتى،
"مېيگۈيخۇا" دەپ ئاتىلار ئۇنىڭ ئېتى.
بۇ رىۋايەت كېلەر قەدىم زامانلاردىن،
ساۋاق بېرىپ ياخشى بىلەن يامانلاردىن.
بوۋىلارنىڭ نەۋرىلەرگە ھېكايىتى،
ئوتكەن قارا ئەسرلەردىن شىكايىتى.

بەرىنچى باپ

قەدىم ئوتكەن خاقانلارنىڭ زامانىدا،
گۈزەشتىنىڭ تاغلىق چېگىرا تامانىدا،
بىر ئاجايىپ گۈزەل يېزا بولغان ئىدى،
ئەتراپلىرى ئورمان بىلەن تولغان ئىدى.
شىمالىدا پاكار تاغلار ئۇزۇك - ئۇزۇك،
كېسىپ ئوتەر تىنچ قوبۇ① سۈيى سۈزۈك.
بۇ يېزىدىن باھار ۋە ياز كەتمەس ئىدى،
قىش سوغلىرى قەدەم تەشرىپ ئەتمەس ئىدى.
باش ئۇستىدە ئايلىناتتى ئوتلۇق قۇياش،
قار يە قىرو كورمەس ئىدى تۇپراغۇ - تاش.
دەرەخلىرى ئاسمان بىلەن بوي تالاشقان،
چەكسىز جەنۇپ چاتقاللىرى قۇچاقلاشقان.
ئورمانلاردا سازچى قۇشلار سايرىشاتتى،
شوخ مايمۇنلار شاخلار ئارا يايرىشاتتى.
ھەر كۈن جەنۇپ يامغۇرلىرى شاقىرايتتى،
ئارقىسىدىن ھەسەن - ھۈسەن پاقىرايتتى.
ۋادىلاردا مىڭ يىلقىزا گۈل پۇراق چاچقان،
زەپ كوكۈللىرىك مەنزىرىلەر قۇچاق ئاچقان.
كوكۈلمەيدان تاغ ئارىسى، سايدا لېكىن،

① دەريا نامى

پاکار - پاکار کەپلەرنی کوروش مۇمکن.
کەپلەردە یېزا خەلقی یاشایدىغان،
باشلاردا چىغ شلەپە یوغان - یوغان.
کیىملەری ئاددی، لېکن کەشتە باسقان،
یەلکىلەرگە یوغان بامبۇك سۆەت ئاسقان.
زالىملارغا سېلىق تولەپ خار بولاتتى،
ئايلار بویی گۇزۇچ کورمەي زار بولاتتى.
چەکسىز مۇنبەت یەرلەر تېسپ بولمىغاندى،
تۇزلەكلەردىن بەگزادىلەر قوغلىغاندى.
چېپىپ تاشلاپ، کویدۇرۇشۇپ تاللىقلارنى،
یەرپا قىلغان سۇلۇق ئېتىز شاللىقلارنى.
کېچە - کۇندۇز پىشانىدىن تەر ئاقاتتى،
شۇندىمۇ ھەم ئاران - ئاران جان باقاتتى.
قۇبۇ سۇیى توختىماستىن ئاقار سىلىق،
بوۋايلىرى قېيىق بىلەن تۇتار بېلىق.
یىگىتلىرى ئورمانلارغا کېتىشەتتى،
ئوق - یا بىلەن ئولجىلارغا یېتىشەتتى.
ئاياللىرى تاتلىق مۆە تېرەر ئىدى،
ئەرلىرىگە تاماق قىلىپ بېرەر ئىدى.
کوکۇس، بانان، ئەپلىسىنلەر ئەجەپ تاتلىق،
ۆە ئاناناس، خورما، لېچى، بېتىل ئاتلىق،
ئورلۇك - تۇمەن مۆە - چۆە تەيیار ئىدى،
شىرىنلىگى تىللارنىمۇ یاراز ئىدى.
قىزلىرىنىڭ چىكسىمە کاکىكۇك گۇلى، ①

گەشتە تىكىپ تىماس ئىدى چۆەر قولى.
ۆە بەزىدە شال بىغىشلىغا بېرەر یاردەم،
بىر دەم بىكار تۇرماس ئىدى ھەممە ئادەم
بۇ یېزىدا بار بولسىمۇ سانسىز پالۋان،
بىر یىگىتلا "باتۇر" دېگەن ئاتاق ئالغان.
یېزا خەلقى ئۇنى "بىزنىڭ تىلا" دەیتتى،
یاش - قېرىسى چىن كۆڭلىدىن ھورمەتلەیتتى.
ئەمگەكسۇیەر ئەۋلاتلاردىن ئىدى ئەسلى،
ئەمگەكسۇیەر ئەجداتلارنىڭ ئىسىل نەسلى.
تاغدا ئوسكەن قارغايلاردەك ئۇنىڭ بەستى،
قارغايلارمۇ گەۋدىسىدەك زور ئەمەستى.
چەكسىز قۇۋۋەت بېغىشلىغان گۇزەل ياشلىق،
ئورمانلاردا یىگىتلەرگە بولۇپ باشلىق،
غەیرىتىگە یەنە غەیرەت قېتىلاتتى،
یولۋاسقىمۇ باتۇرلارچە ئېتىلاتتى.
شاللىقلاردا كۇن پاتقىچە تىنىم ئالماي،
زىرائەتكە ئىشلەشتىلا بىلىپ قالماي،
ئۇگەنگەنتى چەبدەس تۇرۇپ جەڭ قىلىشنى،
دۇشمەنلەرنى تۇپراق بىلەن تەڭ قىلىشنى.
ئاتقا مىنىپ ئارقىسىدا چاڭ قالاتتى،
ئەڭ باھادىر چەۋەندازمۇ تاڭ قالاتتى.
سۆنەي چالسا ھېچكىم ئاڭا یېتەلمەیتتى،
تۇتى تۇشلار ئەتراپىدىن كېتەلمەیتتى.
خۇش خۇيى ئىدى ئاناناستەك شىرىن تىلى،

ساددا ئىدى تىنىق سۈدەك تازا دىلى.
نۇر چىرايى زور بەستىگە يارىشاتتى،
گۈزەل قىزلار ھەۋەس بىلەن قارىشاتتى.
يىگىتلەرنىڭ ئىچىدە ئەڭ چىرايلىغى
ئاقكۆڭۈللۈك ئىدى ئۇنىڭ بار بايلىغى.
بىر نان تاپسا دوستلار بىلەن بولۇپ يەيتتى،
بوۋايلارغا ئىززەت بىلەن "سالام" دەيتتى.
ئۇ ھەممىگە ئوز ئوغلىدەك ياراپ كەتكەن،
شان - شوھرتتى يىراقلارغا تاراپ كەتكەن.
ياشار ئىدى يىنو دىگەن چىرايلىغى،
تەسۋىرلەشكە يېتىشمەيدۇ سوز بايلىغى.
قۇياش دىسەم يۇزلىرىدىن قۇياش خىجىل،
شەلا كوزى چولپانلارغا ئىدى ئىجىل.
كۈلسە ئىللىق زىناقلىرى ئوت ئالاتتى،
سۈزۈك لېۋى ھوسەينىدەك تاۋالىناتتى.
شۇ ياراشما بۇرنى بىرئاز پۇچۇق ئىدى،
گۈل چىرايى كېچە - كۈندۈز ئوچۇق ئىدى.
زىلۋا بويى گۈزەل ئىدى، خۇش تەبىئەت،
بىر كەمبەغەل ئائىلىدە ئوسكەن پەقەت.
ئېغىر ئەمگەك، مۇشەققەتتىن يانمايدىغان،
ئېتىزلاردا ئىشلەپ زادى قانمايدىغان،
ئويدە قالسا يىپەك كەشتە توقۇيدىغان،
ناخشىلارنى جارانلىتىپ ئوقۇيدىغان،
بىر قىز ئىدى گۈزەللەرگە ئىسىل ئۈلگە.

ئەقىللىغى، چىۋەرلىكى تاراپ ئەلگە،
كېلىشىەتتى يىراقلاردىن ئەلچىلىككە،
قارىماستىن تاغ يامغۇرى - ھولچىلىككە.
لېكىن، يىنو نىلا بىلەن كويۇشەتتى،
بىر - بىرىنى چىن يۈرەكتىن سۈيۈشەتتى.
مۇھەببىتى چوڭقۇر ئىدى تەگسىز دەريا،
قەلبلەرگە سىغار ئىدى كەڭرى دۇنيا.
بىر سۈيگۈكى: شۇنچە ئۇلۇغ، شۇنچە چەكسىز،
ئىگىزلىكتە تىك قىيالار قالار شەكسىز.
ھەر كۈن ئۇلار بىللە ئىشلەپ يۈرۈشەتتى،
دەريا بويى - ئورمانلاردا كورۇشەتتى.
ھەر كۈنلۈگى تاك جىلۋىسى يۈز ئاچقاندا،
ئالتۇن قۇياش تارام - تارام نۇر چاچقاندا،
بەزەن كەچتە قاراڭغۇلۇق باسقاندىمۇ،
ئاسمان يۈزى تۇمان پەردە ئاسقاندىمۇ،
بەزەن يامغۇر توختىماستىن ياققاندىمۇ،
تاغ سەللىرى كوپۈكلىنىپ ئاققاندىمۇ،
بەزەن تەيفېك دېگىزلاردىن سوققاندىمۇ،
كۈچلۈك بوران نەپەسلەرنى بوققاندىمۇ،
دەريا بويى، ئورمانلاردا كورۇشەتتى،
شاتلىق بىلەن ناخشا ئېيتىپ يۈرۈشەتتى.
نىلا تاغدىن رەڭمۇ - رەڭ گۈل تېرەر ئىدى،
كورۇشكەندە يىنو قىزغا بېرەر ئىدى.
يىنو قىزمۇ يىگىتكە بولۇپ يولەك،

ئورمانلاردا كىيگۈزەتتى گۈلچەمبەرەك.

يىگىت - قىزلار ئىشلەپ - ئىشلەپ هارسىمۇ هەم،
ئېغىر ئىشتا پۇت - قوللىرى تالسىمۇ هەم،
كېچىلەردە ناخشىلىرى ياڭرايدىغان،
ئەر - ئاياللار زوقلىنىشىپ ئاڭلايدىغان.

غۇۋا كوكتە نۇر ياغدۇرۇپ ئۇزگەندە ئاي،
توپ - توپ بولغان ياشلار بىلەن تولاتتى سای.
شۇنداق گۈزەل كېچىلەرنىڭ جىمجىت تۇنى،
قىز - يىگىتنىڭ كېلەر ئىدى مەيىن ئۇنى:

نىلا:

ياشلىق يىللار ئوتەر ئىكەن، كۈتمەيدىكەن،
يۈرەك ئىشقى كويۇپ - كويۇپ پۈتمەيدىكەن.

يىنۇ:

كەمبەغەلمىز بىزەر كۈن توق ئوتمەيدىغان،
بايلىغىمىز — ئىشقىمىز بار پۈتمەيدىغان.

نىلا:

سۆيۈملۈكۈم، هور جامالىڭ ئېتەر شەيدا،
چۈشۈمدىمۇ گۈل قامىتىڭ بۇلار پەيدا.

يىنۇ:

يولىڭىزدا جېنىم پىدا بولسا مەيلى،
كۆيلىشەيلۇق دوستلار بىلەن ئېيتىپ سەيلى.

ياشلار:

ئېقىپ - ئېقىپ تۈگىمەيدۇ فۇبۇ سۈيى،
قاچان بولار نىلا بىلەن يىنۇ تويى؟

نىلا - يىنۇ:

شەرقىي جەنۇپ مۇسۇنلىرى ئوتۇشكەندە،
ئورمانلاردا خۇرما پىشىپ يېتىشكەندە.

ئەككەنچى باپ

گۈاڭشىنىڭ پادىشاسى چىقتى ئۇۋغا،
قولدا ئوق - يا، مىنگەن ئېتى جەرەن يورغا.
ئۇنى ۋەزىر، نەۋكەرلىرى ئوراپ ماڭدى،
سپاهلىرى خەۋپ - خەتەردىن توراپ ماڭدى.
بىز كۆيلىگەن ئورمانلىقتا يەتكەن كۈنى،
بامبۇكلۇقتىن ئاڭلىناتتى ناخشا ئۇنى.
باتۇر نىلا ئوينىتاتتى پالتىسىنى،
تىزار يىنۇ ئوتۇنلارنىڭ ياخشىسىنى.
ئۇنى كورگەن پادىشاهىم قاراپ قالدى،
يىنۇ ئاڭا بىردەمدىلا ياراپ قالدى.
چىدالمىدى يېنىپ - يېنىپ كوز تاشلىدى،
ۋەزىرلەرنى كۆزەتتى - دە، سوز باشلىدى:
— ئەي، چىرايلىق، سېنى شاهىڭ كورۈپ قالدى،
تولۇن ئايدەك جامالىڭغا كويۇپ قالدى.
تەككەن ماڭا ئوز شەهرىمگە ئېلىپ كېتەي،
تاۋار - دۇردۇن ئالتۇنلارغا كومۈۋېتەي.
كاككۇك گۈلدەك ئېچىلغۇسى بەختىڭ سېنىڭ،
پادىشانىڭ سارايلىرى تەختىڭ سېنىڭ.

غەزەپ بىلەن تۇرۇپ كەتتى ئورنىدىن قەز،
ئالغا ئوتتى كوكرەك كېرىپ نىلامۇ تېز.
يىنۇ:
ئالتۇنلىرىك، سارايلىرىك كېرەك ئەمەس،
كەك يېزامدا ئەركىم بىلەن ياشايمەن، بەس.
ئوزەمنىڭمۇ تاغ گەۋدىلىك سۆيگىنىم بار،
نىلا دىگەن بىر ئومۇرگە كويگىنىم بار.
مۇھەببەتنى ھېچقاچان خار ئېتەلمەيسەن،
تىرىكمەنكى، مېنى ئېلىپ كېتەلمەيسەن.
نىلا:
پادىشا سەن، مۇھەببەتنى كورمە ئاسان،
سودا ئۇچۇن تۇغۇلمايدۇ تىرىك ئىنسان.
ئولۇم بىلەن قورقىتىشنى خالىساڭمۇ،
كىشەن سېلىپ ئاراللارغا پالىساڭمۇ —
بىر ئومۇرلۇك مۇھەببەتنى خارلاتمايمەن،
باش كەتسەمۇ سۆيگىنىمنى زارلاتمايمەن،
دىدى، شۇنان پالتىسىنى يالتىراتتى،
پادىشانىڭ يۇرىگىنى قالتىراتتى.
خەپ! — دىدى - دە، شاھ ئېتىنى بۇراپ كەتتى،
ئارقىسىدىن ۋەزىرلىرى ئوراپ كەتتى.
بۇ ۋەقەنى ئاڭلىغاندا يېزا ئەھلى،
پادىشانى لەنەتلىدى، تۇتتى قەھرى.
لېكىن قېرى بوۋايلىرى ئويلىشىتى،
دانىشمەنلىك دەرياسىنى بويلىشىتى.

چوڭ بالادىن دېرەك بېرەر ئالامەتلەر،
بېشىمىزغا چۈشمىسۇن چوڭ مالامەتلەر.
پادىشانىڭ مات بولۇشى ياخشى، بىراق —
قوشۇن تارتىپ كېلىشىمۇ ئەمەس يىراق.
نىلا بىلەن يىنۇ قەزغا ئوقۇپ پەتە،
توي ئىشىنى تۇگىتەيلى بۇگۇن - ئەتە.
تەشۋىشلەنگەن جامائەتلەر ماقۇل، دىدى،
ئاشىقلارغا بۇ مەسلىھەت ماقۇل ئىدى.
باشلاندى توي، كېچىكتۇرۇپ قويۇشمىدى،
جاپاكەش ئەل ئويناپ - كۇلۇپ تويۇشمىدى.
يىگىت - قىزلار قوللىرىغا شاخ ئېلىشتى،
يىنۇ قەزنى يىل ئۇستىگە مىندۇرۇشتى.
سازەندىلەر كاناي - سۇنەي چېلىپ ماڭدى،
كۇيوغۇلنىڭ كەپسىگە ئېلىپ ماڭدى.
لېكىن تاغلار گۇمبۇرلۇشۇپ يەلغاندەك،
كوك ئاسماندا گويا چاقماق چېقىلغاندەك،
قانلىق جەڭدە تېشىلگەندەك پولات قالقان،
گويا بىردىن ئېتىلغاندەك يېڭى ۋولقان،
قارا بۇلۇت بەختسىزلىك توشۇپ كەلدى،
توي ئىشىغا زەھەر - زوقۇم قوشۇپ كەلدى.
يېرىم يولغا يېتىشكەندە توي كارۋىنى،
ۋاقىرىشىپ، خوشال توپنىڭ ئەتراپىنى —
پادىشانىڭ لەشكەرلىرى ئورىۋالدى،
توي پىلىنى ماڭغۇزماستىن تورىۋالدى.

قوراللىق شاھ ئات ئۇستىدە ئىغاڭلايتتى،
ئالتۇن ساپلىق قىلىچ قولدا پۇلاڭلايتتى،
كەلدى - دە، ئۇ يەنە قەزنى تارتىۋالدى،
(ئالدىغا قوي قوزىسىدەك ئارتىۋالدى).
نىلا ئاڭا ئېتىلغاندى غەزەپ بىلەن،
پادىشانىڭ جاللاتلىرى تۇتتى مەڭدەم.
ئوقسەن ياشلىق بوۋاي چىقتى شاھ ئالدىغا.
(قېرىپ كەتكەن، رەھىمىڭ كېلەر ئەھۋالىغا).
چىقتى - دە، ئۇ بىردىن ئۇزىنى تاشلىۋەتتى.
يىغا بىلەن سوزلىرىنى باشلىۋەتتى:
— ئەي پادىشاھ، ئەرز - دادىم بايان ئېتەي،
قان يۇرەككە يىغىلغانىنى ئايان ئېتەي.
بىر چاغلىرى ئۇزاق بىزنى يەكلىگەنتىڭ،
تۇزلەڭلەردە ئولتۇرۇشنى چەكلىگەنتىڭ.
ئورمانلارغا، جىرالارغا كوچۇپ كەتتۇق،
يىللار بويى بىر پارچە نان كورمەي ئوتتۇق.
مەزلۇم ئەلگە شۇ قىلغىنىڭ يەتمەسمىدى؟
بۇنىڭسىزمۇ كۈنىڭ خوشال ئوتمەسمىدى؟
تويىنى بۇزماي قويۇپ بەرگىن قىزىمنى،
گورىستانغا ئايلاندۇرما يېزىمنى.
ئاھىمغا قۇلاق سالغىن زەھەرخەندە،
ئادەمگە خاس ۋىجدان، يۇرەك بارمۇ سەندە؟
— توختا! — دېدى، شاھ قەھىرلىك ۋاقىرىدى،
كوتىرىلىپ قىلىچ بىردىن پاقىرىدى.

ئەلۋىدا، ئەي ئەزىز قۇياش، يورۇق دۇنيا!!!
زۇلۇم بىلەن دەرت - ئەلەمگە تولۇق دۇنيا!!!
قىلىچ چۈشتى كوپنى كورگەن قەھرى جانغا،
بوۋاي ئولدى ئانا يەرنى بويلاپ قانغا.
شاھ غەزەپلىك قان تامدۇردى كوزلىرىدىن،
كىشەنلەنگەن نىلا ياقتا باقتى بىردىن.
— ئولتۇرمەيمەن سېنى "باتۇر" قويۇپ بېرەي،
سېنىڭ ئۇچۇن كېلىننى مەن سۇيۇپ بېرەي.
ئېغىر جازا يوقتۇ ساڭا بۇندىن پامان،
قاڭغىر - قاخشاپ سۇيگۇنۇڭنى ئەسلە ھامان.
كىم قويۇپتۇ ساڭا قىزغا ئويلىنىشنى،
پىل يېتىلەپ خوشال - خورام توي قىلىشنى!
دېدى - دە، ئۇ زەھەر چېچىپ كۈلۈپ كەتتى،
ئاتنى بۇراپ ئوردىسىغا يۇرۇپ كەتتى.

× ×

تاش ھوجرىدا يەنە يالغۇز ئولتۇراتتى،
شاھ ئويىنى كوز يېشىغا تولدۇراتتى.
گۇزەل يېزا كەتمەس ئىدى كوز ئالدىدىن،
ئوتكەن كۈنلەر ئوتەر بىر - بىر خىيالىدىن:
ئىككى ھەپتە نىلا سېنى كورگىنىم يوق،
بۇ ئالەمدە سەندىن بولەك سۆيگىنىم يوق.
ئاشىق ئىدۇق كىچىكلىكتىن بىللە ئوسكەن،

قانداق قىلاي، ئارىمىزغا ئۇندى تىكەن!
جۇدا قىلدى، سۇندۇرۇشتى قاناتىمنى،
سەندىن يىراق تۇگىتەرمەن ھاياتىمنى.
كەلسەڭ ئىدىڭ جامالىڭنى كورۇپ كەتسەم،
پەريات چېكىپ قۇچىغىڭدا ئولۇپ كەتسەم.
يەر - يۇزىدىن نۇرلىرىنى يىغدى قۇياش،
يۇلتۇزلارنىڭ كەينىدىن ئاي كوتەردى باش.
ئەنسىز كېچە يەنە ۋەھىمە ئىلىپ كەلدى،
قىز يېنىغا رەھىمسىز شاھ كىردىپ كەلدى:
— قانداق ئايىم، تۇگىگەندۇر قارا كۇنۇڭ،
شاھ بېشىغا ھەسرەت سالغان قارا تۇنۇڭ.
ئولتۇرغىنىڭ ئىسسىل ئويلەر، قارا ئەنە،
ئالتۇن مۇنار سالغۇسدۇر شاھىڭ يەنە.
كىيىملىرىڭ تاۋار - دۇردۇن قەۋەت - قەۋەت،
يەيدىغىنىڭ ھەر كۇنلۇگى نازۇ - نېمەت.
گۇزەللىككە تولغان ھەرەم قولۇڭدىدۇر،
كېنىزەكلەر قول قوشتۇرۇپ يولۇڭدىدۇر.
نىمە پايدا ئۇ گادايىنى ئەسلىگەندىن،
كوڭۈل بەرمەي پادىشانى قەستلىگەندىن.
ھوزۇرۇڭغا كەلدىم يەنە سەۋرى قىلماي،
بۇگۇنمۇ ھەم ھەيدىمىگىن كوزگە ئىلماي.
يىغا:
ھەي پادىشا، راست سوزۇمنى ئېيتتىم ساڭا،
رەھىم ئەيلە بىر ھەپتىچە كەلمە ماڭا.

ئەگەر كونىمەي ۋەھشىلەرچە تۇتساڭ مېنى،
بىر مىنۇتتا سادا بېرەر خەنجەر ئۇنى.
تاغدا ئوستۇم، تاغ خەنجىرى دوستۇم مېنىڭ،
قارا كوڭلۇڭ جەسەت بىلەن قالار سېنىڭ!
تومۇر ئىشىك غەزەپ بىلەن يېپىلدى تېز،
تۇرۇپ قالدى شاھ ھويلىدا ئىلاجسىز.
توختا، دىدى، بىر شۇم نىيەت كەلدى چاپسان
قىز كوڭلىنى ئوڭلىغلى چارە تاپسام،
بولار ئىدى ھەرەم جەننەت، ئالەم گۇزەل،
كېلىنچەكمۇ غەم - قايغۇسىز ئېيتار غەزەل.
تەرك ئېتىپ تاغ قىزىنىڭ شۇم ئىشقىنى،
ئۇزۇڭۇپتەي نىلا بىلەن دىل رىشتىنى.
ئەتىسىلا نىلانمۇ باغلاپ كەلدى،
يېزىداشلار يۇرىگىنى داغلاپ كەلدى.
لەشكەرلىرى تەنتەنىلىك ئوق ئېتىشتى،
نىلا ئوچۇن يوغان ساندۇق ياسىتىشتى.
جاللاتلارغا شاھ دەھشەتلىك ئەتتى پەرمان،
يىنو قىزنىڭ ھوشى كەتتى، پۇتتى دەرمان.
سازايى قىپ يىغلغان كوپ ئەل ئالدىدا،
ياش يىگىتنى ھاياتىدىن قىلىپ ئادا،
تىرىك پېتى ساندۇققا ياتقۇزۇشتى،
شىجاجياڭ دەريا سىغا ئاققۇزۇشتى.
بۇلۇت ئورلەپ قاتتىق يامغۇر يېغىپ كەتتى،
ياغاچ ساندۇق ئۇزاقلارغا ئېقىپ كەتتى.

ئۇچىنچى باپ

جىنساجياڭغا شولىسىنى توككەندە ئاي،
قىرغاقلاردا يۇرەر ئىدى تەنها بوۋاي.
تاشقىن دەريا كوپۈكلىنىپ تۇلۇپ ئاقار،
نۇرانى چال دولقۇنلارغا غەمكىن باقار.
ئۇنىڭ پۇشتى بولمىش باتۇر، ئەزىز ئوغلان،
يىراق شىمال چېگرىسىدا بولغان قۇربان.
بۇ شۇم خەۋەر ئۇنى تامام گاڭگىراتقان،
دەردىگە دەرت، ئەلەمگە ئەلەم قاتقان.
ئاڭلىماسقا قارا چۈشلەر شەپسىنى،
كېچىلەردە تاشلاپ غەمكىن كەپسىنى،
ئوزى تەنها قىرغاقلارنى بويلار ئىدى،
ئولۇپ كەتكەن ئوغلىنىلا ئويلار ئىدى.
شاقىرايتتى قەيرى دەريا دولقۇنلىرى،
چېپىشقاندەك گويا پەلەك دۈلدۈللىرى.
بۇ دولقۇنلار غەزىۋىگە يېتەلمەيتتى،
سالقىن كېچە ئۇنى خوشال ئېتەلمەيتتى.
چېگرىغا باي - ئەمەلدار بارمايدىغۇ،
ياۋنىڭ ئوقى كوكرىگىنى يارمايدىغۇ؟
نامراتنىلا ئىزلەپ تېپىپ كېلەر ئەلەم،
گۇمران بولۇپ كەتسەڭچۇ، ھەي، تەڭسىز ئالەم!
ياغاچ ساندۇق دەريا بىلەن ئېقىپ كەلدى،

بوۋاي تۇرغان ئىگىزلىككە يېقىن كەلدى.
يېقىن كەلدى، خادا تاشلار توسۇالدى،
دولقۇنلارنىڭ قاينىمىدىن ئورۇن ئالدى.
دەريا سۈيى زەنجىرسىمان يوگۈلەتتى،
ياغاچ ساندۇق چىقىپ كەتمەي چوگۈلەتتى.
ئۇنى بىردىن كوردى، بوۋاي ھەيران قالدى،
بىلىقچىلىق قېيغىنى يېشۇالدى.
ياشلىغىدا چىلىشقاندەك ئېيىق بىلەن،
دولقۇنلارنى يېرىپ ئوتتى قېيىق بىلەن.
ئېلىپ چىقتى ئۇنى مىڭبىر جاپا تارتىپ،
كوڭلىدە بىر ياخشىلىققا ۋاپا تارتىپ.
چوڭ ساندۇقنى تاشلار بىلەن ئەتىنى پاچاق،
سامان رەڭلىك خەستە جاننى كوردى شۇ چاق.
بىر قورقۇنۇچ قەيرى چالنى ئەسىر ئەتتى،
بۇ كارامەت تاڭ قالغۇدەك تەسىر ئەتتى.
ياش يىگىتنىڭ تىرىكلىگى بولدى ئايان،
باشتىن ئوتكەن سەرگۈزەشتىنى ئەتتى بايان.
بوۋاي ئۇنى كەپسىگە ئېلىپ كەلدى،
جىنساجياڭدىن يېڭى ئوغۇل تېپىپ كەلدى.
شۇندىن بېرى ياخشى - يامان كۈنلەر ئوتتى،
ئاي بالقىغان، بۇلۇت باسقان تۈنلەر ئوتتى.
بىزنىڭ نىلا سادىق ئوغۇل بولۇپ قالدى،
ئاستا - ئاستا كۈچ - قۇۋۋەتكە تولۇپ قالدى.
بوۋاي بىلەن جىنساجياڭدىن ئوۋلاپ بېلىق،

خاقان بىلەن دارىنلارغا تولەپ سېلىق،
بىر بىرىگە مېھىر قويۇپ بولدى ئىناق،
كۇن، ھەپتىلەر مېھنەت بىلەن ئوتتى قوۋناق.
نەچچە يىللار غېرىپسىنغان كەپە ئالدى،
كېچىلەردە سوھبەت كانى بولۇپ قالدى.
يالقۇنلىنىپ گۇلخان نۇرى چېچىلغاندا،
بوۋاينىڭ دىل قۇلۇپلىرى ئېچىلغاندا،
سوزلىنەتتى تاڭ ئاتقىچە ھىكايەتلەر،
تۇگىمەستىن ئەجەپ قىزىق رىۋايەتلەر.
لېكىن بوۋاي ئۇنى خوشال ئېتەلمىدى،
ھىجران قۇشى يىگىتتىن ھىچ كېتەلمىدى.
ئەسكە چۇشسە گۇزەل يىنو — سۇيگەن يارى،
ئىختىيارسىز جىغىلدايتتى يۇرەك تارى.
ئايغا قاراپ قىرغاقلاردا دەسلىگەندە،
ناخشا ئېيتار يىنوسىنى ئەسلىگەندە:

جۇدالىقتا كۇنلەر ئوتتى،
يىنو، سېنى كورەلمىدىم.
دوستلار بىلەن ناخشا ئېيتىپ،
ئورمانلاردا يۇرەلمىدىم.

كوكنى يارار لاچىن بولۇپ،
دەريزەڭگە ئۇچۇپ بارسام.

ساڭا بەخت، دۇشمىنىڭگە
قانلىق ئەجەل قۇچۇپ بارسام.

ئەركىن ئوسكەن گۇزەل يېزام،
ھاياتىمدا مادارىم شۇ.
يە كورىمەن، يە ئولىمەن،
قايتمايدىغان قارارىم شۇ.

ناخشىسىنى ئۇچقۇر شامال ئېلىپ كەتتى،
يۇرەك زارى يىنو قىزغا بېرىپ يەتتى.
يىنو قىزنىڭ يۇرەك باغرى بولۇپ زىدە،
غەمكىن قاراپ ئولتۇراتتى دەريزىدە.
رەھىمسىز شاھ ھوكۇم قىلىپ ئاڭا قاماق،
ئايلار بويى تويغۇدەكمۇ بەرمەي تاماق،
تومۇر ئويدە توت تامغىلا ئەتتى بەندە،
قۇلۇپ سالدى ئىشىكلەرگە زەھەرخەندە.
بىچارە قىز پەنجىرىدىن باقار تىنماي،
كوزلىرىدىن مونچاق يېشى ئاقار تىنماي.
ھالسىز لېۋى توختىماستىن "نىلا" دەيتتى،
كوك ئاسمانىنىڭ بىر بۇرجىگى كورۇنەتتى.
قۇياشمۇ ھەم يوقلاپ قويار ئاندا-ساندا،
شامال ئېلىپ كەلگەن ناخشا ئاڭلانغاندا،
ھالسىز قىزغا يېڭىۋاشتىن كىردى دەرمان،
ۋۇجۇدىنى تىترەتتى بىر ھاياجان.

ئوچەي دىگەن ئۇمىت شامى ياندى تولۇق،
دىل زارىنى ناخشا قىلىپ ئېيتتى مۇڭلۇق:

ياشلىغىنىڭ گۈلتاجىسى —
سۈيۈملۈگۈم، سىز قەيەردە؟
ئېقىپ پۈتتى كوزۇم يېشى،
كويۈملۈگۈم، سىز قەيەردە؟

ھەھرۇم بولۇپ ئەركىنلىكتىن،
ئېزىلمەكتە يۈرەك باغرىم.
بۇ تۇڭمەس ئازاپلاردىن
قۇتۇلدۇرۇڭ مېنى. يارىم.

ناخشىسىنى ئۇچقۇر شامال ئېلىپ كەتتى،
يۈرەك زارى نىلاغىمۇ بېرىپ يەتتى.
ئاڭلاپ يىگىت ئوز - ئوزىنى تۇتالمىدى،
ئۇنىڭسىزمۇ ئاران - ئاران تۇرغان ئىدى.
ئەزىز چالنىڭ پۇتلىرىغا قويدى - دە باش،
سوز باشلىدى كوزلىرىدىن تامچىلاپ ياش:
— كەچۇر مېنى، قۇتۇلدۇرۇپ ھايات بەرگەن،
كەچۇر مېنى، پانا بولۇپ قانات بەرگەن.
ساڭا مەڭگۈ ئوغۇل بولۇپ قالالمىدىم.
سادىق بولۇپ ساپ كوڭلۇڭنى ئالالمىدىم.
قارار ئەيلەپ يار قېشىغا كېتەر بولدۇم،

شاھ كوكسىنى پارە - پارە ئېتەر بولدۇم.
ھەسرەت بىلەن ئەسلەنمىسۇن مېنىڭ نامىم،
دۇشمىنىمنى يەكسان قىلسۇن ئىنتىقامىم.
رەھمەت ساڭا! تاغلىق دىمەي، ئوغلۇم دىگەن،
ئاتا بولۇپ تاپقىنىنى بولۇپ يىگەن!
رۇخسەت بەرگىن جېنىم ئاتا، رازى بولغىن،
ئاتلىناي مەن سەپەر ئۇزاق، مۇشكۈل يولۇم...
ھەسرەت بىلەن تولغان ئىدى چالنىڭ دىلى،
بىرئاز تۇرۇپ، ئاران سوزگە كەلدى ئىلى:
— جېنىم ئوغلۇم، مۇشكۈل ئىشقا بەل باغلاپسەن،
تاغ - جەزىرە، دەريالارنى سەل چاغلاپسەن.
تەڭ كەلگىلى بولاتتىمۇ پادىشاغا،
ئەل قېنىنى دەريا قىلغان ئەجدىھاغا؟!
كىم تارتمىدى پادىشانىڭ زوراۋانلىقىنى،
يىللار بويى ئەلگە قىلغان خورلۇقىنى.
قانچە مەزلۇم ھەرەمىدە ۋاپات ئەتتى،
قانچە نامرات سۈرگۈنلەردە ئولۇپ كەتتى.
رازى ئوغلۇم... سېنى خۇدا بەرمەپتىكەن،
كونىلارمۇ "يىگىت سوزدىن قايتماس" دىگەن.
ئوز ئوغلىنىڭ ئوق - ياسىنى قىلىپ سوغا،
دىدى بوۋاي: خەير ئوغلۇم، چوشكىن يولغا!
غەزەپ بىلەن ئەلەملەرگە بولۇپ يولداش،
باتۇر نىلا ئۇزاقلارغا ئېپ كەتتى باش.

توتمنچی باپ

يۇرەكلەردە يالقۇنلىغان قەھرلىك ئوچ،
يىگىتلەرگە بېغىشلايدۇ يېڭىلمەس كۆچ.
مۇشەققەتلىك سەپەر باستى باتۇرنىلا،
توسالمىدى ئۇنى قىيا - ئېگىز تاغلار.
جاننى تىكىپ ياماشتى ئۇ يىلتىزلارغا،
كېچىلەردە ھەمرا بولۇپ يۇلتۇزلارغا.
كوز يەتكۈسىز ئوتلاقلارنى ئوتتى بېسىپ،
نى دەھشەتلىك ئوڭكۇرلەرنى پانا ئېتىپ.
تۇڭمەستىن سوزۇلاتتى جەزىرىلەر،
لېكىن نىلا يېتىپ - قوپۇپ مېڭىپ كېلەر.
شاقىرتىپ قۇيغاندىمۇ تاغ يامغۇرى،
بورانلاردا پۇتكەندىمۇ كوزنىڭ نۇرى،
بوپ كەتسىمۇ پۇتلىرى قان، رەڭگى سامان،
سوقمىلارغا بەرداش بېرىپ كېلەر ھامان.
ئوز يۇرتىغا يېقىنلاشتى بارغانسېرى،
كورۇنمەكتە ئويناپ كۆلۈپ ئوسكەن يېرى.
مەزلۇم خەلق خەيرىخاھلىق قىلىپ ھەردەم،
تونۇمىغان يۇرتلاردىمۇ بەردى يارەدەم.
ئېرىنمەستىن يول كورسەتتى ئاداشقاندا،
مۇشەققەتلىك سەپەردىن سوز ئاچقاندا.
قانچىلارنىڭ كوزلىرىنى قاپلىدى ياش،

ئەگرى - بۈگرى جىلغىلاردا بولدى يولداش.
گۈزەل جىمجىت كېچىلەرنىڭ بىرى ئىدى،
نىلا شاھنىڭ سارىيىغا يېتىپ باردى.
يىنو قىزنىڭ يۇرەك - باغرى بولۇپ زەدە،
غەمكىن قاراپ ئولتۇراتتى دەرىزىدە.
ھۇشسىزلاندى كورۈپ يىنو ھەمرىيىنى،
پاچاقلىدى نىلا تومۇر پەنجىرىنى.
ئويگە كىرىپ يىنو قىزغا سۇ سەپتى تېز،
نەپەس ئېلىپ ھالسىزغىنا كوز ئاچتى قىز.
قەدىردانلار بىر بىرىگە ئېتىلىشتى،
جەۋىر تارتقان جانلار - جانغا قېتىلىشتى.
— ئۇزاق ئىزلەپ تاپتىم سېنى ئەي قەدىردان.
رۇخسەت ئەتكىن بۇ دىيارىدا توكمەن قان.
پاك سۆيگۈنى كىشەنلەشكە بارمۇ ئاساس؟
قەيەردە ئۇ خەنجەر بىلەن ئالاي قىساس.
— توختاك، نىلا، خەۋپ - خەتەر كۈتەر بىزنى
لەشكەرلىرى تىنچ قويامدۇ يەنە سىزنى.
ئەڭ ياخشىسى بىلىندۇرمەي قاچايلۇق تېز،
ئۇزاق - ئۇزاق ئورمانلارغا كېتەيلۇق بىز.
بۇ مەسلىھەت نىلانمۇ ماقۇل ئەتتى،
قاچتى ئۇلار، تۇن قوينىدا ئۇزاپ كەتتى.
تىلەكداش ئاي بۇلۇتلارغا موكتى پۈتۈن،
بارغانسېرى قويۇقلاشتى قاراڭغۇ تۇن.
تېپىشقانلار جىرالاردىن ئوتۇپ كەلدى،

تاغقا يېقىن قۇيۇغمۇ يېتىپ كەلدى.
بارار ئىدى يېزىسىغا چۈشەر تاغدا،
خەنجەرسىمان بىر قىياغا كەلگەن چاغدا،
قارا مەخمەل پەردىسىنى يېغدى - دە تۇن،
ئالتۇن چىراي جامالىنى كورسەتتى كۇن.
ئەسىرىشىپ ئارقىسىغا باقتى ئۇلار،
تۇيۇقسىزلا ئوق - ياسىنى ئالدى نىلا.
قىلىچ بىلەن قوراللانغان مىڭلاپ لەشكەر
ۋاقىرىشىپ توت تەرەپتىن ئوراپ كېلەر.
ئەڭ ئالدىدا يول باشلىغان جاددىگەر شاھ،
ساۋۇت بىلەن قالقىنىدىن تاپقان پاناھ.
كوزلىرىدە قىساس نۇرى پاقىراپتتى،
ئەلەم بىلەن چۈقان سېلىپ ۋاقىرايتتى.
يىنو قىزنى چۈلغۇالدى دەھشەت سېزىم،
ئەجەل يېقىن... ئەمدى قانداق قىلىش لازىم؟
ئارقىدا بار توسۇالار يۇكسەك قىيا،
ھەممە ئىشنى ھەل قىلاتتى پەقەت ئوق - يا.
لېكىن نىلا ھەرگىز مەڭدەپ قالغىنى يوق،
پادىشاغا غەزەپ بىلەن ياغدۇردى ئوق.
نەچچە لەشكەر ئات ئۈستىدىن ئۇچۇپ چۈشتى،
تەنتەنىلىك قاتار سەپلەر بۇزۇلۇشتى.
تەڭ كېلەلمەي لەشكەرلەرنىڭ ئوڭى ئوچتى،
پادىشامۇ ئات ئۈستىدىن غۇلاپ چۈشتى!!!
شاھ يېقىلدى!!! باتۇر نىلا قىل تەنتەنە!

ھەي... لەشكەرلەر ۋاقىرىشىپ كەلدى يەنە.
ئېخ پالاكەت!! ئوق - يا ئوقى توگەپ قالدى،
چارىسىزلار دەھشەت بىلەن نەپەس ئالدى.
بىرەر چارە تېپىلسىدى - تاپسىدى تېز!!!
بىر بىرىگە تىكىلىشتى ئۇلار سوزسىز.
بىر قاراشتا چۈشىنىشتى دىللىرىنى،
چەكسىز غەزەپ باغلىغانتى تىللىرىنى.
تىرىك تۇرۇپ قولغا چۈشۈش مۇمكىن ئەمەس،
ئەمدى ئۇلار ئۈمىت بىلەن ھايات دەمەس.
قول تۇتۇشۇپ تىك قىياغا چىقىپ ئالدى،
قوغلاپ كەلگەن قان ئىچەرلەر يېقىن قالدى.
ئەۋىدا، ھەي ئەزىز قۇياش، يورۇق دۇنيا!!!
زۇلۇم بىلەن دەرت - ئەلەمگە تولۇق دۇنيا!!!
قۇچاقلىشىپ بىر بىرىگە قېتىلىشتى،
تىك قىيادىن پەسكە قاراپ ئېتىلىشتى.

× ×

ئىككى ياشقا ئانا تۇپراق قۇچاق ئاچتى،
زىلۋا ياشلىق مانا شۇنداق ئاياقلاشتى.
قان يېيىلدى ئۇلار ئۇچۇپ چۈشكەن سايغا،
نەچچە ھەپتە ماتەم تۇنى بولدى ئايغا.
دەل - دەرەخلەر، ئۇچار قۇشلار تۇتتى ماتەم،
قۇياش ئەلگە كورۇنۇشتىن ۋازكەچتى ھەم.

بار جاهاننى قاراڭغۇلۇق قاپلاپ كەتتى،
بۇ ئېچىنىش دېگۈزمىچە بېرىپ يەتتى.
تۈيۈقسىزلا تەيغېكى چىقىپ دەھشەت سالدى،
تاغ - ۋادىلار يامغۇر بىلەن تولۇپ قالدى.
ساي ئۈستىگە سېرىق توپا ئۇرلەپ چىقتى،
تۈيۈقسىزلا بىر گۈزەل گۈل ئۇنۇپ چىقتى.
شېخى تىكەن يوپۇرمىغى يېشىل ئىدى،
گۈلى خۇددى قانغا ئوخشاش قىزىل ئىدى.
چاچار ئىدى راھەتبەخش خۇشبۇي پۇراق،
بۇ ئاجايىپ گۈلنىڭ داڭقى كەتتى يىراق.
خەلق ئۇنى قىزىلگۈل دەپ ئاتار بولدى،
ئەتىۋارلاپ كوكرىگىگە تاقار بولدى.
ئالەم كېزەر شوخ شامالالار قۇچۇپ ئۇنى،
تارقىتىشتى ھەر تەرەپكە ئۇچۇپ ئۇنى.
ئارمان گۈلى ئۇنۇپ چىقتى جاھان بويلاپ،
شۇندىن بېرى ھەر باھاردا كېلەر تويلاپ.
قىزىلگۈل دەپ ئەزىزلەيدۇ يوروق ئالەم،
بەختلىكتۇر چىن كۆڭلىدىن سۈيگەن ئادەم.

1960 - يىل ئاپرىل، ئۇرۇمچى.

青山碧野

（诗　集）

（维吾尔文）

库尔班·巴拉提著

新疆人民出版社出版

（乌鲁木齐市解放路306号）

新疆新华书店发行　　新疆新华印刷厂印刷

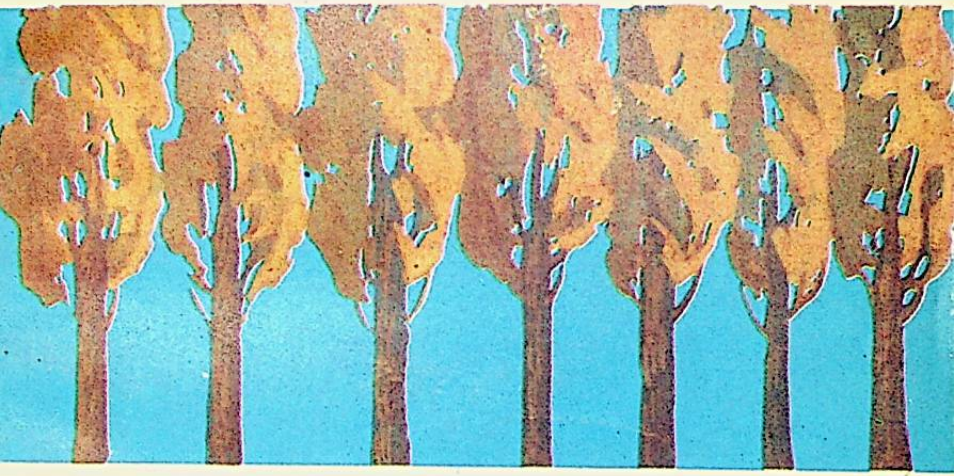
787×1092毫米 32开本　6.875　印张1插页

1981年6月第1版　　1981年6月第1次印刷

印数：1——8,000

统一书号：M10098·523定价：0.39元

مۇقاۋىسىنى لايىھىلىغۇچى: لىۋ پىيچىك
رەسىملىرىنى سىزغۇچى: ۋاڭ زىگيۇەن

书号: M10098·523
定　价: 0.39元